

Гласило
Епархије нишке
за хришћанску
просвету и
културу

Пета серија
Број 30
(4/2023)

Василије Болотов
СИН ЈЕ РОЂЕН
ИЗ СУШТИНЕ ОЦА

Јован Корнаракис
ПРЕД ЧАРОБНИМ
ОГЛЕДАЛОМ

Епископ топлички
Петар
РАДОСТ ЦРКВЕНОГ
ЖИВОТА

Епископ нишки
Арсеније
ДАН СУНЦА
ПРАВДЕ

Први број
прве серије
објављен
1899. године

Илази четири
пута годишње

ISSN 2560-3469

COBISS.SR-ID
229429004

Излази са благословом
Његовог преосвештенства
Епископа нишког
г. Арсенија

Пета серија, број 30 (4/2023)
Први број прве серије
објављен 1899. године
Излази четири пута годишње

Издавач:
Православна епархија нишка
Адреса: Епархија нишка,
Епископска 3, 18000 Ниш
E-mail: glas@eparhija-niska.rs

Уређивачки одбор:
протојереј Дејан Јовановић
јеромонах Игњатије Ђорђевић
јереј Владе Капларевић
јеромонах Николај Јоцић
јереј Далибор Мидић
ђакон Лазар Павловић
др Дарко Крстић, проф.
Александар Глишовић, проф.
Јелена Љубеновић

Уредник: Ивица Живковић
Лектура: Милена Мишић
Филиповић

Дизајн и компјутерска обрада:
ђакон Милорад Милосављевић

На предњој корици:
Деца на литији за празник
Светог великомученика
Прокопија у Прокуњу

На задњој корици:
Епископ мохачки г. Дамаскин
на четрдесетодневном парастосу
схиархимандриту Дионисију
у Манастиру Липовац

Фото: Медијско-информативна
служба Епархије нишке

Штампа:
„Пергамент Принт”, Ниш

Тираж:
1500 примерака

Глас Епархије нишке
излази уз помоћ
Управе за сарадњу са црквама
и верским заједницама
Министарства правде
Владе Републике Србије

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије,
Београд

271.222(497.11)-773

ГЛАС Епархије нишке :
гласило Епархије нишке за
хришћанску просвету и културу/
уредник Ивица Живковић. -
2023, бр. 30 (новембар). -
Ниш : Епархија нишка, 2023. -
(Ниш : Пергамент Принт). - 30 cm

ISSN 2560-3469 =
Глас Епархије нишке
(Ниш. 2023)

COBISS.SR-ID 229429004

УВОДНО СЛОВО

НАША ВЛАДАРКА 1

Ивица Живковић

БОГОСЛОВЉЕ

Свети Јован Златоусти 2

КАКО ДЈЕВА РАЂА И ОСТАЈЕ ДЕВОЈКА

Василије Болотов 3

СИН ЈЕ РОЂЕН ИЗ СУШТИНЕ ОЦА

Јереј Милан Ђорђевић 6

РАЗЛИЧИТИ ПРИСТУПИ

БИБЛИЈСКОМ ТЕКСТУ

Евагрије Понтски 9

О ОСАМ ПОМИСЛИ

Сара Димитријевић 11

НОВОЗАВЕТНИ АПОКРИФИ

ДУХОВНЕ ПОУКЕ

СВЕ СЕ ЉУБАВЉУ МЕЊА 13

Разговор с њојојерејем сџаврофором

Радованом Пејровићем

Протојереј Дејан Јовановић 16

МАТИ ГАВРИЛА, ПОДВИЖНИЦА

ЉУБАВИ И РАДОСТИ

ЦРКВА И САВРЕМЕНИ СВЕТ

Протојереј Игор Стојковић 17

ДА ЛИ ЗАИСТА ВЕРУЈЕМО,

ИЛИ САМО ВЕРУЈЕМО

ДА ВЕРУЈЕМО?

Јован Корнаракис 19

ПРЕД ЧАРОБНИМ ОГЛЕДАЛОМ

Бертран Вержели 22

ЧОВЕК КАО САТАНА

ХРИШЋАНСКИ ЖИВОТ

Епископ топлички г. Петар 24

РАДОСТ ЦРКВЕНОГ ЖИВОТА

Предавање одржано 18. јула

2023. године у Прокуљу

Милош Павловић 27

ТРИПТИХ ГРОБУ ОЦА ДИОНИСИЈА

Песме

Бобан Петровић 28

ПОВОДОМ ОСВЕЋЕЊА

ХРАМА ВЕЛИКОМУЧЕНИЦЕ

ПАРАСКЕВЕ У МОЗГОВУ

Говор њредседника

Црквене ојшћине Мозіова

ИЗ ПРОШЛОСТИ

ВЕНЕЦИЈАНСКО ЈЕВАНЂЕЉЕ 32

ИЗ 1737. ГОДИНЕ

Тања Трашевић 33

БОГОРОДИЧНА ЧЕСМА У НИШКОМ

НАСЕЉУ ДОЊА ВРЕЖИНА

35 Дарко Крстић

ВЛАДАРСКА ТЕОИДЕОЛОГИЈА

У ЦАРСКИМ ГОВОРИМА КОД

ПАГАНИНА ТЕМИСТИЈА (IV ВЕК) И

ХРИШЋАНИНА АТАЛИЈАТА (XI ВЕК)

38 Зоран Стевановић

ЦРКВА АЛЕКСИНАЧКА –

ХРАМ СВЕТОГ НИКОЛЕ

КАТИХЕЗА

40 Јелена Јовановић

ЈА ВОЛИМ И ПОШТУЈЕМ

СЕБЕ И ДРУГЕ

Огледни час / радионица

41 Лазар Павловић

ЕГЗЕГЕЗА ХРИСТОВИХ ПАРАБОЛА

КАО МОДЕЛ ПРОБЛЕМСКИ

ОРИЈЕНТИСАНЕ ВЕРСКЕ НАСТАВЕ

42 Јеромонах Пантелејмон Мијаиловић

НАЈЧУВЕНИЈА ПРОВОКАЦИЈА:

КОЈА ЈЕ ЗАПОВЕСТ ПРВА ОД СВИХ?

44 Ненад Тројановић

„КУЋА ОД ЗВЕЗДА”,

ОГЛЕДНИ ЧАС ВЕРСКЕ НАСТАВЕ

У ОШ „БЕЛЕ-КУЛА” У НИШУ

ПРИКАЗИ И ДОГАЂАЈИ

46 НОВА ИЗДАЊА ЕПАРХИЈЕ НИШКЕ

48 АКТИВНОСТИ ВДС ЕПАРХИЈЕ НИШКЕ

„ДОБРИ САМАРЈАНИН”

50 Јеромонах Игњатије Ђорђевић

ПОЗДРАВНА РЕЧ НА ОТВАРАЊУ

ШЕСТЕ ОМЛАДИНСКЕ ЛИКОВНЕ

КОЛОНИЈЕ У СИЋЕВУ

51 Јереј Стефан Стаменковић

НА ПУТУ КА ГОСПОДУ ЈЕДИНО

СА МАЈКОМ БОЖЈОМ МОЖЕМО

ДА БУДЕМО СИГУРНИ

Беседа одржана након њоноћној акаџииста

на извору Пресвете Бојородице о њразнику

Покрова Пресвете Бојородице

у Манастиру Ђунис

ИЗ СВЕТА КУЛТУРЕ

53 „ЗАПИС О ЗАПИСУ”

СТАНКА КОСТИЋА,

ФОТОГРАФА ЦРКАВА БРВНАРА

СЛУЖБЕНИ ДЕО

56 ИЗ ЛЕТОПИСА ЕПАРХИЈЕ НИШКЕ

57 СЛУЖЕЊА ЕПИСКОПА

НИШКОГ Г. АРСЕНИЈА

59 Епископ нишки Арсеније

ДАН СУНЦА ПРАВДЕ

Беседа изјоворена на

свејој архијерејској литургији

у Манастиру Липовац, на Преображење

Христиво – дан манастирске славе

2023. године

НАША ВЛАДАРКА

Ивица Живковић

ногобројни су епитети којима православни верници широм света свакога дана у својим богослужењима и у својим молитвама прослављају Пресвету Богородицу. Она је наша владичица, наша путеводитељка, утешитељка, једина помоћ и нада у невољама, наша војвоткиња и наше, нас хришћана, непостидно заступништво. Ниједан од ових назива не би требало да остане само слово на папиру наших душа. Наша православна вера, наша посвећеност Христу Богу огледају се у преткању свих ових речи у дело, у њиховом благодатном посведочењу.

Имати Пресвету Матер Божју за путовођу, за наставницу пута који води у живот, не значи ништа друго него доживети и као своја главна животна начела чврсто држати оне вредности чији је она јединствени и највиши узор. Њена наука није се огледала у речима људске мудрости, постигнућа и моћи, којима је данас, нажалост, посвећено образовање у свим крајевима света. Више од свих других икада рођених, она је учитељица послушности. Она је вечни пример понизности и ћутања пред тајном живота, светионик неуздања у себе, своју памет и своје способности. И само као таква она показује пут за којим трагамо. Смирење којем нас она учи вековима је било основни знак, извориште стварне животне снаге и препознатљива црта православних хришћана у поређењу са свим другим уверењима у свету. Али оно никада није значило пасивност, мук и предају пред злом. Нигде не постоји такво прибежиште, такав благослов и утеха каква је она коју људи могу добити под окриљем Пресвете Матере Божје. Имати њу као животни узор уједно представља и позив свима нама, који њено име исповедамо, да такву утеху ширимо у средини у којој живимо. Да и ми будемо узори прихватања, разумевања и саосећања са сваким бићем које је пут навео да се сретне са нама. Да водимо љуту, непрестану и неодступну борбу против зла, али увек и једино оног зла које се пројављује у нама, кроз наше сопствене страсти. Да никада ни под којим изговором никога не осудимо, никог не нападнемо, ни у којем сукобу међу људима не заузмемо страну, не подигнемо руку, нити у мислима похулимо на лик Божји у другој особи. Напротив, наш је позив друге бранити, оправдавати и заступати пред сваким судом, добро мислећи и молећи се Богу за њих пред оним јединим судом који је за нас меродаван и који чекамо. Тек тада, када се одазовемо том позиву, када у свом срцу устоличимо поменуте вредности, када испунимо посланство и сврху нашег обитавања у Божјем свету, можемо назвати Мајку Божју својом владарком. А онда, као њени штићеници и следбеници, можемо са надом погледати у очи свој тескоби у којој живи савремени свет и људи око нас.

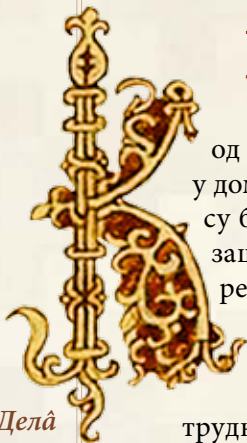
Имати њу као животни узор уједно представља и позив свима нама, који њено име исповедамо, да такву утеху ширимо у средини у којој живимо.

Нигде не постоји такво прибежиште, такав благослов и утеха каква је она коју људи могу добити под окриљем Пресвете Матере Божје.

Свети Јован Златоусти

КАКО ДЈЕВА РАЂА И ОСТАЈЕ ДЕВОЈКА

Из Дела
Светої Јована
Златоустої,
том дванаести,
издање Епархије
нишке 2023.

Одломак из
„Беседе четврте на
Светог Матеја
Еванђелисту”

Рођење
Христово,
Георгиос
Кордис
kordis.gr

од старих је био обичај да заручнице у највећем броју држе у дому, то човек може видети да и сад бива; и зетови Лотови су били са њим. И она је, дакле, била са Јосифом у дому. А зашто пре заручења није зачала? Да би, као што на почетку рекох, за сад засенио то што се десило, и да би Дјева избегла свако зло подозрење. Јер кад се онај који је понајвише од свих дужан љубоморан бити показује како не само да је не избацује, нити обешчашћује, него је прихвата и негује трудну, очигледно да је, да није био тврдо убеђен да је то што се збило од дејства Духа Светога, не би задржао и у свему другом на услузи био. А на ваљан начин је поставио и оно: *Нађе се да је зајруднела*, што се обично говори код ствари необичних, које мимо сваке наде и очекивања наступају. Немој, дакле, даље ићи, нити тражи нешто више од казаног, нити говори: „А како је Дух то урадио са девојком?” Јер ако је и кад природа то ради немогуће растумачити начин обликовања, како ћемо то моћи казати кад то Дух на чудесан начин твори? Да не би, наиме, мучио Еванђелисту, нити досађивао непрекидно то питајући, он се тога ослободио казавши онога који је чудо произвео. Ништа више, каже, не знам, него да је то настало од Духа Светога. Нека се стиде они који се непотребно распитују за вишње рођење. Јер ако ово (земно), које има небројене сведоке, које је најављено пре толико времена, које се јавило и опипљиво било, нико не може растумачити, којем обиљу лудила нису препуштени они који се трпају и непотребно распитују за оно неизрециво (рођење)?

Нити Гаврило, наиме, нити Матеј нису могли ништа више казати, него само то да је од Духа, а којим начином, то ниједан од њих није растумачио, јер није ни било могуће. Нити, кад чујеш од Духа, сматрај да се све зна, много тога, наиме, још не знамо, на пример: како је он који је бесконачан у материци, како њега који све држи носи жена (у утроби), како Дјева рађа и остаје девојка. Како је, реци ми, Дух уобличио храм онај? Како није сву плот материце узео, него део ње, и узрастао га и уобличио? Јер да је од плоти Дјеве произашао, објавио је казавши: *јер њоме се роди*; а и Павле: *који се роди од жене* (Гал. 4. 4), затварајући уста онима који говоре да је Христос дошао као кроз какву цев. Јер да је тако било, каква је потреба за материцом? Да је тако било, онда он ништа заједничко са нама нема, него је његова плот нека друга, не од наше смесе. Како је, дакле, онда од корена Јесејева? Како штап? Како Син човечји? Како је Марија мати? Како је он од семена Давидова? Како је обличје слуге узео? Како Логос тело постаде? Како Павле Римљанима каже: *од којих је Христос њо шелу, који је над свима Бої* (Рим. 9. 5). Да је, дакле, од нас и од наше смесе, и из материце девствене, очито је из тих и других бројнијих ствари, а како, то више није очито. Немој, дакле, ни ти истраживати, него прихвати то што ти је откривено, и не распитуј се за оно о чему се ћути. ■

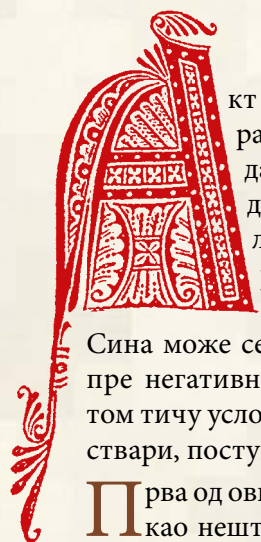
Да је,
дакле,
од нас и од
наше смесе,
и из материце
девствене,
очито је из
тих и других
бројнијих
ствари,
а како,
то више
није очито.
Немој,
дакле, ни ти
истраживати,
него
прихвати
то што ти је
откривено,
и не распитуј
се за оно
о чему се
ћути.

Василије Болотов

СИН ЈЕ РОЂЕН ИЗ СУШТИНЕ ОЦА

Учење Оригена о вечном рађању
Сина Божјег

Пкт услед којег Бог јесте Отац, а Син има бивствовање, назива се рађање. Шта представља рађање Сина по својој суштини, то треба да остане тајна за људску мисао. То је акт који је у толикој мери достојан Бога и толико изузетан, да ни постојећи свет ни област људског мишљења не могу замислити ништа у строгом смислу речи аналогно рађању Сина, и треба одустати од покушаја да се оно схвати *quomodo*. У учењу о рађању

Сина може се дефинисати само неколико чврстих чињеница пре негативног него афирмативног карактера, које се при том тичу услова овог акта, али не и његове суштине. То су, у ствари, постулати који проистичу из самог схватања Бога.

Прва од ових тачака је да рађање Сина не треба разумети као нешто што се догодило у времену. Гледиште да је Син савечан Оцу представља просто закључак из схватања о Божјој непроменљивости. Разматрања која су аналогна са онима помоћу којих је Ориген дошао до мисли о вечности света, доводе га до закључка да Бог од вечности мора да има Сина. Онај ко допушта да Бог од вечности мора да има Сина, тај мора на нечему да заснива своје мишљење. Могуће су две претпоставке: ако Бог није био Отац од вечности, онда је то због тога што или није могао или није хтео да роди Сина. Међутим, свакоме је јасно да су обе те могућности и апсурдне

и безбожне. У Богу као вечно савршеном не може се претпоставити физичка немогућност која спречава људе да буду очеви од самог почетка њиховог постојања. Прелазак из немогућности у могућност представљао би прогрес у Богу, промену. „Међутим, он је могао, али није хтео да буде Отац.” Ово није дозвољено ни да се изговори: имати Сина достојно је најзвишенијих савршенстава божанске природе. За Бога је добро да буде Отац таквог Сина. Уз то, и прелазак од нехтења у хтење представљао би измену у Богу. Према томе, Бог од вечности и може и хоће, као добро, да буде Отац, и за њега не постоји ни спољашњи ни унутрашњи, ни физички ни морални узрок да лишава себе тог добра и да одлаже рађање Сина. Рећи да рађање Сина има почетак, али пре времена, не значи решавање проблема, већ потпуно бескористан покушај његовог заобилажења.

Бог од вечности и може и хоће, као добро, да буде Отац, и за њега не постоји ни спољашњи ни унутрашњи, ни физички ни морални узрок да лишава себе тог добра и да одлаже рађање Сина.

Аутор је знаменити руски историчар цркве и теолог из друге половине XIX века.

Из књиге:
В. Болотов,
Ориеново учење о Светој Тројици.
Ниш: Православна епархија нишка, 2023.

Превео: свештеник
Ђорђе Лазаревић

БОГОСЛОВЉЕ | 3

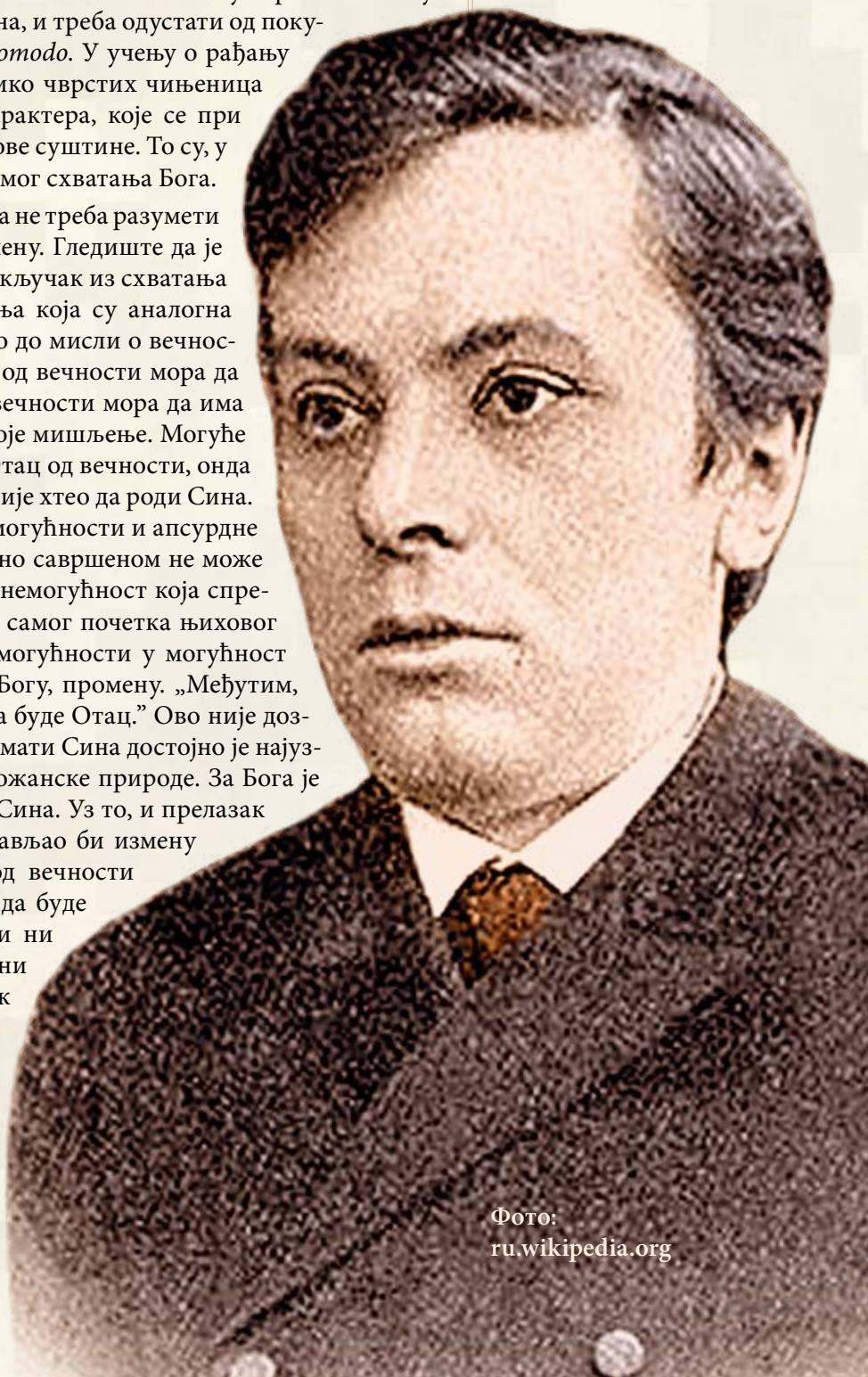

Фото:
ru.wikipedia.org

Говорећи о рађању Сина, потребно је одустати од мисли о било чему телесном, на пример, о дељењу Очеве суштине, о њеном умањењу због рађања Сина, о преношењу дела Очеве суштине у Сина, једном речју, од схватања о било каквом стању које је својствено материјалним предметима.

После оваквог одговора поново ћемо поставити следеће питање: због чега Бог није био Отац пре тог превременог почетка? Једини прави излаз из ових потешкоћа састоји се у признању да је Бог увек Отац свог јединородног Сина, те да, ако се и може говорити о почетку Сина, онда је то само у узрочном смислу, а нипошто у хронолошком. Син се рађа у вечном и беспочетном „данас” Божјег живота и пронаћи (хронолошки) почетак бивствовања Сина немогуће је исто као што је немогуће и указивање на почетак тог вечног дана Божјег живота.

Међутим, с те стране не може се ограничити негирање временског карактера у рађању Сина. Син се односи према Оцу као сјај према светлости. Овакав, пак, однос претпоставља да рађање Сина не схватамо као акт који се пре времена једнократно догодио и био прекинут, већ као акт који вечно траје. „Отац није *родио* Сина и престао да рађа, већ га увек *рађа*. Погледајмо какав је наш Спаситељ. Он је блистање славе, а за блистање славе не може се рећи да је *рођено* једном и да се више не *рађа*. Него као што светлост непрестано ствара блистање, тако се рађа и блистање славе Божје. Наш Спаситељ је Премудрост Божја, а Премудрост је блистање вечне светлости. Дакле, Спаситељ се вечно рађа од Оца и зато каже овако: „сврх свих гора он *рађа* мене”, а не „*родуо* је мене”. Према томе, рађање Сина није само предвечни акт, него и увек савремени – *generatio* није само *aeterna*, него и *sempiterna*.”

Ово гледиште, по први пут јасно изнето у хришћанској литератури, представља најсветлију тачку у Оригеновом учењу о Светој Тројници и у најмању руку једну од његових најважнијих заслуга у развоју богословске мисли. Међутим, у његовим сачуваним делима ова мисао износи се свега једном, у горенаведеном месту, и то случајно. Природно је да се њена спекулативна основа показује као непотпуна. Међутим, она иза себе нема само аналогију између светлости и сјаја с једне, и Оца и Сина с друге стране, већ и основни Оригенов став о Божјој непроменљивости. Ако ова дефиниција искључује мисао о томе да је Бог *ћочео* да ствара, једноставна доследност обавезује нас да одбацимо и да је Бог било када могао *ћреситати* да ствара: последње гледиште би, не мање од првог, показивало одређену промену у Божјем бивствовању. Можда у односу на стварање Ориген није био толико доследан. У том случају он је само био доследнији у учењу о рађању Сина. Схваћено као акт који се догодио и који је прекинут, оно би раздвојило вечно „данас” Оца на периоде, исто као и рађање које се схвата као акт који је започет.

Просторно гледиште на рађање Сина искључује се самом нематеријалношћу Очеве суштине. Одбацавање овог гледишта спроводи се тако доследно да изазива бојазан да Ориген ради полемичких циљева жртвује суштинске интересе догматске истине.

„Бог постаје Отац Сина, остајући нераздељив, не производећи га (у смислу Еманације). Јер ако је Син еманација Оца и ако се од њега рађа онако како се рађају животиње, тада би тело морао бити како онај који производи, тако и онај који се производи.” Говорећи о рађању Сина, потребно је одустати од мисли о било чему телесном, на пример, о дељењу Очеве суштине, о њеном умањењу због рађања Сина, о преношењу дела Очеве суштине у Сина, једном речју, од схватања о било каквом стању које је својствено материјалним предметима. Претпостављање у бестелесној природи било чега сличног чак и у најмањој мери није само огромна безбожност, већ и крајњи степен безумља.

Тежња да учење о рађању Сина одвоји од најмање сенке оваквих гледишта, Оригена доводи до следећег мишљења о изразу „рађање из суштине”: „Има људи који ове речи: ’ја сам изишао од Бога’ схватају у смислу: ’ја сам рођен од Бога’, тако да, остајући доследни, морају да признају да је Син *рођен из суштине* Оца који као да се умањује (у свом обиму) и са рађањем Сина остаје без припадајућег му (Оцу) дела суштине, од које је формиран Син – слично као што се може видети код трудноће. А затим, по логици ствари, преостаје им да Оца и Сина назову телом и да кажу да се Отац раздвојио. Такво је учење људи којима невидљива и бестелесна природа, тј. суштина у правом смислу речи, ни у сну није пала на памет. Јасно је да ће се они сложити да и Оца сместе у телесни простор и дозволе да јављање Сина на земљи након оваплоћења представља прелазак с једног на друго место, а не смену једног стања другим.”

У овој тачки Ориген се први пут, макар формално, разилази са црквеним учењем, због чега наведено разматрање захтева нешто детаљније објашњење. Ток мисли на наведеном месту може се пренети следећом схемом: ако је рађање Сина од Оца исто што и исхођење од Оца, тада се мора дозволити да је Син рођен из Очеве суштине, да се услед рађања Сина Очева суштина изменила у квантитативном смислу, заправо да се смањила за количину која је једнака суштини Сина, да сâм Отац јесте материјално тело и да је, родивши Сина, који је такође материјалне природе, био изложен разделењу. Након тога природно је допустити да Христов долазак на земљу представља прелазак из једног дела простора у други.

Дакле, Оригенова полемика усмерена је против људи који су склонили материјализму, тј. антропоморфном начину мишљења. Њен циљ је да покаже сав апсурд мишљења које су они изнели. Логички приступ разматрања је *reductio ad absurdum*. Мисао против које Ориген полемиче је претпоставка да су изрази: „ја сам изишао од Бога” и „ја сам рођен од Бога” по смислу идентични. Питање термина „рађање из суштине” до овог тренутка остаје по страни и ни у ком случају не представља тему наведеног места. Мишљење против којег Ориген говори може се формулисати на следећи начин: Син, родивши се од Оца, изишао је из њега, просторно се преместио. Груби еманатизам пара Оригенове уши у речима присталица тог мишљења чак и када они користе библијске изразе. Он сумња да тим изразима они прикривају мисао, можда и за њих саме непотпуно јасну, која ипак треба одмах да се изнесе ако желе да дијалектичким путем дефинишу однос изнетог мишљења према низу мисли које су исте врсте са њима. Овако изгледа задатак Оригеновог расуђивања. Став „Син је рођен из суштине Оца” увео је у склоп своје аргументације сâм Ориген. Он га је сâм изабрао и нагласио. Та позиција представља први члан у узрочности која се завршава таквим апсурдом као што је мисао да је Бог материјално и зато дељиво тело. Тај апсурд представља циљ на који је усмерена Оригенова аргументација. Међајући став „Син је рођен од Оца” формулацијом „Син је рођен из суштине Оца”, Ориген сматра да је на корак ближе свом циљу, да је апсурдна мисао о дељењу суштине у последњем изразу јаснија него у првом, да је њена присутност у речима „рађање из суштине” већ довољно очигледна да би се сврстала у низ апсурда. ■

Став „Син је рођен из суштине Оца” увео је у склоп своје аргументације сâм Ориген. Он га је сâм изабрао и нагласио. Та позиција представља први члан у узрочности која се завршава таквим апсурдом као што је мисао да је Бог материјално и зато дељиво тело. Тај апсурд представља циљ на који је усмерена Оригенова аргументација.

Аутор је
дипломирани
теолог, парох
пуковачки

Јереј Милан Ђорђевић

РАЗЛИЧИТИ ПРИСТУПИ БИБЛИЈСКОМ ТЕКСТУ

етод нове литерарне критике направио је огроман помак у интерпретацији Светог писма. За разлику од историјско-критичког метода, који је подвајао текст у потрази за изворним значењем, заступници овог метода почели су гледати текст у коначном облику и на тај начин га отворили за нова значења, учинивши га актуелним човеку данашњице. Они опет нису могли да исцрпу све богатство значења сакривеног у Светом писму. Због тога су се у XX веку јавили бројни методи и приступи са тежњом да у њему открију нове аспекте и значења. Неки од тих приступа утемељени су на традицији, као канонски и догматски приступ. Тежња ових приступа је проширење контекста кроз које се посматра текст. Тако канонски приступ тумачи одређене књиге у смислу целе канонске збирке, а догматски у светлу догматског потенцијала. Приступи као социолошко-историјски и психолошки јесу последица развоја хуманистичких наука у XIX и XX веку. Библија је књига настала у људским заједницама и она представља Божју реч изречену људским језиком. Зато се приступи на основу хуманистичких наука јављају као погодни да укажу на људски фактор у Светом писму, што доприноси бољем разумевању.

Канонски приступ настао је као одговор на критику извора, која је својим раслојавањем текста изгубила из вида његов коначан облик. За разлику од критике извора, у канонском приступу целе књиге или текстови Светог писма посматрају се у контексту целог канона, односно свих књига Светог писма. Тако се одређени његови делови морају посматрати и тумачити у светлу осталих и у светлу целине. Зато за канонски приступ изворна порука не лежи у најстаријем облику текста, него је садржана у коначном облику текста, у облику канонског текста. Овакав приступ је утемељен на православној традицији, пре свега отуда што Православна црква никада није делила нити цепкала Свето писмо, већ га је посматрала целовито. Свети оци су давали предност целини Светог писма у односу на историјске околности, литерарне и догматске особености појединих књига. Свето писмо није просто сведочанство развојних ступњева вере и није искључиво дело људских аутора, већ једног Божјег плана. Канонски приступ прихвата улогу цркве, у којој је Свето писмо настало и која га прихвата као норму своје вере. Улога цркве подједнако је важна у прошлости, када је Писмо настало, али и данас, када је потребно оживети његову поруку. Он се не занима за историју текста и стога спада у синхроне методе. Међутим, за разлику од других синхроних приступа, он се више занима за теологију. Постоје два канонска приступа. Први се занима за канонски текст Светог писма, без његове историје настанка. Овакав приступ у потпуности искључује историјско-критичку методу. Други канонски приступ пажњу усмерава на канонски процес, контекст и улогу заједнице у процесу настанка

Приступи на основу хуманистичких наука јављају као погодни да укажу на људски фактор у Светом писму, што доприноси бољем разумевању.

текста. Овде се више уважавају моменти о којима говори историјско-критички метод, јер се признаје историја настанка текста, али се коначан облик текста и даље сматра најбитнијим.

Своје учење црква црпи из Светог писма, које у себи садржи огроман догматски потенцијал. Оно као дело божанског аутора, поред литерарног (дословног) смисла, садржи у себи бројна скривена значења којих ни аутори нису били свесни. Кроз расветљавање литерарног смисла открива се људски аутор, а кроз расветљавање духовног божански аутор. Предмет интересовања догматског приступа је управо тај скривени (духовни) смисао, иза кога се крије божански аутор. Постоје позитиван и негативан догматски приступ. Негативан подразумева својевољно чупање из контекста делова библијског текста, ради истицања одређеног веровања и догме. Он представља читавање касније теологије на библијски текст. Позитиван догматски приступ уважава историјско значење и смисао библијског текста, али признаје да у њему постоји скривени смисао, који у себи носи потенцијал за каснију теологију. Без тога, бројна места у Библији остала би нејасна и неадекватно протумачена. Догматски приступ се може применити на тумачење пророка Исаије 7. 14 : „Ето девојка ће затруднети и родиће сина и наденуће му име Емануило”, где он говори о рођењу сина од стране девојке. Историјски смисао овог дела јесте најавна изјављена од безбожног цара Ахаза у виду најаве рођења његовог сина Језекије, који ће обновити култ Јахвеов. Међутим, рођење Христово од стране Марије Богородице, која је њега родила као девојка, оставља простора да се овај стих протумачи христолошки. На сличан начин може се протумачити саветовање Божје приликом стварања човека (Пост. 1. 26) или Аврамово гостољубље (Пост. 18). Без догматског приступа, ови одломци били би схваћени тек као остаци политеизма у Библији.

Питања социолошког и културног амбијента (*Sitz im Leben*, „животне околности”) неког текста први пут се постављају у оквиру историје форми. С тим у вези, а под утицајем социологије, развио се социолошко-историјски метод, као свесна допуна историјско-критичком методу тумачења. За разлику од историје форми, чије је занимање за социолошка питања било у функцији разумевања литерарних облика библијских текстова, у оквиру социолошког приступа емпиријски се истражује друштвено-историјска ситуација раног хришћанства. Ова врста истраживања се темељи на повезаности религиозних текстова са религиозним заједницама, што се може пренети и на светописамске текстове. Није само текст утицао на заједницу, него је и друштвено окружење утицало на текстове. Библијски писци су живели у одређеном друштвеном окружењу, које је утицало на њих и оставило трага на њиховим текстовима. Због тога социолошка анализа може допринети бољем разумевању текстова. Под социјалном анализом подразумева се анализа економске, социјалне и културне ситуације времена настанка библијских текстова. Ту спадају питања односа мушкарца и жене, пријатељства и непријатељства, богатства и сиромаштва и како су ови фактори утицали на ауторе текстова и на заједнице којима су писали. Честе теме из Старог завета за које се занима социолошка метода су уређење јеврејских племена пре и после царства, питања друштвених околности које су утицале на појаву пророчког покрета итд. У Новом завету анализа се углавном фокусира на деловање

У социјалну анализу спадају питања односа мушкарца и жене, пријатељства и непријатељства, богатства и сиромаштва и како су ови фактори утицали на ауторе текстова и на заједнице којима су писали.

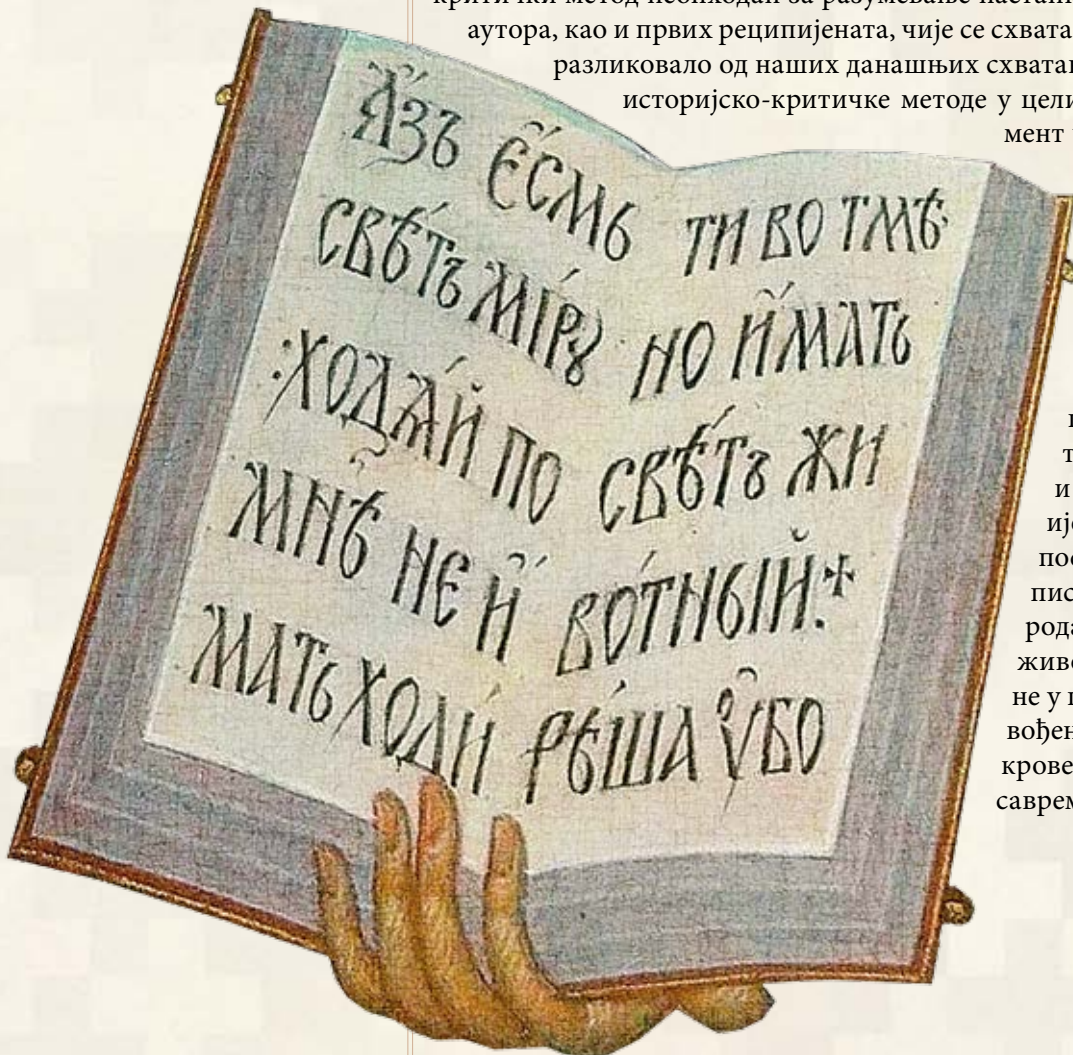
Каква се осећања и наде појављују у текстовима? Како се образлажу обрасци понашања и представе о свету? Како се аутори односе према сопственој пролазности?

историјског Исуса, на начин функционисања првобитне заједнице хришћана. Културална антропологија испитује које су вредности хришћани делили са људима у окружењу, а у чему су били посебни. Њоме се проширује видокруг деловања социолошког приступа на анализу језика, уметности, религије, митова, легенди итд. Анализирају се и односи између вредности, као што су односи сродства и брака, чистог и нечистог, моралног и неморалног итд. Сврха ове анализе је да се покаже у којој су мери новозаветни текстови повезани са друштвеним окружењем Медитерана. Социолошко-историјски приступ умногоме може допринети да се разумеју друштвене прилике из којих је изникао библијски текст. То свакако води бољем разумевању изворне библијске поруке. Оно што му се може замерити јесте његова заинтересованост за маргиналне ствари, без настојања да оживи поруку вере.

Прогресивни развој хуманистичких наука у XX веку, а са њом и психологије, довео је до тога да се крајем шездесетих година и психологија почела примењивати приликом тумачења Светог писма. Наглашавајући лично искуство вере, овај приступ се јавља као пригодна противтежа теологији Карла Барта, који, наглашавајући трансцедентност Божју, занемарује конкретан доживљај вере. Психологија је наука која се бави анализом људских осећања и понашања. Примењено на Библију, психолошка анализа се занима за осећања и облике људског понашања која стоје иза текста, а тичу се како аутора тако и реципијената. Каква се осећања и наде појављују у текстовима? Како се образлажу обрасци понашања и представе о свету? Како се аутори односе према сопственој пролазности? Сва ова питања налазе се у фокусу интересовања психолошког приступа. Бројност психолошких теорија које су се појавиле у XX веку одразила се и на пољу егзегезе, тако да не постоји један јединствени психолошки приступ, већ више праваца и начина на које се психологија примењује приликом тумачења Библије.

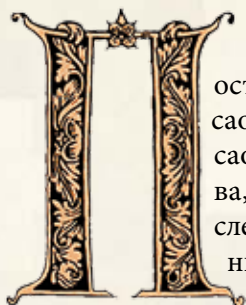
Дистанца која се створила између аутора и првобитних реципијената светописамских текстова и нас данас, ставља нас у позицију да нам је историјско-критички метод неопходан за разумевање настанка текста и првобитне намере аутора, као и првих реципијената, чије се схватање света и живота радикално разликовало од наших данашњих схватања. То је несумњива вредност историјско-критичке методе у целини, да расветли људски елемент у Писму, чувајући нас од његовог фундаменталистичког читања, мимо сваког контекста историје, места и времена.

Као што смо видели, развој науке и филозофије у XIX и XX веку одразио се на процват библијске ерминевтике и развој бројних метода и приступа. Без фаворизовања иједне од њих, оне заједно могу послужити да се порука Светог писма учини савременом и мерилодавном, да решава савремена животна питања, а да опет остане у предању цркве. Црква је, увек вођена овим циљем, тежила да откровење дато у Христу приближи савременом човеку.

Евагрије Понтски

О ОСАМ ПОМИСЛИ

Ностоји укупно осам најосновнијих помисли, којима је свака помисао обухваћена. Прва је помисао стомакоугађања, а за њом помисао блуда; трећа је помисао среброљубља, четврта туге, пета гнева, шеста чамотиње, седма сујете, осма гордости. За све њих важи следеће: да ли ће досађивати нашој души или неће досађивати – није до нас, хоће ли то, пак, потрајати или неће, хоће ли покренути страсти или их неће покренути, то јесте у нашој моћи.

Мисао стомакоугађања наводи монаха на исхитрено разочарање подвигом. Приказује му желудац и јетру, слезину, отеченост, дуго боловање и оскудицу у потрепштинама, а немање лекара. Води га често, у сећању, ка неким од браће који су допали ових мука. А има и кад и саме оне, који су тога допали, убеђује да посете оне који живе у уздржању и подробно им исприведају своје недаће, као и то да су таквима постали због подвига.

Демон блуда приморава на жудњу за разним телима. Он силније напада оне који живе у уздржању, како би, будући да ништа не постижу, одустали. Скврнећи им душу, побуђује је на оне радње; тера је да изговара извесне речи и да их, опет, и чује, управо као да је то присутно и видљиво.

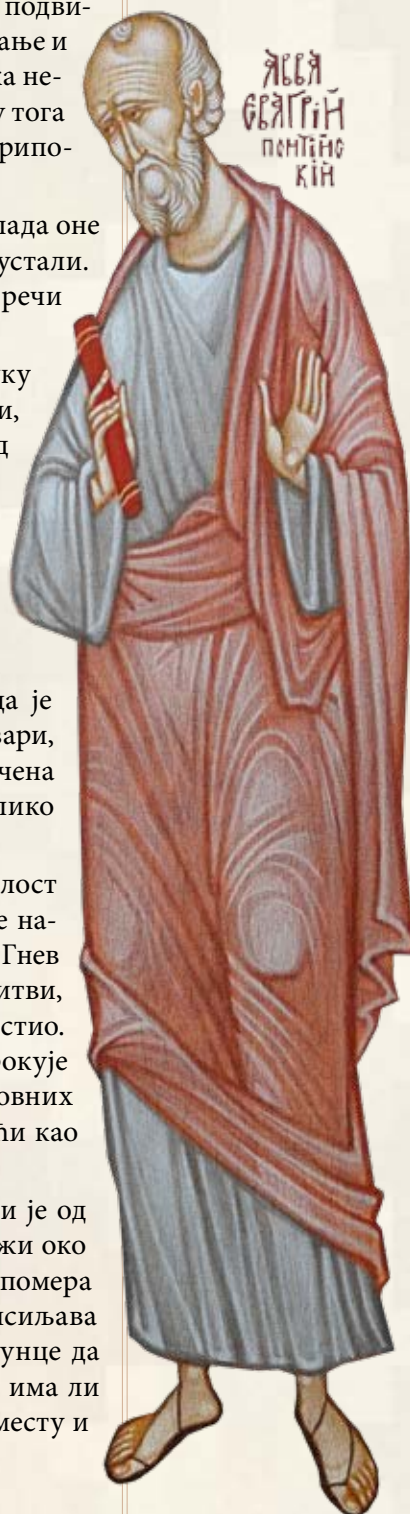
Среброљубље наводи на помисао о дугој старости и онемоћалости руку за рад, о глади која ће наступити и болестима које ће га задесити, о горчини сиромаштва и колико је срамотно узимати потрепштине од других.

Гнев по читав дан разјарује душу, и посебно граби ум на молитви, показујући му као у огледалу лице онога који га је ражалостио. Дешава се и да потраје, па прераста у срџбу.

Туга понекад наступа по осујећењу жеља, а понекад следи за гневом. По осујећењу жеља она наступа овако: неке помисли, као претходница, поведу душу ка сећању на дом, родитеље и пређашњи начин живота. И кад виде да им се она не супротставља, већ их следи, опуштајући се у наслађивању тим размишљањима, тада је узимају и погружавају у тугу, јер нема тих пређашњих ствари, нити их може бити услед садашњег начина живота. А мучена душа, колико се орасположила пређашњима мислима, толико се поради ових других понижена згрчила.

Гнев је најжешћа страст. Каже се, наиме, да је то узаврелост и покрет јаросног дела душе против онога који нам је нанео неправду или делује као да нам је нанео неправду. Гнев по читав дан разјарује душу, и посебно граби ум на молитви, показујући му као у огледалу лице онога који га је ражалостио. Дешава се и да потраје, па прераста у срџбу, по ноћи узрокује узнемиреност, слабљење тела и бледило, те нападе отровних звери. То четворо се збива услед срџбе, а могло би се наћи као пратња већине помисли.

Демон чамотиње, који се назива и подневним, најтежи је од свих демона. Напада монаха око четвртог сата и кружи око његове душе све до осмог. Испрва чини да сунце делује као да се једва помера или да је непомично, а дан као да има педесет сати. Затим често присиљава монаха да погледа к вратима и похита из келије, па да се загледа у сунце да би утврдио колико је још далеко од деветог часа, и да гледа унаоколо има ли одовуд или одонуд кога од браће. Још му убацује мржњу према овом месту и

Из књиге:
Сабрана
дела Евагрија
Понтиског,
I том.
Ниш:
Православна
епархија
нишка, 2023.

Превела
Богдана
Николић

Демон
чамотиње,
који се
назива и
подневним,
најтежи је од
свих демона.
Напада
монаха око
четвртог
сата и кружи
око његове
душе све до
ОСМОГ.

према самом том начину живота, па и према рукодељу. Па [вели] како је љубав напустила браћу и нема ко да га утеша. Ако би, пак, неко у те дане ражалостио овог монаха, и то би демон придодео да увећа мржњу. Води га и ка жудњи за другим местима, на којима је лакше пронаћи потрепштине и много једноставније и уносније бавити се занатом. И говори како није битно место да би се угодило Господу, те додаје: на сваком се месту, наиме, треба клањати божанству. Придружује овоме и сећање на породицу и пређашњи начин живота; животни век представља дугим и износи му пред очи напоре подвига. И сваки, тада, механизам, што се каже, покреће да би монах напустио келију и побегао бар пар стотина метара. За овим демоном не следи брзо други. Некакво мирно стање и неизрецива радост настају у души после ове борбе.

Помисао сујете је некако најтананија и до ње долази последично код оних који лако напредују, желећи да обзнањује њихове подвиге и лови славу код људи, па измишља демоне који вичу и жене које бивају исцељене, те светину какву која му се дотиче огртача. Предсказује му, пак, најзад и свештену службу и људе који га траже стојећи му на вратима и како, иако невољно, бива одведен

као сужањ [sc. да би га рукоположили]. И тако га узневши да

лебди међу јаловим надањима, или га препусти демону гордости да га куша, или демону туге, који га наводи на мисли супротне надањима. А има и кад га предаје демону похоте, њега, до малочас сужња и светога свештенослужитеља.

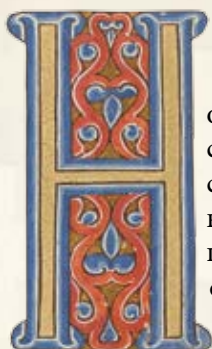
Демон гордости је узрок најтежег пада душе. Он је, наиме, наговара да не признаје помоћ Божју, већ да себе сматра заслужном за постигнуто, и да се узохоли против браће као безумних, јер им ово није свима јасно. За њом следе гнев и туга, и оно коначно зло: силазак с ума и лудило, те виђења мноштва демона у ваздуху. ■

И тако га узневши да лебди међу јаловим надањима, или га препусти демону гордости да га куша, или демону туге, који га наводи на мисли супротне надањима. А има и кад га предаје демону похоте, њега, до малочас сужња и светога свештенослужитеља.

Сара Димитријевић

НОВОЗАВЕТНИ АПОКРИФИ

Новозаветни апокрифи су списи непознатих писаца, по наслову и садржини слични канонским списима. То су анонимни списи писани од II века надаље, који нису обухваћени каноном Новог завета. Већина апокрифних списа одбацује се од црквених писаца првих векова, јер износи учење које не изражава веру и богослужбено искуство цркве. Као такви, јеретички списи који су садржали погрешно учење о Христу нису се употребљавали у богослужбеном животу цркве.

У апокрифима се излажу приповести о периодима из Исусовог живота о којима нема сведочанстава у јеванђељима. На пример, говори се о детињству Пресвете Богородице, о чудима из Исусовог детињства, о бекству у Египат и уништавању њихових идола, о силаску у ад, о васкрсењу, мисионарској делатности апостола у разним деловима света итд. Насупрот томе, поједини апокрифи су се конструктивно употребљавали у раној цркви и нису сматрани јеретичким, већ су играли важну улогу за историју побожности ране цркве. О неким апокрифима се и данас расправља да ли су јеретички или нису (нпр. Јеванђеље Петрово). Ти списи имају комплексан историјат, неки због тога што су изворно јеретички, те су били подвргнути обради православне руке, а други зато што су претрпели корекцију јеретика који су у њих уткали своја учења. Некад је црква осуђивала апокрифне списе, док је некад помоћу њих развијала народну побожност.

Византијска уметност поседује призоре који потичу из апокрифа. Довољно је навести мозаик у манастиру Хори у Константинопољу и мозаик у цркви Санта Марија Мађоре у Риму, који су инспирисани апокрифним списом Протојеванђељем Јаковљевим и садрже призоре из детињства Пресвете Богородице. Очигледно је да је у Протојеванђељу Јаковљевом записано рано предање цркве које садржи неке тачне податке о животу Пресвете Богородице, онако како црква верује и исповеда. Као такво, ово јеванђеље је коришћено у раној цркви, али будући да није имало апостолско порекло, односно да је настало после апостолског периода и после периода непосредних апостолских ученика, оно није ушло у новозаветни канон.

Са апокрифима не треба мешати такозвана „аграфа“, то јест текстове који цитирају Богом надахнуту Божју реч, али се не налазе записани у новозаветним канонским књигама. Аграфа се изучавају заједно са апокрифима, јер се налазе ван канонских јеванђеља и зато је њихова аутентичност у већини случајева неизвесна.

Апокрифни списи писани су у сличној форми као канонски. У том смислу, они се деле на: Јеванђеља, Дела апостолска, Посланице и Откривења.

Ауторка
је студент
Православног
богословског
факултета
Универзитета
у Београду

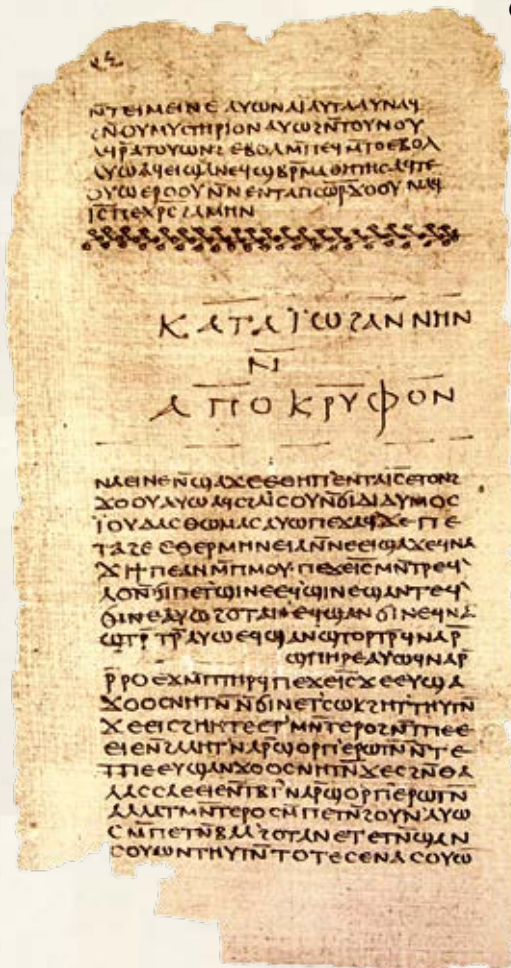

11
БОГОСЛОВЉЕ

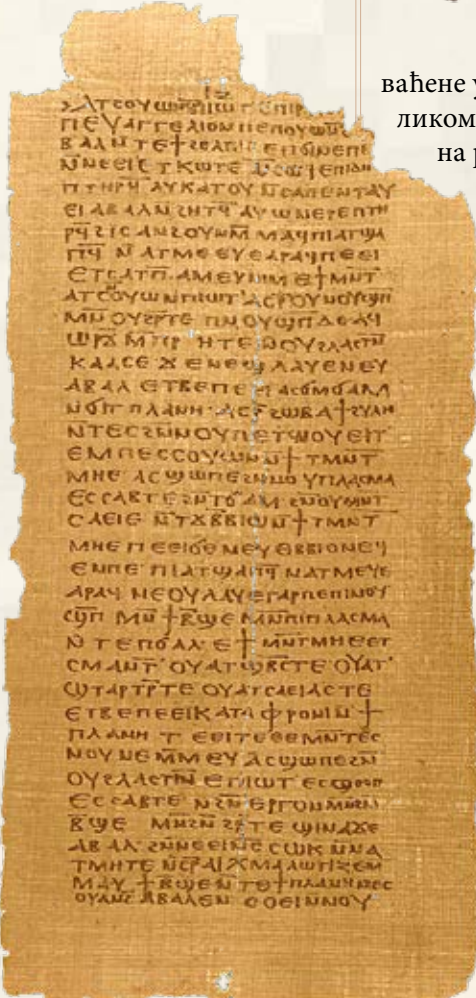

Очигледно је да је у Протојеванђељу Јаковљевом записано рано предање цркве које садржи неке тачне податке о животу Пресвете Богородице, онако како црква верује и исповеда. Као такво, ово јеванђеље је коришћено у раној цркви.

Јованов апокриф,
II век,
фрагмент
гностичког списа,
sr.wikipedia.org

Томино
 јеванђеље,
 Јеванђеље
 истине,
 фрагменти,
 II век,
 гностички спис,
sr.wikipedia.org

Рана црква је имала три основна критеријума на основу којих је одређивала који ће списи бити део канона Новог завета, а који не. Да би неки спис био сматран канонским, морао је да има апостолски ауторитет: или су те списе морали да напишу сами апостоли, који су били очевици онога о чему пише у књигама, или су писци сами ученици апостола (као што је случај са Марком и Луком, ауторима два јеванђеља: они нису били међу дванаесторицом апостола, али су били апостолски ученици – по раном предању Марко је био Петров ученик, а Лука пријатељ и сарадник апостола Павла). Други је критеријум сагласности са правилом, учењем вере, то јест да ли је одређени спис био сагласан са основним хришћанским предањем које је црква признавала као норму, као правило вере које је исповедано у богослужбеном животу цркве. Треће је било да ли је одређени спис имао распрострањено прихватање и употребу у богослужбеном животу цркве. Постојала су различита мишљења о томе којем критеријуму треба дати највећу тежину, али сви су важни и значајни на свој начин.

Четири Јеванђеља која данас имамо у Новом завету испунила су те критеријуме, док друга нису. Када се проучава рана историја канона, постаје видљиво да Нови завет садржи избор најбољих момената Исусове историје. Ниједна друга књига не може се упоредити са новозаветним канонским списима у погледу значаја за хришћанску историју или учење. Видимо да су други документи написани касније у односу на четири Јеванђеља, у другом, трећем, четвртном, петом, чак и шестом веку, дуго после Исуса, и може се рећи да су прилично банални. Они носе имена као што је Јеванђеље по Петру или по Томи, али та јеванђеља нису повезана са њиховим правим ауторством, нису повезана са учењем апостола и ране цркве.

Неке новозаветне књиге, нарочито Посланица Јаковљева, Посланица Јеврејима и Откровење, биле су спорије прихваћене у канон од осталих. То показује само колико је црква била пажљива приликом сакупљања свих докумената у којима је било садржаја о Исусу. То указује на разматрање и пажљиву анализу.

Најзанимљивији апокриф је Јеванђеље по Томи, вишеслојни спис који је надограђиван од I до IV века. Најстарији слојеви овог јеванђеља садрже изреке Христове, које се по садржају и учењу не разликују од изрека и поука у канонским јеванђељима, чиме заправо Јеванђеље по Томи појачава, доказује старост и аутентичност поука, изрека и учења канонских новозаветних јеванђеља. Са друге стране, у Јеванђељу по Томи постоје и изреке које су каснијег датума, из другог и трећег века, интерполиране, односно убачене, надограђене на првобитни текст и на првобитне изреке, и те новије изреке имају изразито гностички, односно јеретички, конкретно пантеистички карактер.

Иако апокрифни списи најчешће изражавају погрешна, јеретичка учења која се приписују Христу, или, са друге стране, бајковите и митологизоване описе Христовог живота, корист од апокрифних списа је пре свега у томе што нас упознају са одређеним историјско-богословским токовима у раној цркви, као и са погрешним, јеретичким учењима која су угрожавала рану цркву. Корист од ових списа је и у томе што је у појединим апокрифима, попут Протојеванђеља Јаковљевог, било записано већ постојеће, усмено богослужбено предање цркве о животу Пресвете Богородице и других значајних личности најранијег периода живота цркве, те су ти подаци из предања цркве до нас у писаној форми дошли управо на тај начин.

Најстарији слојеви овог Јеванђеља по Томи садрже изреке Христове, које се по садржају и учењу не разликују од изрека и поука у канонским јеванђељима, чиме заправо ово јеванђеље појачава, доказује старост и аутентичност поука, изрека и учења канонских новозаветних јеванђеља.

СВЕ СЕ ЉУБАВЉУ МЕЊА

Разговор са протојерејем ставрофором
Радованом Петровићем

Хвала Вам што сте одвојили време како бисте поделили своје искуство са нашим читаоцима. Реците нам нешто о себи и Вашој свештеничкој служби.

Рођен сам у Вукањи код Рибарске Бање 14. октобра 1946. године. По благослову Епископа нишког Јована, 1961. године уписао сам Призренску богословију. Дипломирао сам на Теолошком факултету у Београду 1970. године. На Ђурђевдан 1973. године Епископ рашко-призренски Павле, потоњи Патријарх, у Цркви Светог Ђорђа у Призрену рукоположио ме је у чин ђакона, а на Видовдан исте године за свештеника. Са својом супругом Јованком имам кћер и двојицу синова, који су свештеници. Од 1970. до 1976. године био сам професор у Призренској богословији. Предавао сам Стари завет, а након избора Иринеја Гавриловића за нишког Епископа, и Нови завет. Служио сам као парох у Ђаковици. За разлику од других крајева, у Ђаковици је у то доба било прелепо. Боравили смо у српској улици, где се налазила и тамошња црква. Народ је овде био изузетно побожан и храм је увек био пун људи. У то доба међу побожнима није било много омладине као сада, већ старијих мештана. Све женско становништво је носило димије, а православне, римокатоличке и муслиманске жене разликовале су се само по њиховом кроју. Литургију није певала само певница, него сав присутни народ. Нажалост, због посеђивања цркве било је много непријатности од стране наше власти. Године 1976. са породицом сам дошао у Нишку Бању, где сам опслуживао парохију годину дана, након чега сам постао сабрат Храма Светог Николе у Нишу.

Како бисте описали и упоредили у то доба живот у Ђаковици и у Нишу?

За разлику од Ђаковице и Призрена, побожност у Нишу седамдесетих година није била изражена. Ниш је до пре двадесетак година имао само три цркве. Трошарина, Дуваниште, Апеловац, Делијски вис, припадали су Светиниколској цркви. Она је била мало посећена, тако да народ из северних делова града није ни знао њу. Владика Иринеј је имао план да је оживи, па ме је поставио за старешину. Тих година Нишлије су слабо посеђивале богослужења. Старо градско становништво било је привржено цркви, док то није био случај са досељеницима из околних села. Заплањско становништво је населило парохије које је држала Светиниколска црква. Та прва генерација досељеника била је противна цркви, док су данас њихова деца изузетни верници. Пантелејски храм је увек био посебно место у Нишу, са својим дугогодишњим култом.

Старо градско становништво било је привржено цркви, док то није био случај са досељеницима из околних села.

Разговор водио јеромонах
Игњатије Ђорђевић
Фото: из личне архиве

Његову парохију чине досељеници из Матејевца, који су били веома побожан свет. Многи од њих су страдали од стране месне власти, били су прогањани, па чак и тучени. Многи су остајали и без посла. У то време власт је етикетирала и свештенике. У Нишу је, као и увек, било студената из целе Србије. Њима је било добро јер су могли као непознати да посећују наше храмове. Власт је ова дешавања помно пратила. Често су били агресивни, али некада и привидно љубазни, како би извукли из вас оно што желе. Ниш је, међутим, иако у таквом стању, ипак био окренутији вери неголи Прокупље. На све српске светитеље у Светиниколској цркви почели смо да служимо бденија. Због увођења служења поподневног акатиста чак

за цркву. Нашу веру и цркву ћемо разумети кроз исповест. Народ тек сада почиње да осећа свештенике као део себе, а не као страно тело друштва, што је веома битно за нашу цркву. Младима често саветујем да своја дружења наставе и изван цркве, а не само да се овде сусрећу. Многе организације данас окупљају људе истих интересовања, а тим пре битно је за младе да се друже и изван литургије. Некада се народ ретко причешћивао, што је важило и за децу. Под утицајем владике Атанасија, Амфилохија и Иринеја, спонтано је почело чешће причешћивање, што је веома битно за духовни живот сваког човека.

У Нишу се одувек могла осетити лепа атмосфера братске сарадње и љубави између свештеника.

Од деведесетих година, када су млади почели да прилазе цркви, прво су приступила официрска деца, она која су била строго васпитана, и којима је фалила љубав у породици.

је заседао и Социјалистички савез. Због моје повезаности са Призренском богословијом трудио сам се да заједно са народом одржимо контакт са Косовом и Метохијом, тако да смо организовали и екскурзије.

Какве су некада биле потребе људи који су долазили у цркву?

Верници су раније били искренији, јер им побожност није била проста традиција, те су долазили спремни на жртву и прогон од стране власти. Знали су и осећали су да представљају грађане другог реда. Тада је богомољачки покрет био јак. Деца богомољаца била су потоњи монаси и богословци, кандидати за свештенике. Свештеник треба да води рачуна да не буде жрец и само врши обреде, већ да има живи однос са народом. И у оно тешко време народ је долазио на исповест. Најбитније је да се однос свештеника и верника изгради на поверењу и искрености. Исповест везује човека

Нас је било у три цркве свега петнаест пароха. Много смо се лепо дружили. Старешине су водиле рачуна о сарадњи и гостопримству. У Пантелејској цркви је у оно време старешина био отац Тика, старац, у Светиниколској наш стари прота Живота Јанковић, а у саборној Божа Станковић и Драган Цинцаревић. Касније је у Пантелејској цркви био прота Мирољуб, у Саборној отац Боги, а у Светиниколској ја. Мало је долазило младих и били су и те како жигосани. Сада махом млади свет долази у цркву. Док сам био млад свештеник много сам волео да разговарам са старима. Сада волим да сарађујем са младима, и то ми не представља проблем. Човек мора себе да подеси и да надиђе сукоб генерација, јер сви треба да функционишемо као један организам. Када је Христос позвао апостоле Петра, Јована и њихову браћу, казао им је: „Хајдете на дубину мора.“ Човек у вери не сме да буде површан. Све се љубављу мења. То људи осете код свештеника, као што и деца осећају код својих учитеља. Људи из тог разлога и долазе свештенику. Од деведесетих

Стари су говорили да се домаћинство води и породични односи чувају трпљењем и праштањем. Данас нема много трпљења.

година, када су млади почели да прилазе цркви, прво су приступила официрска деца, она која су била строго васпитана, и којима је фалила љубав у породици. Племенитост и љубав нам долази од литургије. Људи се често жале на свештенике или епископе. Не можемо рећи да родитељство по себи није добро јер има пуно лоше деце или пуно лоших родитеља. Христос је рекао да се угледамо на њега и да кренемо за њим, а не за човеком.

Реците нам нешто о богомољачком покрету.

Ја сам био на челу богомољачког покрета Епархије нишке од 1976. до 1991. године. Највише је богомољаца било из Крушевца, Пирота и Лесковца, а најмање из Прокупља и Куршумлије. Ти западни крајеви су данас васкрсли. Стање на парохијама око Лесковца и Бојника било је веома тешко. На богомољачким саборима служила се литургија и долазили су гости из других епархија. Захваљујући владика Николају, Епархија жичка је имала највише богомољаца. Добро стање је било и у Македонији око Прилепа. Сабори наше епархије одржавали су се у Манастиру Свети Роман и у Мрзеници, и то два пута годишње. Ми смо у госте одлазили у Манастир Копорин и у Крњево. Наше славе биле су: Полагање ризе Пресвете Богородице, коју смо потом променили на Дан појаса Мајке Божије и четврта недеља Часног поста, док је у Копорину сабор био пете недеље поста. Владика Иринеј је такође био из богомољачког покрета и много га је волео, па је присуствовао свим његовим саборима. Саборима је, осим епископа, присуствовало свештенство, монаштво и народ. Отац Стефан из манастира Сићево, чије су ћерке биле такође монахиње, раније је био на високој функцији у тадашњој жандармерији. Долазио је на саборе ноћу и прислушкивао је беседе, како би то касније злоупотребио. Слушајући он се обратио и постао је монах. Богомољачки сабори састојали су се од проповеди, постављања питања и духовних песама. На њима је било пуно студената из Црне Горе (са Нишког универзитета), па је градска власт често због тога дизала узбуну.

Како бисте описали некадашње време, а како ово сада?

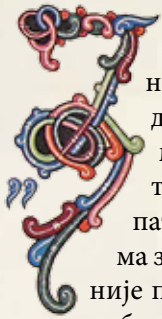
Ја памтим старе солунске борце и њихове жене, генерације које су много пропатиле. Није ни сада много другачије на селу. Код овог профила људи није било, а и данас нема онога што модерни човек назива депресијом и анксиозношћу. У граду је то чест случај, а погрешна дијагноза, односно погрешно постављање ствари још више заробљава човека у том стању. Иако је у времену о ком смо говорили народ био доста одступио од цркве, и

даље је било велико поштовање деце према родитељима. У то време било је саборности у оквиру породице. Стари су говорили да се домаћинство води и породични односи чувају трпљењем и праштањем. Данас нема много трпљења. Човек правилно и здраво доживљава брак тек када своју супругу не гледа само као жену, него и као мајку своје деце, што важи и за њу. Овакав брак уз узајамно жртвовање функционише како ваља

и може да опстане. Нормални односи постају тек када зет или снаја постану део нове породице у коју долазе. Садашње време је тешко. Нама је путеводитељ Свето писмо. Данас родитељи често немају времена за своју децу. У обликовању младих генерација велику улогу има веронаука. Тако фигура вероучитеља, поред родитеља, може бити кључна за децу. Потребно је да имамо у виду да љубав према Богу учвршћује љубав у породици. ■

МАТИ ГАВРИЛА – ПОДВИЖНИЦА ЉУБАВИ И РАДОСТИ

нам једног духовника који је прилично дебео – свакако то је његова слабост, а могуће је да ни око хране није нарочито пажљив – но знате ли колико само пати зарад других, колико се само занима за оне који пате. Кротак је јер говори да није подвижник, но у исто време он је пун доброте, те многи покрај њега налазе више спокоја него поред оних који се тобож подвизавају. Духовник који није одлучан да сиђе чак и до пакла због љубави према својој деци и није духовник.” Тако је о старцу Гаврилу Цафосу говорио Св. Пајсије Светогорац. А мајка овог старца је понављала: „Гаврило, у својој келији плачи и ридај колико те је воља, но међу људима радуј се и смеј, то им је тако потребно.”

Мати Гаврила је одговорила да зна пет језика: први је осмех, други сузе, трећи загрљај, четврти молитва, а пети, и најбитнији, јесте љубав.

Старац Гаврило, овај подвижник љубави, још увек није уписан у диптих светих, али јесте, истог имена, мати Гаврила Папајани, подвижница љубави и радости, како је назива заједничко им духовно чедо, мати Филотеја, игуманија манастира Богородице Вриулске.

Године 1897, октобра 2, у Цариграду, од веома имућних родитеља рођена је Аврилија (Аурелија) Папајани. Након малоазијске катастрофе, обрела се

у Солуну. После школовања у Швајцарској, постаје друга жена која се уписује на Универзитет у Атини. Следи њено странствовање и равноапостолско путовање преко пет континената, које започиње у Британији, где стиже са само једном папирном фунтом у џепу. Година 1954. је прекретница у њеном животу када, након смрти мајке, одласком у Индију почиње и њена перипетија вере у Христа.

„Лошом хришћанком” окарактерисао ју је неки мисионар у Индији, јер за разлику од њих није говорила другим до енглеским језиком. Мати Га-

врила му је одговорила да зна пет језика: први је осмех, други сузе, трећи загрљај, четврти молитва, а пети, и најбитнији, јесте љубав. Овим „језицима” наоружана обишла је цео свет ширећи веру, никада не говорећи о Христу ако јој то не би и сами затражили.

Говорила је:

„Не могу се умом својим враћати у прошлост, јер живим овај тренутак. Јуче не постоји, будућност је Божја, као што је и оно јуче било. И седим спокојно. У вечној садашњости Божјој. Ни помисао. Ништа. Не брините се, каже Господ, ја ћу се старати о свему... и ја се тога држим. Свако место може бити место Васкрсења. Потребно је само да си смирен у срцу, смиреношћу Христовом.”

„Много пута Бог од нас не жели дело но намеру. Довољно му је да те види радог да извршиш заповест његову.”

„Да би схватио своју ништавност, волиш, волиш и волиш, и тако се апсолутно поистивећујеш с Другим, са сваким Другим, а на крају дана питаш се: Желим ли ишта? Не. – Жудим ли за чим? Ни за чим. – Недостаје ли ми ишта? Ништа... Довољно је.”

„Никада не поистовећуј човека са лошим начином на који се опходи према теби. Увек у срцу његовом потражи Христа.”

„Језик Божји ћутање је.”

„Онај који живи у прошлости, као да је мртав. Онај који проживљава будућност у машти својој, беспомоћан је. Радост Христова је само у садашњости, у вечној садашњости и присутности Божјој.”

Упокојила се у Господу подвижница љубави и радости, мати Гаврила, у Атини 28. марта 1992, након 95 година странствовања. Године 2023, октобра 3, уписана је у диптих светих Православне цркве. ■

Протојереј
Дејан
Јовановић

Протојереј Игор Стојковић

ДА ЛИ ЗАИСТА ВЕРУЈЕМО, ИЛИ САМО ВЕРУЈЕМО ДА ВЕРУЈЕМО?

Ако верујемо у Бога, не чинимо то из разлога наметнутости неким историјским начелима, већ сасвим супротно. Користећи највећи дар, од Бога нам дат, а то је слобода, верујемо у Њега јер нам његова Личност улива поверење.

ада бисмо питање вере подвргли неком емпиријском истраживању, у смислу шта она значи у свести једног појединца, извесно је да она за човека има врло конкретан садржај: прихватање одређених начела и вредности без испитивања, или прецизније, саглашавање са неком теоријом или учењем које остаје недоказиво. Управо емпиријско (искуствено) хришћанско наслеђе, има један потпуно супротан, рекло би се конфронтирајући став, према овако тоталитарном приступу.

Чувени грчки теолог и православни филозоф, професор емеритус на Универзитету за друштвене и политичке науке „Понтон” у Атини, Христо Јанарас, бавећи се овом темом, каже да се у јудеохришћанском предању питање вере може пре упоредити са садржајем који је та реч сачувала у трговини и на пијаци неголи са смислом који јој придају идеолошки мобилисани људи. Јасно је да говоримо о поверењу и свему ономе што оно подразумева. Сетимо се овде приче из Еванђеља, у којој је жена патила од „течења крви”. Након што је Христос исцељује, говори јој: *Кћери, вера твоя сјасла те је, иди с миром* (Лк. 8. 41–48). Ако је ова жена гледала Господа „лицем ка лицу”, односно била у његовом телесном присуству, каква би корист била да је она само просто веровала да он постоји? Зар то није била чињеница?

Још много је сличних примера, но нећемо се овде претерано задржавати на њима. Уместо тога, покушаћемо да укажемо на неопходност мењања свести у погледу онога шта вера јесте или треба да буде, и то кроз питање које би било корисно поставити себи, али нешто касније. Из тог разлога је битно овом егзистенцијалном питању приступити тако што ћемо најпре развити свест о томе шта један човек, који себе сматра верником, треба да има на уму пре него што то изустити. Предмет вере нису неке апстрактне идеје које своју важност црпу из неког непогрешивог ауторитета, већ конкретна личност у коју треба имати поверења, да ако је нешто рекла, обећала, то ће заиста тако и бити. Приближније и конкретније, ако верујемо у Бога, не чинимо то из разлога наметнутости неким историјским начелима, већ сасвим супротно. Користећи највећи дар, од Бога нам дат, а то је слобода, верујемо у Њега јер нам његова Личност улива поверење. Његова дела, захтеви, или оно што у цркви називамо његовим домостројем спасења, чине да желимо ближе и боље да га упознамо и да остваримо међусобни личносни однос. Неминовно је дакле закључити да вера

Аутор
је парох
јелашнички

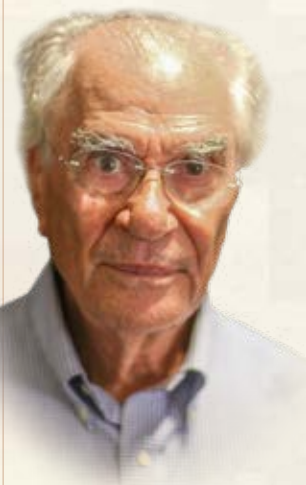

17

ЦРКВА И САВРЕМЕНИ СВЕТ

Христо Јанарас,
грчки теолог и
православни философ,
фото: [wikimedia.org](https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Christos_Janaras.jpg)

Ерих Фром,
немачки
социјални
психолог,
психоаналитичар и
хуманистички
филозоф,
фото: paulhague.net

изискује и одређена знања, но и овде наилазимо на поверење. Да бисмо имали веру, онакву какву овде покушавамо да презентујемо, неопходно је да она започне од поверења у сведочанство људи који су познали Бога, људи који су са њим општили и удостојили се гледања његовог лица.

Пролазећи тако ступњеве у вери, постепено је преображавамо у убеђеност, али не као плод нечег наметнутог, већ као што рекосмо, резултат неког, назовимо га, сопственог истраживања и наше природне жеље и потребе за истином.

Дакле, да бисмо доспели до Бога, сада када смо добили одређена сведочанства и знања, битно је да знамо да на том ступњу није добро дуго остати, јер нам прети нешто што се у теолошким, социолошким и психолошким друштвима често назива психологизована религиозност. Колико год вера деловала потпуна, увек постоји могућност њене надградње и сазревања. С тога, имајмо на уму да се до Бога долази одређеним начином живљења, а не кроз одређен начин размишљања. Посланица Светог апостола Јакова нас учи: *као што је, наиме, тело без духа мртво, тако је и вера без дела мртва* (Јак. 2. 26). Многи исповедају да су религиозни, али њихови животни приоритети говоре супротно. О овоме говори и сам Христос у Матејевом Јеванђељу: *Неће ући у Царство небеско сваки који ми говори: Госјоде, Госјоде, нејо ко чини вољу Оца моја који је на небесима. Многи ће ми рећи у онај дан: Госјоде, Госјоде, нисмо ли њроковали у твоје име, и у твоје име изјонили демоне, и у твоје име чинили многа чуда? И тада ћу им изјавити: Никад вас нисам упознао, одлазити од мене ви који чините безаконја* (7. 16–23). Овде само треба нагласити да дела нису извор спасења, већ да су дела резултат спасења.

Покушај да укажемо на разлику између вере и поверења чини јаснијим зашто многи социолози говоре да у савременом свету, по новијим истраживањима, ми имамо пораст броја религиозних људи. Јасно је да у ствари имамо само пораст броја оних који јавно признају религиозну жељ. Повећао се број оних који признају да постоји нешто што их превазилази, а то је, као и увек, последица страха који долази стицајем разних савремених околности. Уколико кренемо од ставова који заступају много светски истраживачи на пољу корена људске религиозности, а који попут Ериха Фрома тврде да „човек мора да верује у нешто”, онда је у најмању руку дискутабилна тврдња да се проценат верујућих особа повећао. Много је вероватније да се о вери само много више говори у јавној сфери. Занимљиво је да чувени амерички социолог Питер Бергер запажа да на међународној религијској сцени, покрети који су традиционалнији, ортодокснији, конзервативнији, бележе висок пораст. Овим се намеће питање којем би се требало детаљније посветити: да ли је у ствари прилагођавање модерном друштву, под плаштом разних флоскула, најчешће извучених из контекста, попут „црква је живи организам”, био добар мисионарски избор, или је народ жедан управо супротног?

Но, до тада, покушајмо да себи дамо одговор на својом делу *Credere di credere* поставља италијански филозоф Ђани Ватимо: „Да ли заиста верујемо или само верујемо да верујемо?”

Колико год вера деловала потпуна, увек постоји могућност њене надградње и сазревања. С тога, имајмо на уму да се до Бога долази одређеним начином живљења, а не кроз одређен начин размишљања. Посланица Светог апостола Јакова нас учи: „као што је, наиме, тело без духа мртво, тако је и вера без дела мртва” (Јак. 2. 26). Многи исповедају да су религиозни, али њихови животни приоритети говоре супротно.

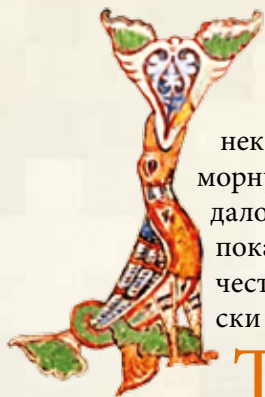
Питер Бергер,
амерички социолог,
фото: sigueme.es

Ђани Ватимо,
италијански филозоф,
фото: avvenire.it

Јован Корнаракис

ПРЕД ЧАРОБНИМ ОГЛЕДАЛОМ

неким бајкама којима су деца очарана и које подстичу њихову неуморну машту, једну веома важну улогу игра и огледало. Магично огледало. Нека принцеза или, пак, вештица моли чаробно огледало да јој покаже њену лепоту, за којом чезне и коју тражи. И огледало веома често уверљиво показује анђеоску лепоту, лепо лице, не само естетски беспрекорно, но и неизмерно шармантно.

Тако он, или она, огледајући се у магичном простору чаробног огледала, доживљавају дубок осећај задовољства. Живе и уживају у привlačности магије коју добија њихово лице. Заборављајући на реалност својих естетских недостатака или, пак, ружноће, приљубљују се са више или мање страсти тој магичној слици, онаквој какву приказује чаробно огледало. Чежња за беспрекорном лепотом држи их заробљене у области сна и маште и удаљава их од разочаравајуће реалности.

Ова улога магичног огледала није само елемент конструкције дечје бајке. То је једна психолошка функција која има архетипски карактер. Јер конструкција бајке, њен магични или митолошки елемент, нису случајни производи људског духа, нити представљају вештачку творевину која је смишљена само да би забавила дечју душу. Јунг и други теоретичари дубинске психологије већ су давно подвукли психолошку важност митолошке симболике уопште. И изгледа да бајка психолошки игра улогу која нам можда још увек није сасвим позната.

Иако се мит магичног огледала временом потпуно разоткрива пред очима интелектуално развијеног човека, изгледа да је оно ипак и даље једна психолошка стварност. Изгледа да готово сваки човек, веома често и несвесно, стоји пред магичним огледалом и ужива у својој слици коју му оно широке руке пружа. То је управо она слика за којом он чезне. Такав би он желео да буде, или боље речено, он је сад управо онакав какав би желео да буде. И то му неизмерно ласка! Попут дебеле средовечне жене, у једној хумористичкој карикатури у Њујоркеру, која у огледалу себе види као младу и мршаву.

Управо ту слику нас самих, која није реална већ измаштана и несвесна, познати психолог Карен Хорнај назива „идеализованом сликом”. Дакле, не идеалном, но лажном и нереалном. По њеном мишљењу, готово сваки човек у свом психичком свету, и то наравно у његовом подсвесном делу, ствара једну лажну слику себе. Та слика је уобличена мистички и невидљиво, али свакако под утицајем свакодневних искустава и доживљаја. Човек обично жели да буде онакав каквим га желе други, да цео његов начин живота, и сав живот уопште, буде у складу са јавним мњењем. Чак и више од тога: он жели да успе у ономе што јавно мњење сматра највишим и најбољим, тј. идеалним. У томе му је неопходно магично огледало. У њему он је не онакав какав јесте, но онакав какав би желео да буде или какав би „тревало” да буде и да изгледа.

Када је реч о проблему идеализоване слике, не смеемо заборавити да имамо посла са психичком

Из књиге:

Ј. Корнаракис,
*Психологија и
духовни живот*.

Ниш: Православна
епархија нишка,
2023.

Предео
протојереј Дејан
Јовановић

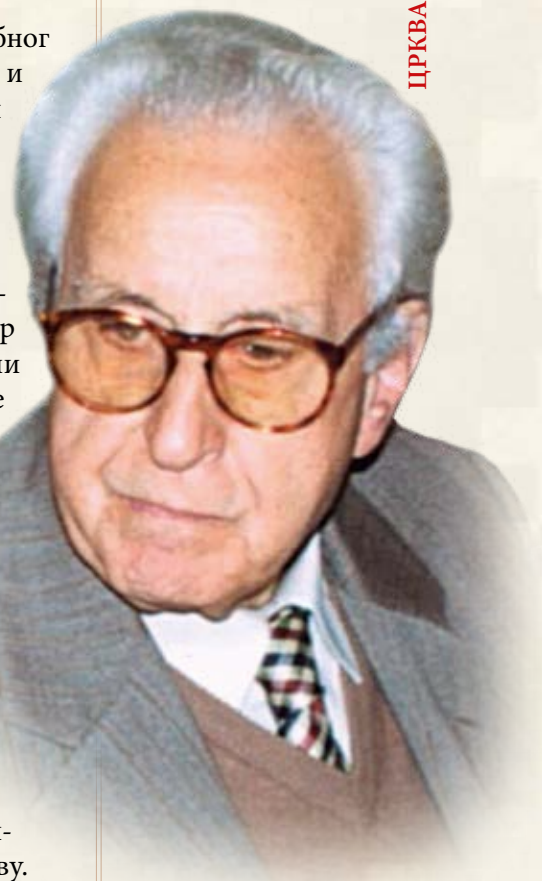
Фото: orthodoxia
newsagency.gr

19

ЦРКВА И САВРЕМЕНИ СВЕТ

Човек обично жели да буде онакав каквим га желе други, да цео његов начин живота, и сав живот уопште, буде у складу са јавним мњењем. Чак и више од тога: он жели да успе у ономе што јавно мњење сматра највишим и најбољим, тј. идеалним.

Карен Хорнај,
америчка
психоанали-
тичарка,
фото:
cdn.britannica.com

Карен Хорнај
каже:
„За разлику
од аутентичног
идеала
идеализована
слика остаје
статична.
То уопште није
један циљ коме
човек тежи,
него присилна
идеја коју он
обожава. Прави
идеали имају
динамички
карактер.
Они покрећу
тежњу да им се
приближите.
Представљају
неопходну и
непроцењиву
снагу за
напредовање и
развој човека...”

реакцијом која има свељудски и општи карактер. Чак и са гледишта хришћанске антропологије могли бисмо се позвати на слику која је одређена термином „по подобију”, како бисмо подржали идеју да слика, коју је човек позван да има као узор, као водич у свом покушају психолошког и духовног испуњења и усавршавања, јесте једна идеална слика: слика самога Бога. „Будите савршени као што је савршен Отац ваш на небесима” (Мт. 5. 48), каже Господ. И тако постаје незамисливо да схватимо људску личност на њеном динамичном путу ка савршенству, без једне водеће и идеалне слике, без слике узора.

Међутим, једно је једна здрава и аутентична идеална слика, а сасвим друго је она идеализована и лажна. Ова друга је искривљење прве. Идеализована или лажна слика није објективна; њу ствара сам човек из подсвесне реакције на своју урођену немогућност да оствари један непатворени идеал.

Карен Хорнај прави јасно разграничење између идеала и идеализоване слике, које је веома корисно при сваком покушају самоспознаје. „За разлику од аутентичног идеала”, каже, „идеализована слика остаје статична. То уопште није један циљ коме човек тежи, него присилна идеја коју он обожава. Прави идеали имају динамички карактер. Они покрећу тежњу да им се приближите. Представљају неопходну и непроцењиву снагу за напредовање и развој човека. Идеализована слика је апсолутна препрека у напредовању, јер она или негира грешке или их једноставно осуђује. Аутентични идеали воде ка смиренуумљу, док идеализована слика води ка надмености.”

По овом њеном јасном разграничењу, наше грешке, слабости, наша истрајност у моралним падовима и било која наша негативна страна, неутрализују се изнутра стварањем и одржавањем слике која идеализује наше ја. Дакле, уместо да се динамички боримо против својих грешака, слабости и било којих других негативних страна, огледамо се у магичном огледалу које нас уверава у нашу етичку и духовну лепоту. Оно што се у народу каже да неко има високо мишљење о себи, има психолошку основу и полазиште. То значи да неко, упркос свом генерално непримереном понашању, има и даље високо мишљење о себи. Он је психолошки приљубљен својој идеализованој слици, свом магичном огледалу!

Ова приврженост човека свом магичном огледалу истовремено значи запостављање свог правога стања и праве слике о себи. Пошто се усредсређује на своју лажну слику, он запоставља истиниту слику свога ја. А то запостављање има карактер потискивања. Човек потискује слику која одражава право стање његове личности. Он је тако изложен притиску, како потребе за самообожавањем тако и осећаја самопрезира. Истовремено, он себе и обожава и презире. Обожава себе у магичном огледалу, а презире себе сваки пут када се осећа немоћним и када му је та магична величина одузета.

Конфликт човека са самим собом, то стално колебање између самообожавања и самопрезира, веома је исцрпљујућа игра у процесу живљења. Оно представља дубок унутарњи расцеп и болну конфузију. Како човек може заиста да избегне те опасне подводне хриди и да уплови у тиху луку унутарњег мира и безбрижности?

Овде свако мора признати да постоји само једно решење: мора се разбити магично огледало. Ако човек успе у томе, остаће сам са својим истинским ја, са својом презреном али аутентичном сликом. Од тог тренутка надаље, ако поседује неопходну снагу, он може да отпочне дијалог са том својом сликом и да ступи на пут спасоносне самоспознаје и психолошко-духовне обнове и реинтеграције. Међутим, није лако разбити магично огледало. Плашимо се разбијеног стакла и крви! Јер огледало морамо разбити сопственом песницом у акту једног херојског самооткривења!

„Идеализована слика је апсолутна препрека у напредовању, јер она или негира грешке или их једноставно осуђује. Аутентични идеали воде ка смиренуумљу, док идеализована слика води ка надмености.”

У многим случајевима, за човекову немогућност да разбије своје магично огледало и да се суочи са правом сликом о себи, вероватно је одговорно исконско порекло самог огледала, и то стога што се први сусрет са магичним огледалом одиграо још у рајском врту. Када се код змије родила идеја да превари човека и да га гурне у одметништво од Бога и његове воље, она му је пружи- ла огледало. Бог вам је рекао, каже, обраћајући се прародитељима, да не једете са дрвета познања добра и зла, како не бисте и ви постали као богови. Јер Бог зна да ће вам се у онај дан када окусите са тог дрвета „отворити очи, па ћете постати као богови”.

Ово огледање првог пара у магичном огледалу обожења било је први сусрет човека са лажном, идеализованом сликом о себи. Од тада па све до данас, он се, у највећем броју случајева, огледа у магији самообожавања и самообожења. Homo homini Deus! Човек је човеку бог. То је врхунац самообожавања, који је инспирисао и самог Ничеа да у једном тренутку безумља узвикне „Нема Бога!”, јер да постоји Бог ја бих био на његовом месту! Тако постоји само унутарњи бог човека: његова лажна идеализована слика, коју он било свесно или несвесно обожава.

Али пошто човек, упркос свим својим покушајима и инспирацијама, није успео да заиста постане Бог, истински Бог је постао човек да би решио дубоки конфликт човека са самим собом. У једном критичном тренутку, када је дошло испуњење времена, човек је успео да схвати како је немоћан да оствари самообожење. Увидео је химеру самообожења и спазио бездан самопрезира. И тада је дошао његов Избавитељ: Христос, истинити Бог и истинити човек!

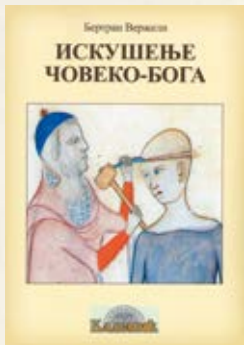

Оваплоћењем Сина Божјег укинула се прелест идола и разоткрила превара магичног огледала, или боље речено, разоткрила се унутарња идололатрија. Јер идол којег нам показује магично огледало, управо је унутарњи и непостојећи и лажни бог – наше ја кога обожавамо. Уместо да се, као прави хришћани, дистанцирамо од своје унутарње идололатрије и унапредујемо на путу конструктивне обнове и покушаја, највећи број нас инсистира на томе да у рукама држи магично огледало.

На такав начин нико не може поста- ти „обновљена твар”, ново стваралачко дело, нови човек у Исусу Христу. Не може унутар себе да уобличи Христа! Два Бога не могу да стану у један исти простор, у једно срце, једну душу. То значи да остаје само једно решење, како бисмо живели и изразили своје аутентично и новооткривено једнобоштво: сломити магично огледало. Наша логика без двоумљења прихвата то решење. Али шта нам каже наше срце? Завиримо у њега и упитајмо га...

Оваплоћењем Сина Божјег укинула се прелест идола и разоткрила превара магичног огледала, или боље речено, разоткрила се унутарња идололатрија. Јер идол којег нам показује магично огледало, управо је унутарњи и непостојећи и лажни бог – наше ја кога обожавамо. Уместо да се, као прави хришћани, дистанцирамо од своје унутарње идололатрије и унапредујемо на путу конструктивне обнове и покушаја, највећи број нас инсистира на томе да у рукама држи магично огледало.

Аутор је православни филозоф и есејиста из Француске, професор моралног богословља на Православном институту Светог Сергија у Паризу.

Преузето из књиге:
Бертран Вержели,
Искушења човеко-бога,
Крагујевац: Каленић, 2019.
Превела: Јулија Видовић

Бертран Вержели

ЧОВЕК КАО САТАНА

ема ништа лоше у томе што човек жели да наликује Богу. Нити у томе што је он за то кадар. Под условом да јасно уочи да постоје две врсте моћи.

Постоји позитивна моћ. Реч је о моћи као способности. Ко је способан, ко нешто може, он има моћ. Може да дела јер има довољно снаге да каналише енергије које су у њему и да их пројектује изван себе. Моћ која се на такав начин доживљава чини опазивом стваралачку способност тамо где постоји претварање примљених сила у предате силе кроз ланац предања. Тада уочавамо да датост није препрека. Пружајући нам могућност да изнова дамо, она постаје шансом. Тако исто, градити да би се дало, такође не представља препреку, јер преображен дар светли и зрачи васколиким својим богатством. Другачије речено, онда када је предање уважено, тада не постоји више супарништво између датости и конструкта. Управо због тога што постоји датост, може постојати и конструкт. Због тога што постоји конструкт, заиста постоји и датост. Да би се до тог ступња дошло, неопходно је да се игра власти прописно игра. Када то није случај, уочавамо појаву једне другачије власти, овај пут деструктивне.

Рушилачка моћ поседује два лица. Прво почива у моћи инерције: не чинимо ништа са постојећим силама. Када је то случај, неумомљене, неприпитомљене, неконтролисане, оне постају хаотичне и све пред собом уништавају. Друго лице рушилачке моћи састоји се у грабљењу постојећих сила, у њиховом контролисању, али и у њиховом непредавању. Када је то случај, отете, окамењене, оне се премећу у непостојање и смрт.

Способни човек је наш двојник. Када је позитиван и креативан, назива се анђео; омогућава животној енергији да се креће. Када је негативан и рушилац, назива се сатаном. Спречава енергију да кружи. Ова подвојеност се да опазити код сатане, палог анђела, који има двојни изглед: Луцифер, носилац светлости, и сатана, који је спречава. Бог који је свемогућ је свемоћ, то јест непрестано ширење енергије. Отуд анђеоски свет са хијерархијом анђела који преображава божанску енергију на начин на који је то описао Псеудо Дионисије Ареопагит у спису који носи назив *О небеској јерархији*. Међу тим анђелима, Луцифер, носилац светлости, најближи је Богу. Предање каже да се Луцифер побунио када је Бог створио човека: открива да ће се Бог унизити оваплотивши се у човека у Христу. Уместо да се задиви пред Божјом смиреношћу, он се ње постидео. Тако је од Луцифера постао сатана, што на јеврејском значи препрека.

Торжествено је бити анђео торжественога Бога. Још је торжественије бити анђео смиренога Бога. Луцифер, који жели да служи торжествену Богу, не жели да служи смиреном Богу, јер му се служење смирености чини понижавајућим. Резултат: побунивши се против Бога како би остао торжествени анђео, он заузима Божје место. Сатанска логика присутна у анђеоском свету оприсутњује се и у нашем. Она се сваки пут пројави онда када човек бива искушаван лажном славом. То је разлог због којег је Христос скандал. Људи очекују Бога који ће успоставити царство небеско на земљи, царство човеко-бога где би већ сада и овде за човека било могуће да постане Бог. Када се Христос појављује разоружан, они не разумеју. Престра-

Друго лице рушилачке моћи састоји се у грабљењу постојећих сила, у њиховом контролисању, али и у њиховом непредавању.

Фото:
orthodoxie.com

вљују се. Очајавају. Не виде да Бог који је постао човек, који је смирен, припрема право царство заузимајући став супротан човеко-богу. Рене Жирар у Христу види онога који обзнањује механизме насиља. Христос је онај који до краја пројављује механизме идолатрије. Отуд епизода са Петром који изјављује да ће га моћи свуда пратити. Можемо од себе начинити човеко-бога верујући и уверавајући друге да можемо

Христос је онај који до краја пројављује механизме идолатрије.

Отуд епизода са Петром који изјављује да ће га моћи свуда пратити.

свуда пратити Христа и тако спасити свет. Уколико се дешава да се погубимо па помешамо Бога и понос Божји, дешава се такође да се погубимо и помешамо Христа и понос Христов. Због тога Христос упозорава Петра, говорећи му: „Иди од мене, сатано!”

У свету, сатана се увек представља у облику спаситеља, пријатеља човековог. А неретко и на такав начин да нам се учини како и не постоји. То је његово врхунско лукавство, као што подсећа Бодлер. У нашем свету, то лукавство се изражава кроз оно што се дешава и чега смо и сами сведоци, то јест кроз свет индивидуе-краља ослобођеног свих материјалних препрека уз помоћ технике, као и моралних стега уз помоћ отвореног и толерантног либералног индивидуализма. Шта боље од тога пожелети? У стварности, ступити у свет у којем је техника способна да савлада све препреке стављајући свет „на располагање”, као што каже Хајдегер, где стварност као другост и отпор више не постоји, исто је што и ступити у психотички свет. Осим тога, сагледајмо до краја ову индивидуалистичку, либерално-слободоумну, отворену и толерантну логику. Будући да је све отворено, са свиме се можемо поиграти, а када све постане игра, прелазимо у свет перверзије, која се свему подсмева и са свиме забавља, па и са самим злом. То је онда врхунац зла, као што подсећа Етјен Борн. То је по превасходству један нихилистички свет у којем ништа више нема вредност, јер се она приписује свему и свачему. Верујемо како су зло и ништавило дивље звери. Они то и јесу. Међутим, када се појављују у свету, они увек делују привлачно, јер јашу на таласу постојања са мотом: „све је могуће”, „све је допуштено”. Изречено, рекли бисмо, представља слободни свет, напакон лишен силних комплекса. Тако исказима нихилистичког света, као што подсећа Лео Штраус, према којима нам је ђаво пријатељ, жели нам добро, он полако заузима место Божје. Добро чини уместо Бога. Боље, он од вас чини онога који ће спасити свет. Уз помоћ технике. Уз помоћ игре. Преко света забаве у којем ће бити могуће свему и свачему се смејати.

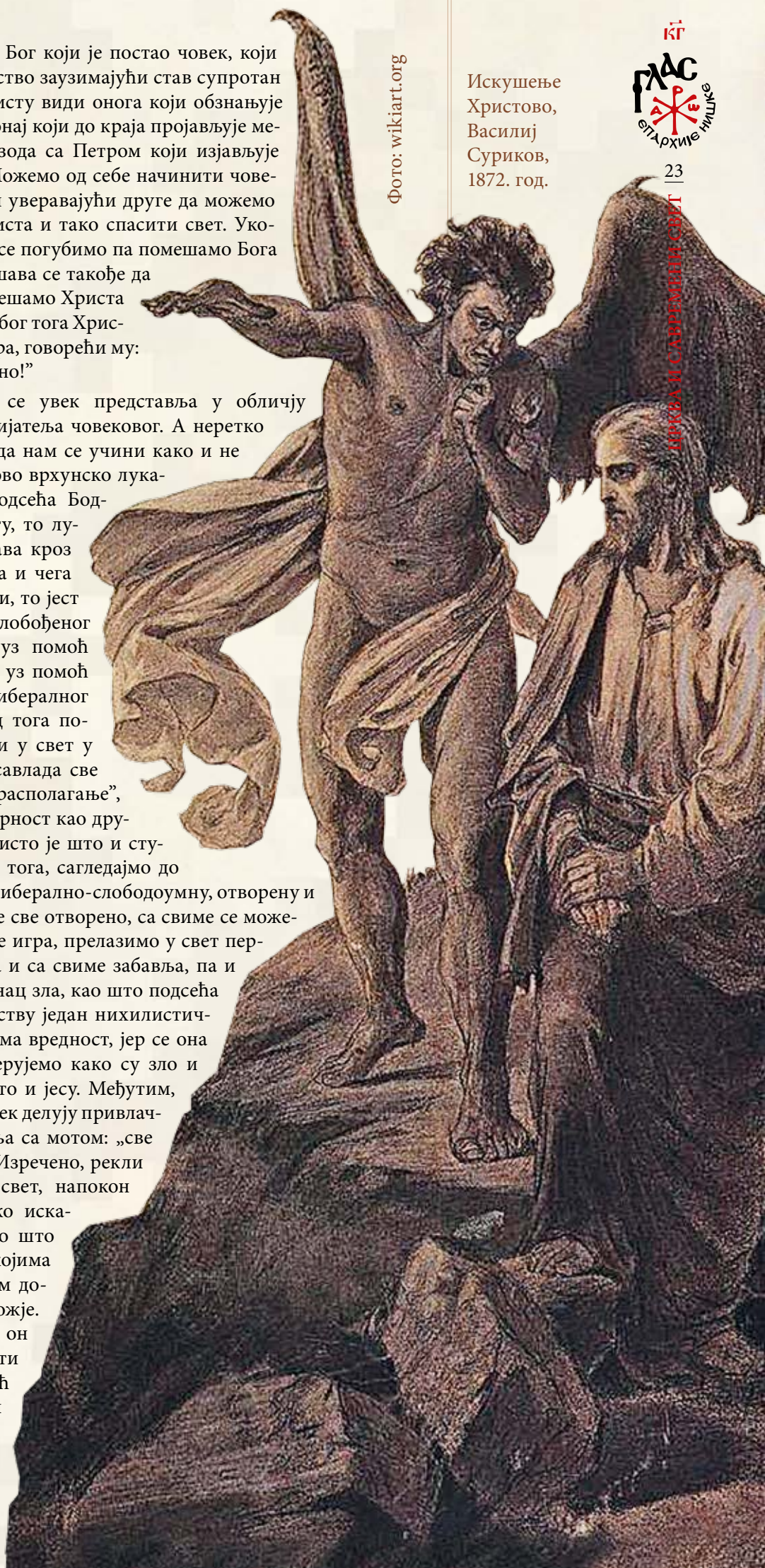
Фото: wikiart.org

Искушење
Христово,
Василиј
Суриков,
1872. год.

23

ЦРКВА И САВРЕМЕНИ СВЕТ

Текст
приредило
уредништво
на основу
звучног
снимка
Фотографија:
Драган С.
Танасијевић,
src.rs

Епископ топлички г. Петар

РАДОСТ ЦРКВЕНОГ ЖИВОТА

Предавање одржано 18. јула 2023. године
у оквиру манифестације „Духовни разговори”
у Галерији „Божа Илић”
у Прокупљу

В наше време, из свог искуства и из сусрета са људима, рекао бих да влада једна епидемија бриге. Брига је тешка духовна болест, јер човека затвара у самога себе, онемогућује му да се моли, онемогућује му да се радује. Одлика сваког здравог духовног живота јесте радост. И свака побожност, ако није засољена радошћу, ако не зрачи радошћу – рекао је чувени прота Александар Шмеман – онда је сумњиве природе. Ово говорим и себи и вама: сви ми који смо у цркви са мањим или већим стажом, умемо некад у својој побожности да будемо тешки другима, а неретко и себи. А у суштини наша вера јесте вера радости, јесте вера оптимизма. Истина откривења Божјег о постојању које нам је дато кроз Христа Спаситеља нашег, јесте да ће на крају све бити добро. То је коначна реч цркве, јер коначну реч има Спаситељ који нас толико воли да је живот свој дао за нас. Он је обећао да ће бити заједно са нама. Његова љубав према нама нема границе.

Његова љубав није, као што је то некад наше искуство, променљива и колебљива. Штавише, кроз његову жртву и његово спаситељно дело, Бог Отац од вечности љуби свога јединороднога Сина и свога Светога Духа. Кроз Господа Христа, који се поистоветио са свима нама раширивши своје руке на крсту, пригрливши сваког човека појединачно, поистоветивши се са сваким од њих, а особито са нама који се причешћујемо, који смо једно тело, који на један потпун и апсолутан начин постајемо једно са Христом, ми улазимо у ту спрегу љубави Бога Оца и Сина. Дакле, оном количином и мером љубави којом Бог Отац воли свога Сина, Господа нашега Исуса Христа, од вечности па до вечности, том истом мером он љуби нас. И када све то имамо у срцу и у свом уму и пажњи, онда заиста можемо рећи да је коначна реч цркве да ће на крају све бити добро – док, са друге стране, логика овога света, колико год била прогресивна, оптимистична, има за коначну реч крајњи песимизам. Ако ништа друго – барем тако нас ти научници уче и говоре – на крају ће се и то сунце једнога дана угасити.

Колико год смо у могућности, благословено је, исцељујуће је и спасоносно да ширимо простор за радост, најпре у своме срцу, а самим тим и на све људе око нас. На тај начин ми показујемо да смо ученици Христови.

Легитиман начин, метод и оружје духовне борбе јесте радост. Наравно да се сусрећемо у животу свакодневно са разним бригама и са разним проблемима. И чини ми се – ту полазим од себе – када упаднемо у неко искушење и када нам је тешко, када се мучимо, углавном некако смо склони да размишљамо како ћемо сутра добити венац мученика за садашње наше трпљење. А заправо не потрудимо се да ту бригу и ту муку преобразимо. А Господ нам је дао оружје, дао нам је начин да се креативно изборимо са проблемима које свакодневно сусрећемо. То јесте и улога нас хришћана, и обавеза и одговорност.

Свакако да меру страдања свако од нас мора изнети онако како је то Господ одредио. И овај живот заиста носи собом и тескобу. Али управо то значи бити хришћанин: носити собом атмосферу Царства Божјег. Ту смо да се помогнемо када је тешко; мора некад и да се претрпи. Човекове снаге и могућности су ограничене. Свако од нас клоне. Али, колико год смо у могућности, благословено је, исцељујуће је и спасоносно да ширимо простор за радост, најпре у своме срцу, а самим тим и на све људе око нас. На тај начин ми показујемо да смо ученици Христови, да смо његова верна чеда, јер уносимо у овај свет нешто ново, оно што се од нас очекује, а то је оптимистична нада коју свагда имамо на уму. Колико год човеку било тешко, каже један свети старац Пајсије, колико год хришћанину било тешко, он никад не може и не сме да падне у крајње очајање. Он увек има пред собом и може да погледа крст Христов, шта је Бог из љубави своје ради нас претрпео, али исто тако и васкрсење као залог коначне победе.

Каже свети старац Порфирије: „Не можете мрак из просторије свога бића, своје душе, избацити кофом. Отворите прозор да светлост уђе. И када светлост уђе у просторију, тама ће нестати.“ У борби, у подвигу да победимо зло у себи, ми унемо некад да се том злу у себи превише посветимо. Свако од нас носи неку страст, неку духовну, психичку, физичку болест и слабост. Борити се са тим је јако тешко. Чак понекад и ми у цркви унемо тако да наступимо у нашим беседама и у нашем пастирском старању, да човека оптеретимо грехом. Пре или касније погрешимо, и константно живећи у таквој једној атмосфери, у нама се јавља комплекс кривице. Трудимо се да победимо страсти у себи, али изнова грешимо, изнова падамо и негде сами себе осуђујемо да због тога нисмо достојни љубави Божје.

Верујемо да нас Бог воли, да је добар, да је он највећи наш пријатељ, али да се то односи на људе који су праведни, а ми који смо грешни треба да патимо због својих грехова. То је управо показатељ да немамо вере, да смо себе и своје снаге, своје ограничене моћи, а не Господа, ставили у центар нашег духовног живота.

Љубав Божја је непоколебљива. Колико год да смо ниско пали, нема те дубине ада, провалије пада и греха из које нас Господ неће ишчупати. Нема тога што ће препречити љубав Божју према нама. Ако то заиста из дубине свог бића доживимо, ми престајемо да будемо оптерећени собом. Знамо да, без обзира што не заслужујемо љубав Божју, сваки дан имамо право да се радујемо. Сама чињеница да нам је Бог дао живот, да нам је дао пријатеље, да, ако ништа друго, воли све друге људе око нас, жели да се сви спасу и да вечно живе у заједници са њим, толико је дивна и оптимистична и немогуће је да таква једна мисао, ако је примимо и срцем обрадимо, у нама не пробуди радост.

Црква не треба за нас да буде простор где губимо слободу, где нас чека неки списак правила који ће да нас оптерети. Црква је простор наше слободе. То је место где смо увек вољени, увек добродошли, где увек имамо брата и сестру, загрљај и разумевање, најпре од живог Бога, па онда од нас који смо тело Христово. Нека је то у почетку један мали зрачак светлости у нама, један мали отвор. Негујмо га и заливајмо. Радујмо се. Не дозволимо да наши страхови, бриге и наши грехови отклоне тај један наш тренутак, нека је он и пет минута – пет минута моје слободе и моје радости – када сам ја са својим вољеним Господом. Знај да ме он без обзира на све воли и жели да ме спаси и знај да ће он, који је једини истински човекољубац, истовремено и свемогући Бог, наћи начин да ме спаси. Он је центар духовног живота и свега што постоји. Само када слободно, без страха од кривице, без комплекса и оптерећености опростимо себи и имамо поверења у љубав Божју,

Црква не треба за нас да буде простор где губимо слободу, где нас чека неки списак правила који ће да нас оптерети.

Црква је простор наше слободе. То је место где смо увек вољени, увек добродошли, где увек имамо брата и сестру, загрљај и разумевање, најпре од живог Бога, па онда од нас који смо тело Христово.

Када паднемо, када смо тужни, када смо у неком греху, немојмо то да нам буде препрека. Тад идимо опет у цркву. Знамо да ће нам Господ опростити, примивши нашу исповест.

тек тада истински имамо мотивацију да постанемо прави хришћани. Онда ће се полако ширити тај простор, та рупа у просторији кроз коју улази светлост Христова. Како се она буде ширила, мрак ће тако одлазити.

Дакле, легитимно је, потребно и олакшавајуће у свакодневном хришћанском животу користити се радошћу. Од извора одакле можемо да црпимо ту радост, пре свега, ту је свето богослужење, света литургија. Шта веће човек у свом животу може да учини? Све благо овога света бесконачно је далеко од милости коју примамо од Господа кад се причешћујемо. Ми се сједињујемо са самим Богом који је створио читав универзум и он постаје једно са нама, жели да буде са нама. Он спира све грехе, опрашта нам, зове, воли нас више него што нас мајка воли. Највећи гест у свом животу који можемо да урадимо јесте да одемо недељом у цркву да се причестимо. Када паднемо, када смо тужни, када смо у неком греху, немојмо то да нам буде препрека. Тад идимо опет у цркву. Знамо да ће нам Господ опростити, примивши нашу исповест. Покајање није мучење себе, оптерећивање грижом савести, већ то је осветљавање. Били смо на погрешном путу и сада смо спознали да је ту онај који нас све време чека раширених руку и који нема дилему да нас прими, као отац из јеванђелске приче о блудном сину. Долазимо у цркву по олакшање, по лек, по спасење. Приступамо и не плашимо се нашега Бога.

Свако богослужење је пуно радости, лепих песама, фрески, мириса, једне лепе атмосфере, лепих мисли. Затим ту је Свето писмо. Читамо о делима Божјим у њему, шта је он све нас ради учинио: како је исцељивао болесне, како је имао

Покајање није мучење себе, оптерећивање грижом савести, већ то је осветљавање. Били смо на погрешном путу и сада смо спознали да је ту онај који нас све време чека раширених руку.

љубави према свакоме, како је праштао, страдао за нас, васкрсао нас ради. То су богومисли којима можемо и треба свакодневно да се бавимо и тиме се охрабрујемо, мотивишемо, хранимо и заливамо ту радост у нама. Ту су и житија светитеља, кроз која је такође на један диван начин пројављена милост Божја. Дакле, имамо у цркви много могућности и много начина које нам Господ кроз цркву даје и каже: ево вам оружје, пригравите га. Господ у свом смирењу стоји, из љубави према нама, која је толика да не жели да се намеће. На нама је та одговорност и та одлука. Увек смо на некој раскрсници и увек је потребно да своју слободу окренемо ка Богу. Ништа се не подразумева. На крају, једна од највећих милости која нам је дата јесте управо могућност да свакодневно, у сваком тренутку нашег живота, ми можемо да се обратимо живоме Богу. И он нас чује. Једно „Господи, помилуј“ може да промени читаву атмосферу око нас; једно „Господи, помилуј“ Господа са небеса низводи ту међу нама.

Будите благодарни, радујте се, уживајте у даровима које вам црква даје, у даровима Духа Светога, у даровима богослужења, светоотачких дела, светог јеванђеља, у међусобном служењу. Хранимо се тиме и видећемо да је живот у цркви толико радостан да наше тело ту количину радости не може ни да прими. ■

Милош Павловић

ТРИПТИХ ГРОБУ ОЦА ДИОНИСИЈА

27

ХРИШЋАНСКИ ЖИВОТ

СТАРАЦ НЕМА ГРОБА

Земља у којој лежи
Молитвеник за цео свет.

Није то његов гроб,
То је смрт
За бриге многих људи
Што је скинуо са њих.

СТАРЧЕВ ГРОБ

На старчев гроб
одем често,
Као у храм.

Испод ораха у хладу
Крије се свето место
Земља коју су
освештале
Његове мошти.

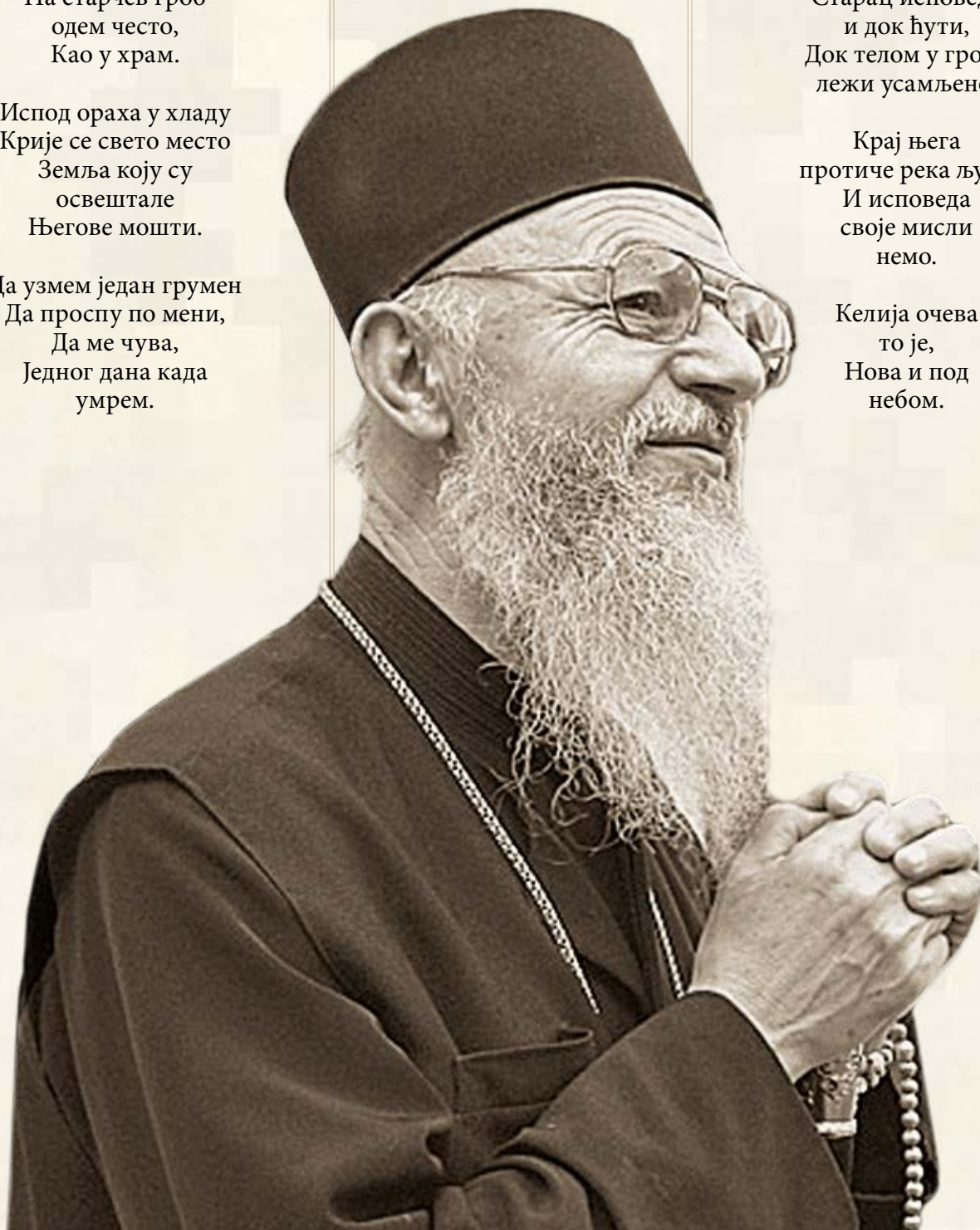
Да узмем један грумен
Да проспу по мени,
Да ме чува,
Једног дана када
умрем.

НОВА КЕЛИЈА ОЦА ДИОНИСИЈА

Старац исповеда
и док ћути,
Док телом у гробу
лежи усамљено.

Крај њега
протиче река људи
И исповеда
своје мисли
немо.

Келија очева
то је,
Нова и под
небом.

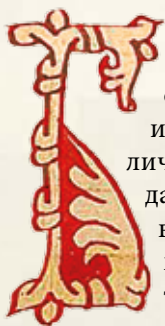

Бобан Петровић

ПОВОДОМ ОСВЕЋЕЊА ХРАМА ПРЕПОДОБНО- МУЧЕНИЦЕ ПАРАСКЕВЕ У МОЗГОВУ

Говор председника
Црквене општине Мозгово

Његово преосвештенство Епископ нишки г. Арсеније началствовао је светом архијерејском литургијом у Храму Свете Петке у Мозгову, 8. августа 2023. године. На самом почетку свете службе, извршен је чин великог освећења храма. На крају, руком Његовог преосвештенства одликовани су велики добротвори ове светиње, који су делатно приказали своју љубав према цркви. Орденом Светог краља Милутина одликован је господин Бобан Петровић, председник Црквене општине Мозгово, а господин Звонко Матеовић примио је орден Светог Романа другог степена. Осталим истакнутим добротворима уручене су грамате.

лагословите, честити Владико, да се на самом почетку најпре обратим Вама у име Црквене општине мозговске и у своје лично име, и да Вам захвалим на учињеној данашњој посети Парохији мозговској, на великом освећењу нашег обновљеног храма, на светој литургији којој сте нас удостојили да присуствујемо, на благослову – топлој и лепој речи коју сте нам дали.

Желим, Ваше преосвештенство, да у име свих овде присутних и оправдано одсутних, свих награђених, и у име свих мештана који су узели учешћа у обнови овог храма – а није их било мало – захвалим и кажем да све што смо радили и што радимо, радимо у славу Божју, да је рад на њиви Господњој наша хришћанска дужност и обавеза, и да је за све нас била и јесте част радити у винограду Господњем, вођени Вашим благословом и нашим дивним старешином и парохом, оцем Ђорђем, а све благодарећи Господу што нам је отворио пут, дао путоказ и пружио прилику која се човеку пружи једном или ниједном у овом земном животу, а то је да гради или обнавља светињу.

Овај наш храм, Храм Свете преподобномученице Параскеве, ове године прославља и стоу годину од почетка градње. Саграђен је на те-

мељима старе цркве брвнаре, коју су Турци до те меља срушили и спалили. Освештан је 1937. године, руком Епископа нишког Јована Илића. Храм је делио страдалну судбину наше распете цркве и нашег страдалног народа. За време безбожне власти више је пута скрнављен, свештенство малтретирано, а 9. децембра 1945. године и убијен свештеник Божићар Ђикић, стар двадесет три године. Многи од овде присутних су као ђаци, и касније младићи и девојке, трпели разна малтретирања и шиканирања, како од својих наставника и учитеља, тако и од другова задојених тадашњом идеологијом, зато што су са својима долазили у цркву.

Времена су пролазила, а наш храм је све више страдао, више од наше небриге, равнодушности и немарности него од било чега и било кога. Бивши свештеници су покушавали нешто да ураде, па је тако отац Богосав уредио црквени конак и заменио под цркве, а отац Драган уредио унутрашњост свечане сале и кухиње. Међутим, Храм

Времена су пролазила, а наш храм је све више страдао, више од наше небриге, равнодушности и немарности него од било чега.

је и даље страдао, падао, патио, све док се једног дана, за време службе оца Ђорђа, није десио такав догађај који нас је продрмао и отрезнио. За време богослужења почело је јако невреме, севање, грмљавина. У храму је нестала струја, гореле су само свеће и кандила која су осветљавала храм. Изнад ђаконских врата, над иконом Свете Петке отворила се велика рупа на плафону, из које је почела да куља вода. Било нам је јасно да је то био плач и ридање Свете Петке, и последња опомена да нешто урадимо.

Црквени одбор се окупио, добио Ваш благослов и ево данас видимо васкрсење нашег храма. Ја данас, Преосвећени владико, ево пред Вама јавно исповедам да се кајем што сам дозволио и гледао како црква пада и што нисам чуо молбе наших свештеника, што раније нисам кренуо да молим и убеђујем људе да се крене са обновом.

Али, хвала Богу, велики је благослов био долазак оца Ђорђа на парохију. Обнова овог

са општинском влашћу имамо изузетну сарадњу, да од 2012. године редовно добијамо финансијска средства. Наша општина је великим делом и покровитељ овог данашњег дешавања, а г. Филиповића, директора Водовода, посебно поздрављам што је први, након вишедеценијских залагања ранијих свештеника и председника црквене општине за право на воду, коју једино црква овде није имала, уз подршку локалне самоуправе издејствовао да овај храм добије бесплатни прикључак градске воде.

Свима вама, браћо и сестре, честити и поштовани домаћини Мозгова, честитам освећење нашег храма. Заиста сте достојни свих наших предака који су голим рукама подигли овај храм пре једног века и свих оних који су пали за крст часни и слободу златну, а чија се имена налазе на улазу у овај храм.

Очекују нас даљи радови на уређењу порте, обликавању оба храма, наставку обнове Храма

Ја данас, Преосвећени владико, ево пред Вама јавно исповедам да се кајем што сам дозволио и гледао како црква пада и што нисам чуо молбе наших свештеника, што раније нисам кренуо да молим и убеђујем људе да се крене са обновом.

храма, поред Божје помоћи, јесте и резултат огромног и несебичног рада, па и трпљења оца Ђорђа. Поред својих парохијских обавеза, поред породичних брига, поред животних неприлика – он је на себе узео и овај тежак крст. Велика је част бити сарадник и сапутник, па и састрадалник овог човека и свештеника који ревносно твори Ваш благослов. Његово дело, труд и рад на изградњи Свете Петке трајаће вечно. На овом храму, у порти, нема ничега што није прешло преко његових руку: од камена до цигли, цемента и греда. Ми смо увек имали изговоре, иако овде живимо и ту смо рођени, а он нас је замењивао, храбрио, крепио и за све нас се Богу молио.

Такође, данас желим да поздравим и председника Општине Алексинац, г. Далибора Радичевића, и цело општинско руководство, као и г. Филиповића, директора Водовода. Сведочим да

Светог архангела Гаврила у Бовну и градња храма у Црном Калу. Времена јесу тешка – за нашу страдалну отаџбину и нашу распету цркву никада и нису била лака – али, што недавно рече Његова светост свјатјејши Патријарх Порфирије, ми не чекамо боља времена, већ чекамо Христа.

На крају желим да Вам се, Преосвећени владико, још једном захвалим на овом парчету неба које сте нам данас пружили, на очинској бризи и љубави, на поверењу, на стрпљењу које сте имали. Нека свима нама подизање ове светиње буде на здравље и спасење, на духовну и физичку обнову, а даће Бог да васкрсењем овог храма васкрсне и распламса се вера и у нашим срцима и у нашим домовима, да нам се породице духовно обнове, да нам се млади овде венчавају и крштавају, чувајући нашу свету веру православну.

**СВЕТИ ВЕЛИКОМУЧЕНИК
ПРОКОПИЈЕ – КРСНА СЛАВА
ГРАДА ПРОКУПЉА**

**21/8. јул
2023. године Господње**

УСПЕЊЕ ПРЕСВЕТЕ БОГОРОДИЦЕ – КРСНА СЛАВА ГРАДА ПИРОТА

28/15. АВГУСТ
2023. ГОДИНЕ ГОСПОДЊЕ

Медијско-информативна служба Епархије нишке

ВЕНЕЦИЈАНСКО ЈЕВАНЂЕЉЕ ИЗ 1737. ГОДИНЕ

Током рада на прикупљању архивске грађе са територије Архиепископског намесништва лесковачког крајем 2022. године, архивска служба Православне епархије нишке пронашла је у ормару на галерији великог лесковачког Саборног храма Пресвете Тројице – Јеванђеље настало у Венецији 1737. године. Јеванђеље је штампано са посветом и у част „блаженог и премудрог Патријарха јерусалимског Хрисанта Нотараса” у штампарији Николаја Сароса, венецијанског штампара грчког порекла. На унутрашњој страни задње корице налази се запис „НАКРИВНА”,

М — Накривна

sculpsit Isabella Piccini sculpsit

што наводи на закључак да Јеванђеље потиче из Манастира Светог Николе у Чукљенику, познатијем као Накривањски манастир, за који се зна да је у XVIII и XIX веку имао грчко братство. Јеванђеље је повезано у дрвене корице обложене кожом, без окова, са месинганим копчама.

Николаос Сарос (1617–1697) био је познати грчки штампар у Венецији, родом из околине Јањине. У Венецију се доселио 1657. године, где је убрзо покренуо штампарију у близини Грчке цркве Светог Георгија. Прву страну овог Јеванђеља краси предивна графика Изабеле Пићини (1644–1734), познате венецијанске монахиње реда Свете Кларе и графичарке. На дну графике, са леве стране, налази се њен потпис, док се на централном делу доње зоне налази штампарска ознака Николаоса Сароса. Приказана је сирена, чије се тело завршава са два репа које она подиже рукама, са иницијалима Н и С десно и лево. Јерусалимско јеванђеље, штампано у Венецији, купљено за чуљенички (накривањски) манастир, пронађено на галерији велике лесковачке цркве, представља прави раритет у овом делу Европе.

Јереј
Далибор
Мидић

Тања Трашевић

БОГОРОДИЧНА ЧЕСМА У НИШКОМ НАСЕЉУ ДОЊА ВРЕЖИНА

нишком насељу Доња Врежина налази се црква посвећена празнику Успења Пресвете Богородице. Њени темељи откривени су у лето 1907. године, а црква је завршена и освећена 1926. године. Посебну пажњу привлачи црквена чесма посвећена Пресветој Богородици, због чега је позната у народу као Богородична чесма. Саграђена је 1914. године преко пута улаза у црквени простор. На њој је руком сеоских клесара урезан невешт натпис:

„На источник овај сврати роде, ту се напи хладне воде.

Овај источник подиже село доња врежина
за време владе краља петра 1 1914 године.

Ово је чесма цркве свете богородице мајстор тодор ивковић из пасјаче.”
(у продужетку стоје скраћенице имена неколико приложника)

Чесма је рађена од камена из Тиовца. Није обнављана, само је префарбана: обновљене су и мењане само цеви. На њој је нацртан крст и нема трагова да је некад постојао крст изнад лука чесме. На чесми су уклесана три симбола: изнад текста је *крст*, обележје црквене чесме, испод другог реда, који је, заједно са првим редом уклесан у луку, налази се *симбол једнокракој крстиа са четири слова* (само слога Србина спашава) и изнад броја 50, у углу, уклесана је *гранчица на чијем крају је хоризонтална црпа са блаим луком*.

Верује се да је вода лековита, да лечи болести очију у првом реду, и да побољшава целокупно стање организма, што је у складу са култом Богородице у хришћанству и у народу.

Прича о открићу црквене воде налази се у брошури „Чудесна повест” Вукади-на Н. Младеновића, потомка Петра Николића, човека који је открио темеље Цркве Успења Пресвете Богородице у Доњој Врежини и извор црквене воде. У њој се приповеда да се, непосредно након проналажења темеља Цркве Пресвете Богородице, анђели небески поново јавише у сан деда Пери, похвалише га што је заповест Божју слушао и са мештанима цркву пронашао, а онда му рекоше да у близини места на ком су темеље цркве открили постоји извор питке воде. Та вода је црквена, и кад је пронађу, подићи ће крај цркве чесму и назвати је Богородична чесма. Људи који су сада деда Пери веровали и захтеве из његових снова поштовали, намах пронесосе глас до села и за тили час отуда са радошћу пристиже гомила помагача. Они су копали и у непосредној близини потока открили цеви из којих вода истиче, те се кроз земљу пробија и у поток улива. Напрсле цеви окрпили су и заменили, те воду довели до места одређеног за чесму Цркве Пресвете Богородице. А онда је црквени одбор организовао помоћ за изградњу чесме. Добровољним приложима помогли су имућнији мештани и многе Нишлије, и њихова су се имена, захвалности ради, нашла на чесменој плочи. Црквени одбор села Доња Вре-

Ауторка је
дипломирани
филолог и
мастер теолог.

Ово је скраћена
верзија рада
објављеног у:
Етно-културолошки
зборник, књ. V,
Сврљиг 1999.

Црква
Успења
Пресвете
Богородице
у нишком
насељу
Доња
Врежина

Богородична
чесма
у Доњој
Врежини,
саграђена
1914. године,
преко пута
улаза у
црквени
простор

„На источник овај
свати роде, ту се
напи хладне воде.
Овај источник
подиже село
доња врежина
за време владе
краља петра I
1914 године.
Ово је чесма цркве
свете богородице
мајстор тодор
ивковић из
пасјаче.”

жина ангажовао је мајсторе из села Пасјаче код Ниша, и они, уз помоћ мештана, сазидаше и изградише чесму године 1914.

Забележена су и нека народна казивања о обичајима на чесми. По казивању Даринке Младеновић, уочи љазника и уочи њејка, љређи сунце, људи су ишли на умивање очију да им Св. Бојородица да здраве очи, вид, за очи највише и за здравље. Да се љриложи динар, дресква, цвеће, досиљак, јабука и исјод воде се сјавља новац. Ако не узму деца љаре, Црква узима новац. То је дечији дезобразлук. Ко се умива каже своје име, ко ја: Св. Бојородице, моли ље Драјиња Младеновић да нам даш здравље, вид да љледамо бели свеји. Или, уојшћие, ко се умива љрекрсћии се и каже Св. Бојородици: Св. Бојородице, дај нам здравље и вид да видимо овај бели свеји.

Јелица Раденковић казује: Ја се сећам кад сам била мала. Баба ме води за руку и каже: О, Свеји Оче, каже, не ваља! И доведу ме и баце неки динар у чешму, ојере очи и одма' боље.

И Драгољуб Раденковић, црквењак у Доњој Врежини, сведочи: Освећење водице, љређи сунце, уочи Бојојављања, на дан Бојојављања, долазимо на чесму са досиљком, ља се иде на Нишаву ујућру рано. Добро се сећам, враћамо се кући и љићије шћио су куване, баба сјреми и ми шћо ојлођемо и љосле се шћек љићије јегу.

Иста особа казује: Узима се освећена водица од шћу чесму, љриродна вода и шћо је љосвећена Пресвећој Бојородици, и од ње узимамо воду и шћа вода се освети и народ узима све до следеће љразника када се друја вода освети. Унесем у ољшар и шћо сваки може да узме, шћо је за здравље и да се најије, кад љријадне мука, или љомије очице. То зајћо служи и све узимамо воду за Малу Госјојину, за љразник. За Велику Госјојину узиму колач. Сваке јодине има колачари. То већном узиму из љрад. Пошћио село слави, онда и јосће дочекујемо, знаш, ми не узимамо шћада колач, нејо за Малу Госјојину Врежина узима, а за Велику Госјојину из љрад. И сјрема се ручак, љосле оне све службе, знаш, и носење лићије око цркве. Онда се иде у селу, онамо, знаш, љријреми онај домаћин, колико је мојућан, нешћио и црква, знаш, љонуди, али нико не дозволи да црква нешћио љонуди, нејо сам сјреми. И љосле шћоја је ручак, добар, и весеље. Овде, на Госјојину само се врши ујућру служба и увече се врши вечерња, иначе око чесме нишћи. Не чиијају се молићиве, јер она је освећена и не чиијају се. Обично кад дођу у цркву, и на службу долазе, нема која љраћанка да оде, а да не љонесе воду од црквене чесме. То је јегуно.

Собзиром на животну и егзистенцијалну вредност воде, несумњиво је да се свако њено појављивање тумачи као објава и милост Божија, па тако је и у овој причи стављен акценат на свети чин јављања. Приче мештана указују и на првобитну представу воде као живог бића, која има моћ да се појави, креће у природи и да се изгуби, отуда и нагласак на име жива вода.

Принцип воде као извора живота и здравља је сакрални и он чува карактер вечног и неокаљаног. Пред опасношћу да се угрози њена чистота и својство виталности, она се губи и постаје недоступна људима. Ово је у вези са култом Богородице која по непоштовању закона о чистоти воде, гестом повлачења воде скреће пажњу људима на нарушену равнотежу сакралног и чистог. Тек са доласком свештеног лица и држањем свештенорадње место чесме се „чисти” и „други извор се помери”, како то каже мештанка, односно вода се „враћа” на чесму.

Дарко Крстић

ВЛАДАРСКА ТЕОИДЕОЛОГИЈА У ЦАРСКИМ ГОВОРИМА КОД ПАГАНИНА ТЕМИСТИЈА (IV ВЕК) И ХРИШЋАНИНА АТАЛИЈАТА (XI ВЕК)

Ромејско царство за све време свог трајања (330–1453) постоји, у погледу државног уређења, као царство. Зато је за разумевање његове историје од фундаменталног значаја схватање шта је то царска (владарска) теоидеологија: то је метафизичка основа царске власти базирана на неоплатонистичкој теологији. Царствима у историји за дуготрајно постојање није била довољна само физичка компонента која се огледала у војној и материјалној моћи, већ и својеврсна метафизичка утемељеност која се у данашњој науци назива једном врстом меке моћи. Скоро сви византијски историографи су систематски обрађивали или површно се дотицали византијске царске (владарске) идеологије, а на предавању су, као примери њеног излагања, одабрана два историографа који су били удаљени како историјски, тако и концептуално. Један је паганин Темистије, царски ретор и састављач бројних говора византијским царевима у другој половини 4. века (Констанцију, Јулијану, Валенсу, Валентинијану, Теодосију) са изразитим неоплатонистичким ставом у погледу царске теоидеологије. Други је Михајло Аталијат, хришћанин и високи државни функционер из друге половине 11. века, лични пријатељ и енкомијаст цара Никифора Вотанијата, коме је на почетку своје *Историје* посветио један кратак говор у коме у најкраћим цртама излаже хришћански концепт царске теоидеологије.

По неоплатоничару Темистију царски говори (βασιλικὸι λόγοι) нису просто енкомијуми царској власти, већ су незаменљив и суштински важан елемент добре власти и државне управе. Царски говори су као својеврсна царева ратна пратња, као збор телохранитеља који окружује цара и штити га.

ТЕМИСТИЈЕ. По неоплатоничару Темистију царски говори (βασιλικὸι λόγοι) нису просто енкомијуми царској власти, већ су незаменљив и суштински важан елемент добре власти и државне управе. Царски говори су као својеврсна царева ратна пратња, као збор телохранитеља који окружује цара и штити га:

„Јер... би неко имао да каже да за његово време штавише су процветали и засијали ови говори, који прате цара као неки саборци, и часни су и достојни поштовања не само код Римљана и Грка, већ и код варвара.”

Шта је цар и које је његово место у Божијем поретку, Темистије објашњава увидом у основну теолошку истину неоплатонизма, наиме да Бог ствара поредак из хаоса (ἀταξία→τάξις):

„Јер зажелевши, каже, бог да све ствари буду добре, а лоше ништа да не буде по могућности, тако и примивши све што нам је видљиво како не тежи ка миру, већ креће се нескладно и без икаквог реда (ἀτάκτως), у поредак (τάξιν) га уведе из беспоретка (ἀταξίας), сматравши да је поредак свакако много бољи од беспоретка.”

Предавање одржано на Департману за историју Филозофског факултета у Нишу 31. марта 2023. године, на позив ванредног професора Историје Византије, Јасмине Шаранац Стаменковић

35

ИЗ ПРОШЛОСТИ

Цар се, по Темистију, понаша као Бог на небесима када земаљско царство и његову управу узводи из хаоса и беспоретка у поредак (ἀταξία→τάξις).

Цар се, по Темистију, понаша као Бог на небесима када земаљско царство и његову управу узводи из хаоса и беспоретка у поредак (ἀταξία→τάξις):

„И ако би препустио себе на старање Платону и Аристотелу, они ће те још док будеш ходао по земљи узети у палате небеског царства (τῆς τοῦ οὐρανοῦ βασιλείας) и показаће ти тамошњи поредак (τάξις) и посветиће те у тајне оног света. Околу тих царстава круже као телохранитељи благост и благонаклоност и човекољубље (φιλανθρωπία), њима се не приближавају злобност, не прилази им оговарање, док је лажно оптуживање удаљено далеко... Гледајући на тај поредак (τάξις) преци су управљали људским стварима.”

Сходно томе, земаљско царство треба да буде слика (икона, εἰκὼν) небеског царства.

„И порекло овој науци постоји, и није ниоткуда са земље, већ је пореклом горе са неба (ἐκ τοῦ οὐρανοῦ) и од Зевсове власти, који је од свих отац и цар. Чији је свети пород и слика (γέννημα ἰερὸν καὶ εἰκὼν) царство на земљи. А слика овог архетипа (εἰκὼν τοῦ ἀρχετύπου) није онај који се истиче величином или лепотом тела, али ни онај ко је најбрзоногији, нити онај који је у нишањењу најпрецизнији. Јер све те карактеристике су постојале и код лудог Камбиса и код гордог Ксеркса; него је слика бога онај владар који има боголики и богоодгајани ум и мудрост једнаку Зевсовој.”

Цар је једина икона Бога. Овај став имплицира Темистијев антииконизам, јер се противи изображавању божанства, осим у виду врлинске царске душе.

„А ја Нике и Еросе са крилима нити у бронзи нити у камену нити у разним бојама не видех, само царевим врлинама и крила је усадио бог.”

„И горња, о царе, држава (ἡ ἄνωθεν πολιτεία) вам је доделила име божанства (τὸ τῆς θεϊότητος ὄνομα), не јер имате много злата, нити јер имате круне и порфиру у изобиљу, нити јер вам је лако у трену претворити сиромашног у богатог – јер су то све ствари које су много испод небеског цара и његове слике (τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς πρὸς ἐκεῖνον εἰκόνας) – већ јер само богу и цару на власти приличи давање живота.”

Цар, само као философ, личи на бога по Платону и његова је истинска икона.

„Али ми је довољно да позovem за сведока онога у коме се повезују и учвршћују све саставнице златног и непрекинутог низа, који се протеже и вуче са земље до краја неба. Јер му је главница и крај и врхунац свих говора тај, да философија (φιλοσοφία) није ништа друго него личење на бога (ὁμοίωσις θεοῦ) колико је то могуће човеку.”

Како цар, као икона Бога, треба да се понаша? Цар мора да буде богољубив:

„А затим је неопходно да цареви буду богољубиви (θεοφιλεῖς) од самог рођења.”

Истовремено, цар мора да поседује човекољубље, које је за Темистија најважнија царска особина и врлина, којом он највише личи на Бога:

„Шта је то код Ликурга што сам схватио да треба да буде назван богом а не човеком? Благост и праведност и побожност и коловођа свих тих врлина, наиме човекољубље (φιλανθρωπία), по коме једино цар личи на бога (βασιλεὺς θεῶ ὁμοιοῦσθαι).”

Цар је одгојен од Бога да говори речи правде и закона, без којих његова владавина постаје најозлоглашенија тиранија:

„Али и богоодгајаним назива царева (διοτρεφεῖς βασιλέας) које су Музе спазиле и каже да ће са језика њиховог тећи слатка роса, и пло-

Сходно томе, земаљско царство треба да буде слика (икона, εἰκὼν) небеског царства.

Цар је животодавац као Бог, који свом оронумом царству даје живот и води га ка напретку и благостању.

доносним и корисним речима називајући росу која ће заједно са њима садржати и законитост и правду (τὴν θέμην καὶ τὴν δίκην), и окренуће према себи и очи и мисли поданика, јавно чинећи цара вољеним... Или зар не видиш како поред цара седи законитост (τὴν θέμην), заједно са њим председава правда (τὴν δίκην), увек је заједно са законом (τὸν νόμον)?”

Цар је животодавац као Бог, који свом оронулом царству даје живот и води га ка напретку и благостању:

„Такво старање и надгледање царског ума нема у виду само више положаје, док занемарује ниже, нити ужива у најчаснијим местима док обичнијих се и не удостојава, већ као што превелико Сунце или творац Сунца удахњује животињама живот, удахњује и биљкама, од њега зависе и нежива бића, тако и велики цар подиже боље градове, подиже и слабије, једне узводи у лепоту, друге у величину, а другима додељује власт коју никада раније нису имале. И видео би да је царство као тканина што од почетка полако расте. И због њега се лука проширује, море се преграђује, река се премошћава, претвара се пут из неудобности у лакоћу, и сваком се граду нешто ново или додаје или придодаје или се увећава. А цар је у стању да исправља и природне несреће, и градове погођене земљотресом већ ћеш да видиш како су поново саграђени, и поплављене како већ су исушени од морске воде, и оне који су имале муку са глађу видећеш их како живе у изобиљу.”

Конечно, цар је пастир стада (народа):
„Треба, сматрам, ономе који ће да постане будући пастир (ποιμένα) и знати уплашити вукове да се удаље од оваца.”

Учење о цару као пастиру народа (државе) је добро познато у Библији (Јез 34, Јн 10), чиме улазимо на терен хришћанске царске теологије. Њена основна карактеристика је християнизација неоплатонистичке царске теологије.

АТАЛИЈАТ. Код хришћанина Аталијата се примећује християнизација неоплатонистичке царске теологије. Цар је божански владар по вољи Божијој.

„А ти, божански царе (θειότατε βασιλεῦ), већ си се био извежбао у сваком образовању у ратничким оружјима и у борбама и у свакојаким стратегијама и јунаштвима и пре него што си ступио на престо, и бивши према свима човекољубив (φιλόανθρωπος) и благ и нетакнут било каквом гордошћу био си сматран више него достојан највећег и царског достојанства.”

Цар и код Аталијата, као код Темистија, личи на Бога, али не више на Зевса, већ на Христа. Цар је христолики владар чија дела описују царски говори:

„Постао си најзначајнија тема у такмичењима између оних који се баве састављањем говора ради записивања изузетности твојих подвига. Јер си као некакав победник на Олимпијади прецизно све себи потчинио (τὰ πάντα καθυπέταξας) и ништа од онога на овом свету због чега се похваљује (цар) ниси оставио испуњеним и непотчињеним (ἀνυπότακτον).”

Еф. 1,22: „И (Бог) све покори (πάντα ὑπέταξεν) под ноге Његове, и Њега постави изнад свега за главу Цркви.”

Христолики цар човекољубљем и врлином личи на Бога:

„Порфиру и круну ниси сматрао довољним знацима царске власти, већ непрекидно показујеш круну благодати (χαρίτων) и непознату (-божанску) порфиру кроз своју побожност и човекољубље и врлину (δι' εὐσεβείας καὶ φιλανθρωπίας καὶ ἀρετῆς), и учинио си својим најзначајнијим задатком да, колико је то човеку могуће, постанеш сличан Богу (ὁμοίος θεῷ) који те је крунисао за цара.”

Упоређивањем царске (владарске) теологије код неоплатоничара Темистија из 4. века и хришћанина Аталијата из 11. века, уочава се непрекинут нит неоплатоничарске теологије у византијској мисли, која после 4. века постаје християнизована и развија слику христоликог владара који живи и опходи се према својим поданицима као Христос – владар универзума.

Цар и код Аталијата, као код Темистија, личи на Бога, али не више на Зевса, већ на Христа. Цар је христолики владар чија дела описују царски говори.

Из књиге:
Зоран
Стевановић,
Српска православно-славна црква у алексиначком крају од 1833. до 1918. године.

Алексинац;
Јавна библиотека
„Вук Караџић”,
2015.

Фотографија
Храма Светог
Николе у Алексинцу,
с почетака 20. века,
facebook.com
Aleksinac Moj Grad

Зоран Стевановић

ЦРКВА АЛЕКСИНАЧКА – ХРАМ СВЕТОГ НИКОЛЕ

Л о подизања цркве у Алексинцу, Алексинчани су се молили Богу у једној кући у данашњој Буцековој улици, чију је једну собу Стевча Михајловић, Ђумрукчија, по доласку у Алексинац 1834. године, узео за цркву. Та кућа се налазила преко пута данашњег интерната за ученике средњих школа и студенте Више школе за образовање васпитача. О овој соби, која је служила као капела, Тихомир Ђорђевић пише: „Цркве није било. Једна капела која је смештена у једној соби, у кући која је доцније била својина Николе Младеновића, полицајца, северно од учитељске школе, служила је место цркве. Капелу су грађани били нешто мало иконама накитили, колико тек да буде обележено. До ње су Алексинчани празником долазили са чибуцима које су пред њеним вратима наређали.”

Стевча Михајловић у својим *Мемоарима* пише: „У Алексинцу нема цркве, нема звона, нема носила и никаква церемонија. Једва дунђери неки начине нека носила и то су прва у Алексинцу. Они су све (мртве) на кола товарили и износили (на гробље). И сви који пуше све са чибуцима у устима и капе на главама испраћају. Све сам ја, по онда мојој могућности (то) забранио. И кад дођу празником у капелу, где смо од једне собе начинили, са иконама мало искитили, све са чибуцима дођу, све пред врата нареде, те им и то забраним. И све се то њима Алексинчанима виђало тешко. Али после кад су дошли до боље свести, ваљда су ми одобравали поступак.”

О цркви алексиначкој прота Аврам Миловановић у извештају од 12. фебруара 1908. године пише: „За цркву алексиначку из причања зна се, да је сазирана 1836-7. год. Стила је готског и у виду лађе и са звонаром састављеном. Подигнута је у славу Св. оца Николаја пр. мошти. Подигнута је трудом и трошком грађана града Алексинца. Кад је баш положен темељ, кад Св. Антиминс и кад је освећена, није се могло тачно дознати. Нити се зна који је баш по именце архијереј то извршио. Записа код цркве и у цркви нема никаквих. Прича се да је место за цркву изабрао пок. Кнез Милош кад је после ослобођења ових крајева 1833. год. долазио у Алексинац, а на томе је месту, - прича се - пређе било гумно неког спахије турчина. Црква алексиначка снабдевана је доста добро са свима потребама. Има на зиданој уза цркву звонари три повећа звона. Одејања за Св. службу (цели парова) има три. На фелона и епитрахиља има још пет - шес, који се употребљавају за пратње и другим приликама. Свете сасуде има довољно, од многих и по два комада. И других Св. Утвари има довољно. Св. запрестолни крст и Св. плашчаница, добивене су из Русије, као прилог, а има и старих, које је црква била давно набавила. Књига има довољно.”

Прота Бранислав П. Корунковић у *Летопису цркве алексиначке* записао је: „На храму св. Николе стоји и данас у камену урезано: ’У славу Триличнога Бога, овај свети храм трудом

Записа код цркве и у цркви нема никаквих. Прича се да је место за цркву изабрао пок. Кнез Милош кад је после ослобођења ових крајева 1833. год. долазио у Алексинац.

грађана алексиначких подигнут је 1837. године посвећен св. оцу Николају пренеш. мошт. У историји овог града види се 'Коџа Милош' који се после 1833. године шета по својој кнежини, кроз проширену земљу а из Алексинца иде за Гургусовац – Књажевац. Замерио је алексинчанима што немају цркву и дао је налог алексинчанима, да подигну велику и високу цркву да се види крст са Суповца где је граница померена 1833. г. По запису на самом антимињсу који гласи: Овај антимињс је освештан за време владавине Његове Светлости Господара и Књаза Александра Карађорђевића Његовим високопреосвештенством Господином Епископом Тимочким Доситејем Новаковићем 9. децембра 1842. године у Неготину.”

Када је књаз Милош добио своју проширену кнежевину, обилазећи исту дошао је у Алексинац – на путу кроз Сокобању за Гургусовац – Књажевац, и како рекох раније, саздана је и освешћена црква која и данас краси овај град. На самом месту где је подигнута било је 'Агино гумно', где је доношено и вршено жито и по одбитку „десетка” остало је народ уживао. При копању темеља за нову ограду и велике црквене басамке наишло се на неке гробове, за које се од стране позваних утврдило да су из времена Византије. Од тих гробова изгледа да су сви избегавали, насеље се ван тих гробова вршило. Остало је празно гробље. На тој ширини је скупљан десетак, доношено жито. Да, за подизање храма означено је место 'Агино гумно – Гробиште'. И заиста из уздаха и суза сиротиње раје подиже се на овом месту храм св. Николаја а доцније основна школа, која данас не постоји, већ је на сокобањском друму. Основна школа је узета за Учитељску школу.”

За време турске окупације Алексинца од 31. октобра 1876. до краја фебруара 1877, црква је тешко страдала. Феликс Каниц је записао: „Черкези који су послати као претходница спалили су 120 кућа и пивару... низамска војска (регуларне трупе - 3С) која је дошла за Черкезима узела је цркву за џамију и то ју је спасило од исте судбине.”

При копању темеља за нову ограду и велике црквене басамке наишло се на неке гробове, за које се од стране позваних утврдило да су из времена Византије.

Милован Спасић је записао: „...звона са торња црквених поскидана и темпла искварена и дигнута; од цркве алексиначке начињена је џамија и са торња позивао је оца верне на молитву. Иконе из цркве су изнели, па и звона су скинули да носе, али за њих нису имали више времена, оставили су их испред цркве.”

У *Лейојису цркве алексиначке* прота Брана Коруновић наводи свештенике који су служили при цркви од њеног подизања, па до ступања на парохију капелана Аврама Миловановића, односно до 1875. године. Према проти Брани Коруновићу, у ово време настале су и четири парохије при цркви алексиначкој.

У Шематизму нишке епархије из 1899. године наводи се да се при цркви алексиначкој налазе три парохије. У напомени се наводи да „све три алексиначке парохије врло су слабе, готово најслабије у намесништву среза алексиначког; зато би требало од вароши Алексинца створити две боље, парохије, а села, са додатком још два оближња села, одвојити цркви шуматовачкој и створити једну средњу парохију. Ово је мишљење духовног суда, и ово је сасвим умесно и оправдано. Јер док је сувише велике парохије, нарочито преко зиме и ако су домови и села разбацани, тешко опслуживати; дотле мале парохије дају свештенику врло мали и, управо, недовољан приход, те не може да живи и издржава себе и своју породицу.”

Фотографија Храма Светог Николе у Алексинцу данас, maripio.net

ЈА ВОЛИМ И ПОШТУЈЕМ И СЕБЕ И ДРУГЕ

Огледни час / радионица

У сарадњи вероучитељице Јелене Јовановић и учитељице Љиљане Стојковић у ОШ „Краљ Петар I” у Нишу, на самом почетку школске 2023/24. године, одржана је радионица на тему „Ја волим и поштујем и себе и друге”. Том приликом ученицима је пружена прилика да отворено и искрено говоре о себи, о стварима које поштују и воле код себе, као и о начину на који показују љубав према себи. У наставку је било речи о начинима којима се исказује љубав, а затим је уследио разговор о поштовању ближњих.

Ова тема је одабрана у циљу подршке ученицима, узимајући у обзир трагедију која се догодила претходне школске године. Основни циљ образовно-васпитног рада у предстојећој школској години треба да представља развој позитивних људских вредности код ученика и унапређивање односа заснованих на међусобном поштовању, сарадњи и солидарности, уз уважавање разноликости.

Неизоставно је приметити да у друштву, понајвише међу омладином, постоји тзв. „селфи-тренд” који деци даје вештачку слику стварности и самим тим их одваја од аутентичне хришћанске љубави осведочене у јеванђелским списима. На први поглед већина би се сложила са тврдњом да су себични људи они који воле себе, али ствари често носе још једну димензију. К. Г. Јунг истиче да је љубав према човеку непходна. Самим тим, човек који поседује унутрашњу снагу, који има поверење у себе, постаје личност која је дорасла својим социјалним задацима.

Човек је јединствен и непоновљив, и управо то га чини сличним савршеном Творцу. Порука одржаног часа јесте да је важна тежња да се остваримо у својим намерама и да посматрамо једни друге са потпуним поверењем и прихватањем, иако смо често неспремни за такву активност и подвиг. Неприхватање разноликости води у унутрашњи немир. Стога је важно говорити о прихватању другог и другачијег, показујући хришћанска дела љубави.

Још једна од порука са овог часа наглашава да је важно сопствено свесно „Ја” обликовати у складу са начелима љубави и свих претходно поменутих врлина. Осећати се вољеним бићем значи бити на веома успешном путу. Светописамски цитати нам отварају нове хоризонте, посебно када говоримо о духовним сазревањима. Не треба да постоји себичност уколико је љубав испуњавајућа, делатна и хришћанска.

Христос је био прави пример љубави према Богу и љубави према човеку, говорећи ученицима да следе његов пример. Показао је и разумну љубав према себи уживајући са својим пријатељима (Мк. 6. 31–32; Лк. 5. 29). Створени смо да волимо себе, али наша личност огледа се у љубави према ближњима. ■

Лазар Павловић

ЕГЗЕГЕЗА ХРИСТОВИХ ПАРАБОЛА КАО МОДЕЛ ПРОБЛЕМСКИ ОРИЈЕНТИСАНЕ ВЕРСКЕ НАСТАВЕ

Пример параболе о
неправедном управитељу
(Лк. 16. 1–13)

Истраживања показују да од свих заступљених приступа у настави савремене дидактике – објашњивачког, предавачког и истраживачког, проблемска настава највише доприноси интелектуалном развоју ученика. У средишту проблемске наставе је самостално истраживање ученика и решавање проблема – што је само по себи стваралачка активност, док се истовремено ученици сусрећу са проблемском ситуацијом. Један од основних појмова које сусрећемо када говоримо о оваквом методу наставе је проблемска ситуација. Она подразумева: изненађење и упитаност, заинтересованост, емоционалну и умну напетост. Проблемска ситуација се ствара добрим питањем, док су њене фазе: упознавање са проблемом, сужавање, постављање хипотезе и проверавање хипотезе. При том је важан узраст ученика, а проблемска настава уводи се полако и планирано.

Са друге стране, природа параболе као жанра новозаветних текстова је таква да интригира, затиче, провоцира, преосмишљава, притом уводећи преврат у наш систем вредности. Параболе су истовремено приповедног карактера, фиктивне, нимало не престајући да буду реалистичне, бремените „вишком” значења, тј. метафоричне, активне у позивању и контекстуалне. Из ових разлога, радити на Христовим параболама са ученицима нуди одличан простор за примену проблемске наставе.

Као један од примера проблемски оријентисане наставе веронауке нудимо параболу о неправедном управитељу (Лк. 16, 1-13). Методички кораци у примени проблемске наставе су следећи. Ученици се најпре упознају са проблемом кроз стварање проблемске ситуације. Она се може дефинисати након читања параболе и похвале господара поступка управитеља у ст. 8. То може бити став „Превара је оправдана” или „Преваранти добро пролазе”. Истраживање или време инкубације представља примену егзегетских корака у циљу решавања проблема. Анализира се сâм текст (приповедачки елементи, ликови, ток радње) и његова социо-историјска позадина: ко је могао бити управитељ, ко су дужници, има ли основа из перспективе античких социјалних односа да се управитељ одлучи на корак који је учинио, која је количина дуга и слично. Са претходно стеченим увидима из егзегетских корака настаје анализа; ученици врше процену мотива неправедног управитеља, покушавају да разумеју његову моралну дилему, а затим планирају сопствена решења. У кораку решавања проблема ученици могу представити сопствена решења. Они могу разумети похвалу господара из ст. 8 као могућност да деца светлости, парадоксално, могу научити нешто од неправедног управитеља – употреба новца да се стекне пријатељство у овом свету и са Богом, користећи исти за помоћ и милосрђе. У завршном кораку верификације ученици могу потврдити или одбацити став задат на почетку часа, односно разумети похвалу господара. ■

Из саопштења на научном скупу „Свето писмо у верској настави”, организованом на Библијском институту Православног богословског факултета Универзитета у Београду, 23. септембра 2023.
Фото: binst.pbf.rs

Беседа
 одржана у
 Храму Св. цара
 Константина и
 царице Јелене у
 Нишу, на светој
 литургији служеној
 у Недељу петнаесту
 по Духовима

Јеромонах Пантелејмон Мијаиловић

НАЈЧУВЕНИЈА ПРОВОКАЦИЈА

Која је заповест
 прва од свих?

Што је чинио, што чини и што ће чинити свеблаги Господ наш, чини само из једног разлога, из једног мотива, а то је љубав. У *штоме је љубав, не што ми заволесмо Бога, него што он заволе нас, и посла Сина својега, као жртву помирења за грехе наше* (1 Јн 4. 9–10), поучава нас Свети апостол Јован Богослов, апостол пламене и неугасиве љубави, који нам на другом месту поручује: *Ми љубимо њега, јер он први заволи нас* (1 Јн 4. 19).

У претходним недељама слушали смо и созерцавали многа чуда, тј. исцељења која је Господ чинио за време земаљског живота на земљи, а чинио их је само из велике своје љубави према свету и човеку. Данас читамо да неки од законика долази код Господа кушајући га – ми бисмо то данашњим речником рекли провоцирајући га. Законници или књижевници у јудејском друштву били су људи који су подробно познавали Писмо, а понајвише Закон, чували га и бринули се о њему. Овај слој угледних настаје за време Јездриних реформи, где се они у неким деловима називају и мужевима Велике синагоге. Стварање овог сталежа је резултат сусрета и сукоба друштва са јелинизмом. У сусрету са јелинском културом и учењем, став свештенства више није био довољан. Морало се послужити методама и духовним спремама Грка како би се Писмо проучавало и стручно тумачило. Као што су се Грци позивали на ауторитет учитеља и сачували њихова имена у философским школама, тако су се и међу јудејским књижевницима бројала позната имена оних који су се прикључили Јездри и мужевима Велике синагоге. Ко је желео да буде књижевник, морао је да прође кроз дуге и темељне студије. Какав је однос овог елитног слоја био према осталом народу који није део тог учењачког, елитистичког друштва, најбоље видимо у речима Господа Исуса Христа, које је записао Свети јеванђелист Матеј: *Тешко вама књижевници и фарисеји, лицемери, што сите као окречени гробови, који споља изгледају лепа, а унутра су пуна косију мртвачких и сваке нечистице* (Мт. 23. 27).

Такав један човек прилази Господу и тражи од њега да му каже које су највеће заповести. Господ, одговарајући њему, и нама предаје две највеће заповести, познатије као новозаветне заповести у којима је садржано свих десет Божијих заповести које смо добили преко Мојсија. *Људи Господа Бога својега свим срцем својим, и свом душом својом, и свим умом својим. Ово је прва и највећа заповест. А друга је као и ова: Људи ближњега свога као самога себе* (Мк. 12. 30–31) – поручује нам Господ!

Ове су заповести проткане најдивнијом могућношћу да човек дође у идеални контакт са својим Творцем. Мојсије на првој табlici добија заповести које су везане за наш однос са Богом, тако да нам и Господ у Новом завету говори у првој заповести о том односу. То је однос искрене љубави, љубави без интереса, коју треба да пројављујемо на сваком месту и у сваком тренутку свога живота. Таква љубав коју ми дајемо Богу непотпуна је и немогућа ако не следимо и не подражавамо другу заповест коју нам Господ Исус Христос даје. У другој заповести су уткане све оне заповести које је Мојсије добио на другој табlici, а тичу се нашег односа према људима и нашим ближњим. Немогуће је волети Бога, кога не видимо, а не волети брата, сестру и сваког

Немогуће је волети Бога, кога не видимо, а не волети брата, сестру и сваког човека кога видимо.

човека кога видимо. Сви људи су наши ближњи у Христу Исусу, јер сви постајемо сутелесници Тела Христовог причешћивањем телом и крвљу, а благодаћу Светог и животворног Духа који нас освећује и чини једним и јединственим телом – црквом Христовом, удовима Њеним, ближњима у Христу Исусу који нам, по речима апостола Павла, снагу даје.

Само оваква непро- рачуната љубав, без услова, без тактизи- рања, јесте она искрена љубав којом нас Господ воли и којом ми треба да волимо једни друге.

Само оваква непро- рачуната љубав, без услова, без тактизи- рања, јесте она искрена љубав којом нас Господ воли и којом ми треба да волимо једни друге.

Велика бојазност и искушење данашњег времена, по речима блажене успомене достојног професора и академика Вледете Јеротића, је то што у данашње време много говоримо и причамо о љубави, али исувише мало из љубави. Професор нас овде опомиње да љубав никако не смемо претворити у формализам, него треба да је изграђујемо и чинимо основним покретачем нашег живота на земљи. Одлика љубави је да будемо захвални и благодарни Богу на свим даровима и благословима којима је украсио и изнова украшава наш живот, да будемо благодарни нашим ближњима, али и да увек овладавамо делатном љубављу. Као што по речима апостола Јакова, *вера, ако нема дела, мртва је сама њо себи* (Јак. 2. 17), слободно можемо рећи и да се љубав преко дела пројављује и да по нашим делима показујемо каква је наша љубав према Богу и према ближњима.

Већ кроз два аспекта која ћу навести види се да је љубав основна нит и покретач живота једног хришћанина. Именица *црква* се у Светом писму Новог завета спомиње 114 пута, док се именица *љубав* спомиње 116 пута. То је мала разлика, која нам ипак показује да живот у цркви без љубави не постоји. Искрени однос је само онај који се гради кроз љубав, била то љубав према Богу, према ближњима или брачни суживот. Само кроз љубав тај живот опстаје и одолева свим искушењима. Други аспект је то што једино ако смо измирили са нашим ближњима можемо да се причестимо на светој литургији.

Сачувајмо ту дивну хришћанску врлину љубави и трпљења, заволимо све као што је Господ наш све заволео и увек у срцу своме да носимо речи Спаситеља где каже: *Као што ја вас љубих, да и ви љубите једни друге. По томе ће сви њознати да сите моји ученици ако будите имали љубав међу собом* (Јн 13. 34–35).

Васкрсење
Христово,
Георгиос
Кордис
kordis.gr

Ненад Тројановић

„КУЋА ОД ЗВЕЗДА”

Огледни час верске наставе
у ОШ „Беле-кула”
у Нишу

а часу верске наставе, одржаном 5. октобра 2023. године у ОШ „Беле-кула” у Нишу, имали смо прилике да угостимо јеромонаха Игњатија Ђорђевића, настојатеља Манастира Светог

Николе код Ниша и водича–кустоса Народног музеја Ниш, гђу Сању Младеновић. Они су ученицима на најбољи могући начин приказали историјске чињенице и духовно гледиште везано за Беле-кулу. Час је реализован на позив секретара школе Александре Катанић и вероучитеља Ненада Тројановића. Идеја је била да се ученицима седмог и осмог разреда пружи прилика да мало више сазнају о својој школи, свом граду и својој вери, као и о значају великог споменика, јединственог у свету, и „храму мученика” страдалих за отечество своје – Беле-кули.

Кустос Сања Младеновић је надахнуто говорила о страдању и херојским подвизима јунака из битке на Чегру, која је потрајала неколико месеци и имала страشان исход. Она је указала на неколико битних чињеница везаних за Беле-кулу, као јединствени споменик културе и грађевину која је значила страх и трепет за Србе и све који ту пролазе. Одлуком Хуршид-паше кула је сазидана од 925 лобања, као упозорење да се никада више не деси устанак у Нишу.

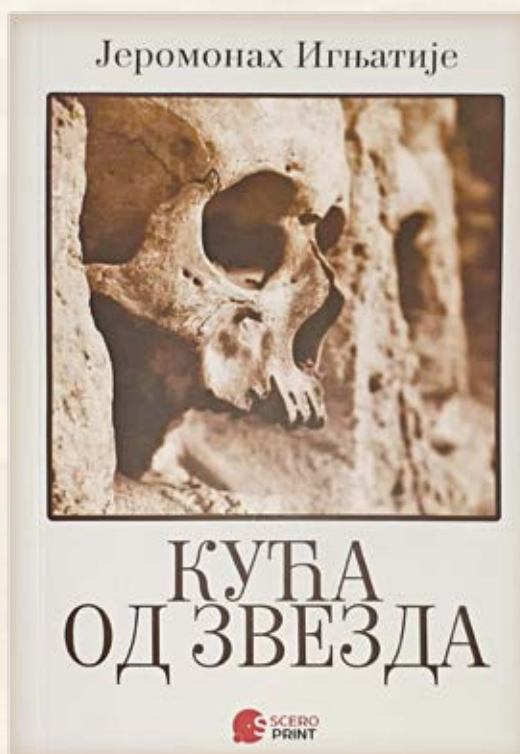

Надовезавши се на историјски део, јеромонах Игњатије је веома надахнуто и поучно говорио о духовном значају слободe код људи и њиховој жељи да страдају. Потрудио се да на леп начин приближи ову тему ђацима, како кроз разговор, тако и кроз примере из живота. Како је то објаснио: „Слобода је главна одлика човека, и зато је и човек икона Божија.” Величина ових јунака јесте управо у томе што су успели да одаберу истинску слободу. Бранећи своје отачаство, они су положили главе за веру своју. У току предавања имали смо и прилике да чујемо две песме из књиге јеромонаха Игњатија „Кућа од звезда”.

Реч је о књизи објављеној 2023. године у Нишу, у издавачкој кући „Сцеропринт”, са песмама посвећеним Ђеле-кули. „На сваком кораку су сведоци како славне, тако и страдалне прошлости, која је, уткана у нашу подсвест, изродила многа уметничка дела инспирисана управо свим знаним и незнатим јунацима, мученицима и светитељима. У једном споменику, у једној грађевини, уткано је све оно на чему почива хришћанска вера, страдање и васкрсење, па се за Ђеле-кулу може рећи да је храм мученика, храм ћутње и тиховања, где се улази с погнутом главом а излази с молитвом” – написала је у предговору те књиге Јелена Љубеновић. Основна школа „Ђеле-кула”, која и сама носи име по том храму, била је право место да се у њој чују и ове песме.

Ученици поменутих разреда су веома пажљиво, са интересовањем и жељом да сазнају нешто ново, послушали предавање о Ђеле-кули. На крају су имали прилике да поставе питања, или да прокоментаришу оно што је на њих оставило утисак. Сусрет са монахом који је дошао у њихову школу и упутио им надахнуте речи, омогућио им је да открију још један нови свет. ■

СВЕТО ЈЕВАНЂЕЉЕ ПО МАТЕЈУ У ТУМАЧЕЊИМА ЗЛАТОУСТОГ

Свети Јован Златоусти, *Дела*. Том XII,
превео са старогрчког и приредио Дејан Ј. Лучић,
Ниш: Епархијски управни одбор
Епархије нишке 2023.

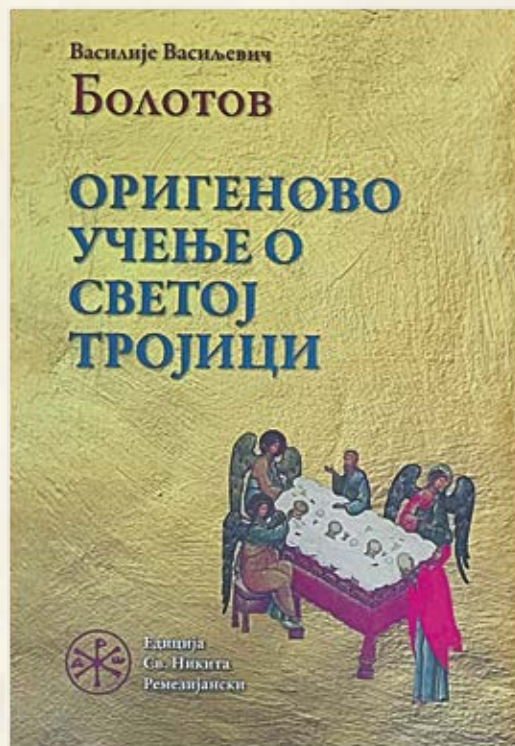
Највећи беседник Цркве Христове у историји, Свети Јован Златоусти, протумачио је Свето јеванђеље по Матеју у својих деведесет беседа, изговорених у Антиохији, највероватније 390. године. По сведочењу старих издавача, ових деведесет беседа Златоустог су најстарији омилићки коментари на поменуто Јеванђеље из древног периода цркве. У дванаестом тому превода *Дела Светиої Јована Златоустої* у издању Епархије нишке, преведене су прве четрдесет четири беседе. По речима писца предговора за ово издање, научног сарадника Александра Стојановића, Беседе на Јеванђеље по Матеју су јасан показатељ ерминевтичких начела и метода овог светила цркве. Реторичко образовање младог Јована несумњиво је много допринело његовој вештини беседништва, међутим, његов егзегетски метод је био можда још важнији фактор. Као припадник антиохијске школе тумачења Светог писма, Златоусти је успешно избегао крајности алегориског тумачења, али и све друге. Као што је познато, тумачи пре и после њега те крајности нису у потпуности избегли. Свети Јован се истрајно придржавао Светог текста, непрестано тражећи начин да га учини разумљивим својим слушаоцима, али и да за њих извуче корисне духовне закључке. Одмах на почетку, Златоусти пастир позива слушаоце на смирење, опомињући и нас данас да не треба да заборављамо своју недостојност пред Светим писмом. Више и далеко супериорније од било каквих књижевних или философских списа, наслеђених од старине, Свето писмо је вечно и спасоносно, пошто регулише и коригује етичко понашање људи. ■

ТЕМЕ О МОНАШКОМ ЖИВОТУ

Евагрије Понтски, *Сабрана дела*, Том I, превела
са старогрчког и приредила Богдана Николић,
Ниш: Епархијски управни одбор
Епархије нишке 2023.

Готово све што се од Евагријевих списа данас сачувало потекло је из његовог пера док је боравио у Египту, у IV столећу хришћанске ере. Његова дела у основи су прожета сличним темама о монашком начину живота и начелно посвећена монасима, а по форми коју је за њих одабирао, она се могу разврстати на кратка поглавља, списе у виду трактата, писма и кратке учене коментаре уз текст Светог писма – схолије. Евагрије је најпознатији по својим списима који имају форму низа кратких поглавља. Она су по дужини варијала од једне реченице са језгровитом и за духовно сагледавање садржајном мишљу, до краћег поглавља од десетак и више редова. У тој форми је написано и његово најпознатије дело, трилогија коју чине списи *Практичар*, *Гностиик* и *Сјослови о њознању*. По форми истоветни са кратким поглављима су и Евагријеви кратки коментари на одабране стихове из књига Светог писма. Корпус Евагријевих дела, какав познајемо данас и који по први пут у комплетном преводу излази пред нашег читаоца, и даље је предмет научних расправа. Захваљујући осуди Петог васељенског сабора, неки Евагријеви списи су полако нестали из рукописног предања и до данас се нису сачували у грчком изворнику. Нека од дела преписивана су и сачувана тако што су још у старини почели у рукописима да их скривају под именима неоспорно православних хришћанских аутора. Превођење Евагрија је сложен задатак на који је преводилац Богдана Николић покушала да одговори имајући у виду неколико критеријума, о којима она и пише у уводном делу, насловљеном „Уместо предговора”. ■

ДРЕВНИ СВЕДОК ПРАВОСЛАВНЕ ИСТИНЕ

Василије Васиљевич Болотов,
Оригеново учење о Светој Тројици,
Ниш: Православна епархија нишка
2023.

Василије Васиљевич Болотов, професор Петроградске духовне академије, познат у богословској науци пре свега као историчар цркве, није могао бити то што је био да истовремено није био и теолог – због тога што историја догмата представља најважнији део историје цркве. Болотовљево познавање теологије истакнуто је већ у његовој магистарској дисертацији под називом *Оригеново учење о Светој Тројици*. По речима самог Болотова, Ориген је био најсјајнија звезда у плејади катихета Александријске школе и најславније име хришћанског света III и IV века, према коме су се са страхопоштовањем односили и свети васељенски учитељи. Он себи поставља историјско-догматски задатак, тј. разјашњење пре свега догматског смисла Оригенове тријадологије, а затим њен црквено-историјски контекст. Због тога његова дисертација има строгу поделу: у првом делу излаже се философско учење о првом и другом принципу код Филона Александријског и Плотина, као и учење о Светој Тројици код хришћанских писаца пре Оригена, у другом се детаљно анализира тријадологија самог Оригена и, на крају, у трећем делу говори се о судбини те тријадологије до Јустинијановог времена. Детаљна анализа Оригенове тријадологије, посебно њене главне тачке – субординационизма, доводи Болотова до закључка да Оригеново учење није у потпуности слободно од противречности. С једне стране, у садржају аријанског учења постојале су додирне тачке са Оригеновом доктрином, а с друге стране, за највеће оце цркве тог периода он остаје древни сведок православне истине, а његово учење припрема за борбу против аријанаца. ■

ПСИХОЛОГИЈА ЗАСНОВАНА НА ПРАВОСЛАВНОЈ АСКЕТИЦИ

Јован Корнаракис,
Психологија и духовни живот,
Ниш: Православна епархија нишка,
2023.

Након што се превод књиге *Схизофренија или Наскетиизам* грчког теолога, универзитетског професора и црквеног писца Јована Корнаракиса, утемељивача катедре пастирске психологије на богословским студијама у Грчкој, пре више од четврт века појавио и привукао велику пажњу стручне јавности у Србији, садржај његовог другог наслова на српском, *Психологија, њолед из њустиније*, био је сложен и обиман. Састојао се од већег броја публикација Јована Корнаракиса, почев од његове прве књиге, *Људски њлач*, до безмало свих најважнијих дела која је Корнаракис до тада објавио, како огледа писаних популарнијим стилем, попут *Кризe моноѡеизма*, тако и теоријски прецизних богословских анализа, међу којима су и *Проблем односа између ѡастирској стиарања и ѡсихотераије са ѡправославној стиановишија* и *Основе ѡсихолоѡије ѡрезвоумља*, од којих је у српском издању свака имала своју структуру и посебан предговор. Сада се у рукама српских читалаца, у преводу протојереја Дејана Јовановића, налази једино преостало, последње редиговано дело Јована Корнаракиса, у Грчкој објављено 2010. године. У њему је очуван и до импресивних размера развијен ауторски стил професора Корнаракиса, чије су главне одлике: зналачки увид и одзив на најзначајније езгистенцијалне проблеме савременог човека, дубока и чврста заснованост одговора на те проблеме у светоотачком предању цркве и у систематском научном подручју аскетског богословља, и пласман основних поука и упутстава светих отаца подвижника преко уских граница монашког начина живота на адресу човека који живи у „пустињи” савременог света. ■

АКТИВНОСТИ ВЕРСКОГ ДОБРОТВОРНОГ СТАРАТЕЉСТВА „ДОБРИ САМАРЈАНИН” ЕПАРХИЈЕ НИШКЕ

066 82 88 918

vds.dobrisamarjanin@eparhija-niska.rs

vds.eparhijaniska.rs

НАСТАВАК РЕАЛИЗАЦИЈЕ ПРОЈЕКТА ИЗГРАДЊЕ КУЋА

Наставља се са реализацијом пројекта изградње Кућа за социјално угрожене житеље Медвеђе. Његово преосвештенство Епископ нишки Арсеније извршио је чин освећења темеља за четврту и пету

кућу које се у Медвеђи граде за социјално угрожене породице, 24. јула 2023. године. Свечаном чину освећења темеља присуствовао је заменик председника Општине Медвеђа, Раде Перовић. За ову годину планирана је изградња пет кућа, а постоји нада да се током наредних година изгради још више домова, како би што више породица добило пристојан кров над главом. Епархија нишка и овом приликом позива све вољне да узму учешћа у материјализацији овог пројекта, уплатом донације на динарски рачун Верског добротворног старатељства Епархије нишке „Добри Самарјанин” 265-4050310001316-72 или слањем СМС поруке вредне 100 динара на број 4018.

Верско добротворно старатељство Епархије нишке „Добри Самарјанин” потписало је уговор са Хумани-

тарном организацијом „Наши Срби” из Чикага о заједничкој изградњи четврте по реду куће у оквиру овог великог подухвата. Уговор су потписали Епископ нишки г. Арсеније и председница ове организације, госпођа Кети Фенслоу, 12. септембра 2023. године.

ДАРИВАЊЕ ОСНОВАЦА

Додела поклона ученицима од првог до четвртог разреда ОШ „Горња Јабланица” у Медвеђи за почетак нове школске године традиционално је одржана 4. септембра 2023. године, у садејству Верског добротворног старатељства Епархије нишке „Добри Самарјанин” и лесковачког „Кола српских сестара”, на чијем је челу гђа Јелена Ераковић из Лесковца. У име Верског добротворног старатељства присуствовао је јереј Душан Ђорђевић, надлежни парох медвеђски. Као и ранијих година, сестре из „Кола” обезбедиле су школски прибор, док су од ВДС-а основци из Медвеђе на дар добили чоколаде.

У сарадњи Верског добротворног старатељства Епархије нишке „Добри Самарјанин” и Хуманитарне организације „Срби за Србе”, за ОШ „Вук Караџић” у Лебану 7. септембра 2023. године обезбеђена је донација у виду тринаест рачунара. Донацију су уручили координатор Верског добротворног старатељства Епархије нишке „Добри Самарјанин”, протонамесник Синиша Никитовић, и јереј Горан Корда, старешина храма Усековања главе Светог Јована Крститеља у Лебану.

АКЦИЈА ДОБРОВОЉНОГ ДАВАЊА КРВИ

С благословом Његовог преосвештенства Епископа нишког г. Арсенија, у Светосавском дому у порти Нишког саборног храма Силаска Светога Духа на апостоле, 19. септембра 2023. године, у организа-

цији Верског добротворног старатељства Епархије нишке одржана је акција добровољног давања крви. Акцији су се одазвале десетине добровољних давалаца, међу њима и свештенство и монаштво Епархије нишке, ученици Богословије Светог Кирила и Методија, као и верни народ.

„ДА НЕ БУДЕ ГЛАДНИХ“ – АКЦИЈА ПРИКУПЉАЊА ПРЕХРАМБЕНИХ И ХИГИЈЕНСКИХ ПРОИЗВОДА

С благословом Његовог преосвештенства Епископа нишког г. Арсенија, Верско добротворно старатељство Епархије нишке „Добри Самарјанин” започело је 1. септембра 2023. године акцију прикупљања хране са дужим роком трајања и хигијенских производа за социјално угрожене. Акција је трајала до 25. септембра. У јавном позиву стајало је да се донација може предати у свим црквама Епархије нишке, уплатити на динарски рачун Верског добротворног старатељства, означен на позиву, или слањем СМС поруке, са назнаком: „Да не буде гладних”.

Посредовањем војног свештеника Ивана Аврамовића, Шездесет трећа падобранска бригада донирала је 18. септембра 2023. године, у оквиру акције „Да не буде гладних”, пакете прехранбених производа.

Поводом примопредаје донација хигијенских и прехранбених производа, у Храму Светог Николе у Алексинцу одржан је 28. септембра 2023. године састанак Верског добротворног старатељства Епархије нишке „Добри Самарјанин” и свештенства Архијерејског намесништва алексиначког. На састанку одржаном 2. октобра 2023. године, у порти лесковачког Храма Свете Тројице, свој допринос акцији „Да не буде гладних” дала су и архијерејска намесништва Лесковачко, Јабланичко и Власотиначко. Своју донацију у виду прехранбених и хигијенских производа уручило је 3. октобра 2023. године и свештенство Архијерејског намесништва другог нишког. У порти Храма Вазнесења Господњег у Белој Паланци 3. октобра 2023. године организовано је уручење прикупљених намирница од стране свештенства и верног народа архијерејских намесништава Пиротског и Белопаланачког, а у порти прокупачког Храма Светог великомученика Прокопија 4. октобра 2023. године и из архијерејских намесништава Топличког и Косаничког.

Позиву Верског добротворног старатељства Епархије нишке „Добри Самарјанин” на учешће у акцији прикупљања намирница за социјално угрожене „Да не буде гладних” одазвали су се ученици и професори Економске школе у Нишу. Прикупљене намирнице уручио је 4. октобра 2023. године вероучитељ Дамјан Ђорђевић са делегацијом ученика.

Донација нишке компаније „Јумис”, као допринос акцији прикупљања намирница за социјално угрожене „Да не буде гладних”, уручена је 5. октобра 2023. године.

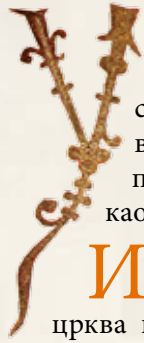
САСТАНАК ВЕРСКИХ ДОБРОТВОРНИХ СТАРАТЕЉСТАВА НИШКЕ И ШУМАДИЈСКЕ ЕПАРХИЈЕ

Састанак Верског добротворног старатељства Епархије нишке „Добри Самарјанин” и новооснованог Верског добротворног старатељства Епархије шумадијске „Свети Јован Милостиви” одржан је 28. септембра 2023. године у Нишу. Састанку су присуствовали координатор Нишког верског добротворног старатељства, протонамесник Сениша Никитовић, и представници Верског добротворног старатељства из Крагујевца, на челу са јерејем Стефаном Дамјановићем. Представници епархијских хуманитарних организација разменили су корисне савете и искуства, у циљу побољшања рада на пољу помоћи потребитима. ■

Јеромонах Игњатије Ђорђевић

ПОЗДРАВНА РЕЧ НА ОТВАРАЊУ ШЕСТЕ ОМЛАДИНСКЕ ЛИКОВНЕ КОЛОНИЈЕ У СИЋЕВУ

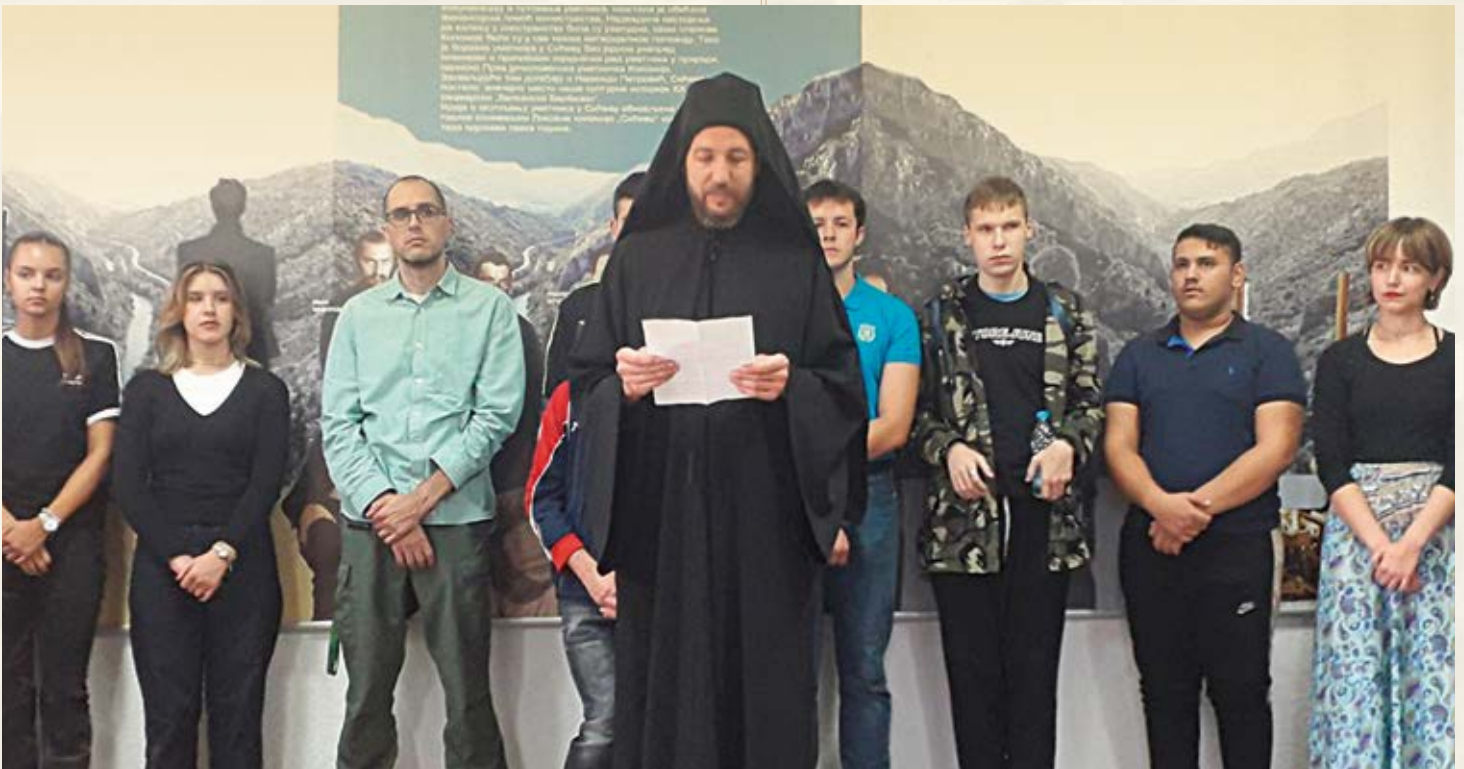
важени гости, драги мештани, преносим благослов и поздраве Његовог преосвештенства Епископа нишког г. Арсенија, посебно организаторима овог догађаја, као и нашим младим уметницима.

Изузетно је задовољство присуствовати оваквом догађају, где се поново сусрећу црква и уметност, које су силом историјских околности биле раздвојене.

поруку – дематеријализацију облика у ономе што је опипљиво. Ондашњи мајстори, након блиставог византијског периода успевали су да пренесу ову поруку кроз барок, а касније чак и кроз реализам.

Ново време потребује нове снаге, осећај, послушљивост и труд који ће пронаћи нове облике. Њима ће последњи судија бити црква, односно народ, који и јесте црква. Неспутана обручима познавања догмата и уметности, народна душа осећа на којој слици и икони се може препознати божански лик близак човеку.

Живимо у добу када се сликарство враћа својим коренима, религији, из које је и потекло. Наша радост је у томе што од академског сликарства и наших младих уметника очекујемо да овај повратак буде као помоћ одраслог остареломе.

Живимо у добу када се сликарство враћа својим коренима, религији, из које је и потекло. Наша радост је у томе што од академског сликарства и наших младих уметника очекујемо да овај повратак буде као помоћ одраслог остареломе. Византијска уметност, која и данас траје, својевремено је била модерна и савремена. Данас су њене форме због понављања истрошене, те црквеној уметности прети опасност да буде оцењена као копија.

Зато се надамо да ће савремена уметност пронаћи у старом духу нове форме, у традицији нов начин, како би приближила модерном човеку суштину црквене уметности и њену духовну

Сада више не говоримо о религиозној уметности, мада права уметност и јесте пронаћи вечно у материји и учинити је бесмртном. Свака нова уметничка слика је нови поглед на свет, ново преобликовање света. Уметник се игра и показује да живот није пуки опстанак, него игра. Некад весела, а некад болна, она је конструктивна или деструктивна – животна игра за коју Бранко Миљковић каже: *У стварности нема оволико збиље.*

Све вас пуно поздрављамо и желимо много успеха и радости у дружењу и стварању. Добро дошли.

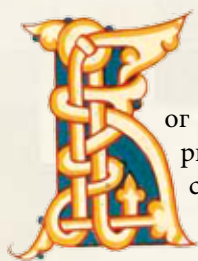
Сићево,
19. септембра
2023. године

Јереј Стефан Стаменковић

НА ПУТУ КА ГОСПОДУ ЈЕДИНО СА МАЈКОМ БОЖЈОМ МОЖЕМО ДА БУДЕМО СИГУРНИ

Беседа одржана након поноћног акатиста
на извору Пресвете Богородице о празнику
Покрова Пресвете Богородице
у Манастиру Ђунис

Ког који од вечности постоји као Света Тројица намери да се, као такав, открије нама људима кроз Сина свога у времену. Па ипак он, иако Бог који је творац свега видљивог и невидљивог, не учини то мимо пристанка рода људског. За један овакав небоземни догађај, за долазак јединог новог под сунцем, било је потребно да се појави најдивније и најдостојније, најсветије биће које је ходало земљом: она у чије име смо се данас сабрали у овом светом манастиру, ове благословене ноћи, и чији празник прослављамо данас и прославићемо га сутра.

Када погледамо Пресвету Богородицу и када се запитамо откада она нас то штити својим омофором, штити својим покровом, ако погледамо уназад, видећемо само једно место. А то је управо оно место у јеванђељу, где она каже: „Ево слушкиње Господње, нека ми буде по речи твојој” – када одговара архангелу Гаврилу.

Она која је у времену дала простор ономе који је беспочетни, она о којој и када говоре речити говорници остају неми као рибе, гледајући чудо над чудима, гледајући како се побеђује поредак природе! Којим речима да ти се обратимо, изабрана војвоткињо? Које химне да ти принесемо, небеска царице, када све оно најлепше што људска уста могу да изговоре, све најлепше песме које људски род може да испоје испеване су теби и упућене су теби, мајко свих нас и Богомајко Спаса нашега Исуса Христа?

Када погледамо Пресвету Богородицу и када се запитамо откада она нас то штити својим омофором, штити својим покровом, ако погледамо уназад, видећемо само једно место. А то је управо оно место у јеванђељу, где она каже: *Ево слушкиње Господње, нека ми буде по речи твојој* – када одговара архангелу Гаврилу. Од тог тренутка Пресвета Богородица је путеводитељка свих нас ка небу. Она је лествица, она коју је Јаков видео, која води од земље ка небу.

Није записано у Светом писму много речи које је Пресвета Богородица изговорила. Више знамо из Светога предања. Али те речи Богомајке које су записане у Светом писму говоре суштину нашег подвига и нашег бивствовања на земљи. А видећемо их у првом чуду које је Господ Исус учинио у Кани Галилејској, када је она рекла: *Што ѿд вам рече, учиниће*. И ми треба да имамо стално у свом животу на уму управо то: шта год нам Господ каже, да учинимо, јер Пресвета Богомајка не престаје да нас упућује на њега. Погледамо ли иконе, видећемо како руком указује на Сина свога. Не постоји богослу-

Она је у времену дала простор ономе који је беспочетни, она о којој и када говоре речити говорници остају неми као рибе, гледајући чудо над чудима, гледајући како се побеђује поредак природе!

51

ПРИКАЗИ И ДОГАЂАЈИ

Медијско-информативна служба Епархије нишке

Да није
ње било, не
би дошло до
очовечења Бога
Логоса, не би
дошло до нашег
обожења.
Не смемо ни
да замислимо
шта би било
да Пресвета
Богомајка није
пристала.
Али ипак, она је
имала на своме
уму само да
испуни вољу
Божју.

жење, а да најлепши део није упућен њој и да стихире које се певају не говоре о њеном старању за нас грешне и недостојне. Да није ње било, не би дошло до очовечења Бога Логоса, не би дошло до нашег обожења. Не смемо ни да замислимо шта би било да Пресвета Богомајка није пристала. Али ипак, она је имала на своме уму само да испуни вољу Божју.

Када човек погледа све вас, драга браћо и сестре, који сте се ове благословене ноћи благодаћу Духа Светога окупили овде у овом светом манастиру, не може а да не види слику из јеванђеља, ону у којој Господ говори о десет мудрих девојака које су узеле своје светиљке и кренуле да сретну женика. И старо и младо, и болесно и здраво, и са свих крајева наше свете земље, скупили сте се данас у овом светом манастиру, који представља нову Влахерну, који показује да благодат Светога Духа делује и сада и овде. А Дух Свети чини да се превазилазе границе простора и времена. И ми можемо да осетимо благодат исту ону, исту ону радост коју су осетили сви они који су били сакупљени у Влахернској цркви у Цариграду пре више од хиљаду година. Ви, сабрани данас, показујете да сте Црква Божја.

Икада се човек замисли, када погледа на чуда, не треба да тражи било какво друго чудо осим онога што се дешава са нама, а то је како ми, пролазни и смртни, причешћујући се живим Богом постајемо бесмртни. То је чудо ка којем ми треба да тежимо. А то чудо ћемо успети да доживимо само на светој литургији. Ви као црква јесте неко кога ни врата пакла неће надвладати. Какве год прилике биле у овом свету, ви знајте да Богомајка стоји изнад нас, својим омофором нас штити и упућује на Сина свога.

Ви као црква
јесте неко
кога ни врата
пакла неће
надвладати.
Какве год
прилике биле
у овом свету,
ви знајте да
Богомајка
стоји изнад
нас, својим
омофором нас
штити и упућује
на Сина свога.

Увек је за хришћане било тешко време. Свако време је носило различите тешкоће, било духовне, било од непријатеља унутрашњих и спољашњих, али оно што ће Господ од нас тражити није то како смо говорили и како смо гледали и судили другима, него ће гледати наше срце. Али Господ ће у нама затражити да види има ли лика свога, хоће ли препознати у нама свој лик, хоће ли препознати нас као ученике своје. То је оно ка чему ми треба да тежимо и чега треба да се удостојимо.

Времена у којима живимо захтевају подвиг од нас. И где год да се окренемо, видећемо да смо једино са Мајком Божјом ка Господу на путу. Једино са њом можемо да будемо сигурни. Али браћо и сестре, немојте да то доживите као загарантовано, јер Царство небеско се са муком осваја и само га подвижници освајају. Рат није завршен. Да можемо сутрадан да кажемо као апостол Павле – *добар райи райиовах и ѿрку заврших*, не смемо ни то да узмемо као загарантовано. Треба стално да се трудимо и стално да узрастамо у пуноћу раста Христовог.

Да нас Пресвета Богородица, путеводитељка нас свих, води ка Господу Исусу Христу. И да Господ Исус Христос, када буде дошао по други пут, нас препозна као своје. Нека Пресвета Богородица својим молитвама вас који сте се окупили и читав људски род наставља да избавља од греха, смрти, нечастивих сила, да нас води и да нас одржи на путу спасења, да нас увек управља ка стази Христовој. ■

„ЗАПИС О ЗАПИСУ“ СТАНКА КОСТИЋА, ФОТОГРАФА ЦРКАВА БРВНАРА

Станко Костић, ликовни уметник фотографије УЛУПУДС-а. Рођен је у Пожаревцу 1964. године. Основну и средњу школу завршио у Петровцу на Млави. У Београду, где сада живи и ради, завршио студије информатике. Излагао на више од сто колективних и осамдесет самосталних изложби у земљи и иностранству. Добитник бројних награда и признања. Фотографије и репортаже објавио у многим књигама, монографијама и часописима. Аутор је више од тридесет тематских календара. Бави се културом и традицијом Србије, црквеном уметношћу изван Србије (Сент Андреја, Румунија, Хрватска, Манастир Хиландар...), родног краја – долине реке Млаве, Хомоља, и истражује развој црквене уметности на тлу Браничевске епархије.

Галерија науке и технике Српске академије наука и уметности недавно је приредила изложбу овог уметника под називом „Цркве брвнаре – чувари традиције: непрекидна молитва под дрвеним сводом”. Тим поводом Српска академија наука и уметности издала је изложбени каталог са великим бројем фотографија, класификованих у старе цркве брвнаре – споменике културе, цркве полубрвнаре, цркве брвнаре изграђене средином XX века и нове цркве брвнаре, које се налазе широм Србије. За издавача ове обимне публикације наведено је име управника Галерије науке и технике САНУ, Зорана

Љ. Петровића, а као сараднице на њеној изради потписане су Бојана Божић и Јасмина Ковачевић. У њој се, осим самих фотографија, налази и насловни текст о црквама брвнарама архитекте Бранислава Митровића, карта просторног распореда црква брвнара у Србији, анализа Игора Борозана о сликарству у црквама брвнарама, пригодни текст о црквама брвнарама протојереја др Радомира Поповића и, најзад, текст самог аутора изложбе, фотографа Станка Костића, под насловом „Запис о запису”.

Пре него што заваримо у речи Костићевог запису, погледајмо шта нам је о значају самих брвнара написао Радомир Поповић: „Наше је да то, као потомци и наследници наших побожних предака, чувамо, обнављамо и оставимо у наслеђе нараштајима који долазе. То је несумњиво богато духовно наслеђе којим смо вековима уназад живели, чували веру, побожност и православље у, понекад, тешким околностима и приликама. Сем тога, у савременој поплави нових грађевинских материјала који су радиоактивни и нису еколошки здрави, чувајмо и негујмо оно што је природно и Богом дано и здраво. То је свакако и дрво као, не само, грађевински материјал. Некада смо имали дрвене кашике, дрвене тањире, дрвене посуде за воду – видрице

или ведрице, за вино, ракију, за кисело поврће. Не удаљујмо се од Богом нам дароване природе и немојмо је загађивати, како бисмо и физички и духовно били и остали здрави попут наших мудрих предака. Данас су међу нама, нажалост, врло ретки појединци који, попут Станка Костића, чувају, негују и све наше савременике подсећају на племенито духовно благо и вредности које имамо. За сваку је похвалу Станков дугогодишњи предан, савестан и упоран рад и бављење нашим црквама брвнарима.”

„Проналаском фотографије”, записује Станко Костић, „средином 19. века човек је добио прилику да остави нарочито – светлом исписано а свима разумљиво – сведочанство о архитектури, догађајима, животу појединца или заједнице на одређеном простору. Реално видљива слика пренесена на фотографску

емулзију, касније на папир, постаје документ и сведочанство о трајању.” Он нам ту представља саму изложбу и каталог као део замишљеног низа изложби у Галерији науке и технике САНУ, чији су наслови: *Прича о воденици – од кола до џурбине* (2019), *Билим – њуџи ниџи* (2021), *Народни неимари – руком њо мери* (2022) и *Цркве брвнаре – чувари традиције*. Станко Костић је, како сам каже, забележио и на изложбама приказао „народну културу проистеклу из живота, насталу прилагођавањем ђуди природе и одбраном кућног прага, током историје која је често бивала сурова”.

Упродужетку Костићевог записа налазимо предивне и поучне речи о брвнарима, али и о много ширим оквирима наслеђа у којем се оне појављују. Тако он пише и следеће редове: „Поред фолклора и других видова наслеђа, душа народа огледа се и у црквама брвнарима, тим сакралним објектима наизглед малим, али за културу Срба великим. Настајале су у најтежим раздобљима, у ропству под Турцима, и имале су велику улогу у очувању народног сопства и вере. Лепота црква-брвнара, уклопљеност у окружење, складност њихових пропорција, готово да је недокучива за

данашњег човека. Можда зато што народни неимар, ’нешколовани градитељ’, своју умешност и мајсторство црпи из праисконског дамара, из саживљености са творевином Божјом. У своје куће, касније и своје дрвене цркве, уграђује себе, сав свој живот и поглед на свет, богобојажљиво и уз молитвену наду. Не заборавља надвремена начела која је Свети Сава, началник и небески заштитник, уградио у свој заветни науку, применљив на све у животу. Ергономске мере, аршини проистекли из величинских односа делова људског тела, палца, шаке, лакта, бивају уграђени у пропорције ових црквица брвнара, тих храмова тако присних и богоугодних.”

Велики је и значајан и историјски контекст настајања ове врсте црква. О томе Станко Костић пише: „После пада немањихке и Лазареве Србије нестаје златно доба српске средњовековне културе. Многе велике задужбине, бисери средњовековног сакралног наслеђа, као и библиотеке и ризнице, бивају попаљене и опљачкане. Велики део елите жртвено је пострадао на Косову пољу, део је средишта и сакраменте изместио северно од Саве и Дунава. Стара и Моравска Србија, после смрти деспота Стефана Лазаревића и пада Смедерева (1459. године) постаје вазална, тоне у таму ропства. Велике сеобе под Арсенијем III Чарнојевићем и Арсенијем IV Јовановићем,

крајем 17. века, остављају Србију готово запустelu. Али мит и предање, онај 'пламичак у високој ноћи', остају у народној свести и самопознању. Ту су бајке, легенде, еп, гусле. О народним збовањима и светковањима, у тешко приступачним пределима, око извора у храстовим дубравама, и другде, живи прича о сјају српског царства и нада у обнову државе. А у малим црквама брвнарама, уз тихи литургијски пој, народ није прекидао веру и сан о слободи. Предање живи и кроз симболичко и обредно место старог дрвета, обично хрasta, дуба. Крај таквих горостасних стабала, у Марићевића јарузи у Орашцу и цркви брвнари у Такову, подигнути су и Први и Други српски устанак. Народ у стабла уписује крстове, дуби их, и хрст добија ново име: запис. То постају култна места окупљања, ту су често границе села, срезова. Одатле обредни хрст добија и назив граница. Око њих касније граде црквице од балвана, талпи и дасака, брвнаре које добијају своје украшене иконостасе и прве сликане иконе.”

„Крпеж држи кућу”, каже наш аутор. „Та узречица једног старог мајстора много пута се потврдила. Стална поправка и дограђивање, и спољашњости и унутрашњости, одржала је и многе цркве брвнаре. Оне су мале, нико нема потребе да се упише и издвоји себе као задужбинар. Лишене су сваког егоцентризма и себич-

ности, настале углавном удруженим деловањем целе заједнице. Зато се у њима на посебан начин осећа православни дух, дух народне вере и присуство Бога. Скромност ових малих храмова човека своди на његову праву меру и приближава Богу, учи га коленапреклоном поуздању у Оца небеског. И кад нема великих ктитора и раскоши, свиле и позлате, богообразни човек у цркви брвнари остаје пред иконостасом, у дубокој вери. Нема одступања, нема клонућа, нема богоостављености.”

Има у тој историји и занимљивости на које указује аутор записа: „Турци су вероватно хтели да се наругају уредбом по којој је Србима дозвољено грађење цркава ако могу да је саграде за један дан. Народни градитељи су, међутим, нашли решење. Организовали су се, унапред секли стабла, обрађивали греде у кућним условима, а онда на месту за храм само склапали. За један дан. Ако наиђу још тежа времена и метежи, те цркве брвнаре могле су да се расклопе и пренесу на друго место, боље и сигурније. Турци их онда прозваше, не без страхопоштовања, *леиће цркве*.”

Станко Костић на крају помиње и једно сазнање које је записао на терену. „Сва грађа за цркве брвнаре и куће сечена је у Међудневицама, периоду између Велике (28. август) и Мале Госпојине (21. септембар). Тада жижак не напада. За носеће греде у шуму одлази девет дрводеља и обарају стабло. Оборено стабло остаје у шуми, са свим гранама и лишћем, да стоји четрдесет два дана. То је време неопходно да неодстрањене гране и лишће из дебла извуку влагу. Тек потом истих деветорица окресује стабло, доносе га на место за градњу храма и почињу обраду (гесање). Свака од тих радњи имала је тон посвећеништва и обредну дубину. Тако су настајале цркве брвнаре које видите на овој изложби.”

„Нека тај мој мали светлопис остане пред нама и у нама, као знак распознавања и путоказ, за генерације које ће доћи. Требаће им” – надахнутим речима завршава свој запис аутор изложбе Станко Костић. ■

ОСВЕЋЕЊЕ ТЕМЕЉА ХРАМА СВ. АПОСТОЛА И ЈЕВАНЂЕЛИСТЕ МАРКА У НОВОМ СЕЛУ КОД НИША

Његово преосвештенство Епископ нишки г. Арсеније извршио је 29. јула 2023. године у Новом Селу (Архијерејско намешнштво прво нишко), уз саслужење подручног свештенства и у присуству верног народа, чин освећења темеља новог храма посвећеног Светом апостолу и јеванђелисти Марку.

НАСТАВАК РАДОВА НА РЕСТАУРАЦИЈИ ИКОНОСТАСА ХРАМА РОЂЕЊА ХРИСТОВОГ У ПИРОТУ

У Старој пиротској цркви, посвећеној Рођењу Господа Исуса Христа, спроводе се рестаураторски радови на велелепном древном иконостасу који од средине XIX века украшава ову пиротску светињу. Током августа 2023. године радови су се одвијали на средишњем делу иконостаса. Пројекат рестаурације реализује се са благословом Његовог преосвештенства Епископа нишког г. Арсенија, уз свесрдну помоћ Града Пирота, који највећим делом финансира извођење радова.

ПОМЕН СРПСКИМ И РУСКИМ ВОЈНИЦИМА У ГОРЊЕМ АДРОВЦУ

Његово преосвештенство Епископ нишки г. Арсеније служио је 2. септембра 2023. године свету архијерејску литургију у Спомен-храму Свете Тројице у Горњем Адровцу, након чега је у порти ове светиње одслужио помен српским и руским војсковођама и војницима, страдалим на овом месту, на бранику вере и отаџбине.

ОСВЕЋЕЊЕ КРСТА И НОВИХ ЗВОНА У БОЈНИКУ

Његово преосвештенство Епископ нишки г. Арсеније осветио је 26. септембра 2023. године, крст и нова звона у Бојнику (Архијерејско намешнштво јабланичко), у присуству општинских званичника и верног народа. Том приликом Преосвећени владика је уручио високо одликовање Епархије нишке, орден Светог Романа Ђуниског првог степена, Општини Бојник, а истакнутим доброторима грамате захвалности.

ЕКСКУРЗИЈА МАТУРАНТА НИШКЕ БОГОСЛОВИЈЕ СВЕТОГ КИРИЛА И МЕТОДИЈА ШКОЛСКЕ 2023/24. У СВЕТОЈ ЗЕМЉИ

Ученици петог разреда Богословије Светог Кирила и Методија у Нишу, заједно са Епископом нишким г. Арсенијем, Епископом тимочким г. Иларионом и својим разредним старешином Ненадом Мијалковићем, кренули су 30. септембра 2023. године на матурантску екскурзију у Свету Земљу. Првога дана ходочасници су обишли Храм Рођења Господњег у Витлејему и две најзначајније светиње у Јудејској пустињи, Манастир Светог Саве Освећеног и Манастир Светог Теодосија Великог. Другог и трећег дана посетили су светиње Јерусалима и старог града, прошавши улицом Христовог страдања и поклонивши се гробу Христовом у Храму Васкрсења. Поред тога, посетили су још и светиње Сиона. Трећег дана боравка у Светој Земљи имали су пријем код Јерусалимског патријарха г. Теофила III. Преосталих дана поклоничког путовања, матуранти су обишли друге крајеве Свете Земље, укључујући Назарет и Галилејско језеро са тамошњим светињама, реку Јордан и Гору кушања.

СЛУЖЕЊА ЕПИСКОПА НИШКОГ ГОСПОДИНА АРСЕНИЈА

У периоду од 13. јула до 14. октобра 2023. године, Његово преосвештенство Епископ нишки г. Арсеније је:

14. јула – у петак недеље шесте по Духовима, на дан Светих мученика и бесребреника Козме и Дамјана, служио свету архијерејску литургију у Храму Светих мученика и бесребреника Козме и Дамјана у Манастиру Горњи Кординац, на дан манастирске славе;

16. јула – у недељу шесту по Духовима служио свету архијерејску литургију у Храму Покрова Пресвете Богородице у Срндаљу (Архијерејско намесништво алексиначко), уочи које је савршио чин великог освећења храма;

20. јула – у четвртак недеље седме по Духовима, на дан Свете мученице Недеље, служио свету архијерејску литургију у Храму Свете мученице Недеље у нишком насељу Паси пољана, на дан храмовне славе;

21. јула – у петак недеље седме по Духовима, на дан Светог великомученика Прокопија, служио свету архијерејску литургију у Храму Светог великомученика Прокопија у Прокупљу, на дан храмовне славе;

23. јула – у недељу седму по Духовима служио свету архијерејску литургију у Храму Светих архангела Михаила и Гаврила у Манастиру Концељ;

26. јула – у среду недеље осме по Духовима, на дан Сабора Светог архангела Гаврила, служио свету архијерејску литургију у Храму Сабора Светог архангела Гаврила у Житковцу (Архијерејско намесништво алексиначко), на дан храмовне славе;

28. јула – у петак недеље осме по Духовима, на дан Светих мученика Кирика и Јулите, служио свету архијерејску литургију у Храму Светих мученика Кирика и Јулите у Манастиру Смиловци;

30. јула – недељу осму по Духовима, на дан Свете великомученице Марине, служио свету архијерејску литургију у Храму Свете великомученице Марине у Рутевцу (Архијерејско намесништво алексиначко), на дан храмовне славе;

2. августа – на празник Светог пророка Илије служио свету архијерејску литургију у Храму Светог пророка Илије у Нишкој Бањи, на дан храмовне славе;

6. августа – у недељу девету по Духовима служио свету архијерејску литургију у Храму Свете преподобномученице Параскеве у Росици (Архијерејско намесништво алексиначко), уочи које је савршио чин великог освећења храма;

8. августа – у уторак недеље десете по Духовима, на дан Свете преподобномученице Параскеве, служио свету архијерејску литургију у Храму Свете преподобномученице Параскеве у Мозгову (Архијерејско намесништво алексиначко) на дан храмовне славе, уочи које је савршио чин великог освећења храма;

9. августа – на празник Светог великомученика Пантелејмона служио свету архијерејску литургију у Храму Светог Пантелејмона у Нишу, на дан храмовне славе;

10. августа – у четвртак недеље десете по Духовима саслуживао на светој архијерејској литургији у Саборном храму Рођења Пресвете Богородице у Зајечару (Епархија тимочка), на којој је началствовао Његово преосвештенство Епископ тимочки г. Иларион, поводом годишњице хиротоније;

13. августа – у недељу десету по Духовима служио свету архијерејску литургију у Храму Светог Николаја у Црној Трави (Архијерејско намесништво власотиначко);

19. августа – на празник Преображења Господњег служио свету архијерејску литургију у Храму Светог Стефана у Манастиру Липовац, на дан манастирске славе;

20. августа – у недељу
једанаесту по Духовима
служио свету архијерејску литургију у Саборном храму Силаска Светога Духа на апостоле у Нишу;

27. августа – у недељу
дванаесту по Духовима
служио свету архијерејску литургију у Храму Свете Петке у Манастиру Островица;

28. августа – на празник
Успења Пресвете Богородице – Велика Госпојина
служио празнично бденије у Храму Успења Пресвете Богородице у Манастиру Суково, уочи манастирске славе; служио свету архијерејску литургију у Храму Успења Пресвете Богородице у Вргудинцу (Архијерејско намесништво белопаланачко), на дан храмовне славе, уочи које је савршио чин великог освећења храма;

29. августа – у уторак недеље
тринаесте по Духовима, на дан Преподобног Романа,
служио свету архијерејску литургију у Манастиру Свети Роман, на дан манастирске славе;

31. августа – у четвртак
недеље тринаесте по Духовима
служио свету архијерејску литургију у Саборном храму Силаска Светога Духа на апостоле у Нишу, поводом девет година архијерејске службе и шест година од увођења у трон епископа нишких;

2. септембра – у суботу
недеље тринаесте по Духовима
служио свету архијерејску литургију у Храму Свете Тројице у Горњем Адровцу (Архијерејско намесништво алексиначко);

3. септембра – у недељу
тринаесту по Духовима
служио свету архијерејску литургију у Храму Васкрсења у Нишу;

10. септембра – у недељу
четрнаесту по Духовима
служио свету архијерејску литургију у Храму Светог цара Константина и царице Јелене у Нишу, на којој је рукоположио ђакона Николу Милића у чин презвитера;

11. септембра – на празник
Усековања главе Светог Јована Крститеља,
служио празнично вечерње богослужење у Манастиру Светог Јована Крститеља у Горњем Матејевцу, уочи манастирске славе; служио свету архијерејску литургију у Храму Светог Јована Крститеља у Манастиру Крупац, на дан манастирске славе;

16. септембра – у суботу
недеље петнаесте по Духовима
служио свету архијерејску литургију у Храму Светог Николаја у Зебици (Архијерејско намесништво алексиначко), уочи које је савршио чин великог освећења храма;

17. септембра – у недељу
петнаесту по Духовима
саслуживао на светој архијерејској литургији којом је начествовао Његово преосвештенство Епископ делчевско-каменички г. Марко, у Храму Успења Пресвете Богородице у Делчеву (Северна Македонија), поводом увођења у трон епископа делчевско-каменичких;

21. септембра – на празник
Рођења Пресвете Богородице – Мала Госпојина
служио празнично вечерње богослужење у Манастиру Рођења Пресвете Богородице у Височкој Ржани, уочи манастирске славе; служио свету архијерејску литургију у Храму Рођења Пресвете Богородице у Димитровграду, на дан храмовне славе;

24. септембра – у недељу
шеснаесту по Духовима
служио свету архијерејску литургију у Саборном храму Силаска Светога Духа на апостоле у Нишу;

27. септембра – на празник
Воздвижења Часног крста – Крстовдан
служио свету архијерејску литургију у Храму Воздвижења Часног крста на Новом гробљу у Нишу, на дан храмовне славе;

6. октобра – у петак недеље
осамнаесте по Духовима
саслуживао на светој архијерејској литургији којом је начествовао Његово високопреосвештенство Архиепископ Герасе г. Теофан, на Голготи у Храму Васкрсења Христовог у Јерусалиму.

Епископ нишки Арсеније

ДАН СУНЦА ПРАВДЕ

Беседа изговорена на
Светој архијерејској литургији
у Манастиру Липовац,
на Преображење Христово –
дан манастирске славе
2023. године

вети пророк и псалмопојац Давид ускликује Богу и пророкује: *Тавор и Ермон имену њвоме обрадоваће се, описујући радост која ће настати на гори Тавору за оне који су видели блистање славе Божје. Искуство тога блистања Божјег, које се не може исказати речима, јеванђелист Матеј описује на следећи начин: И њреобрази се њред њима, и засија се лице њејово као сунце, а хаљине њејове њосјадоше беле као свейлосиј. Свети апостол и јеванђелист Марко каже: Хаљине њејове њосјадоше сјајне, врло беле као снеј, какве не може делиља убелиџи на земљи. И Свети апостол Лука пише са усхићењем: Док се мољаше, њосјаде изјлед лица њејовоја друјаџији, и одело њејово дело и блисјајуће.*

Ипак, људски језик то не може исказати. Како може човек да у потпуности опише Божју славу? Нема на земљи ничега што би се са тим могло упоредити.

У овом чудесном догађају Преображења Христовога пред тројицом његових ученика, Петром, Јованом и Јаковом, оно што су апостоли запазили као изузетно лепо и славно јесте Христово лице и одело. То је био само трачак божанске славе који су апостоли видели на гори Тавору. Свети Јован Златоуст каже: *Ојкрио им је колико је он блајоволео, мало од своја божансјава, и џајницима њоказао Боја који у њему обидјава.* Ипак, људски језик то не може исказати. Како може човек да у потпуности опише Божју славу? Нема на земљи ничега што би се са тим могло упоредити. Једино објашњење које су могли употребити писци јеванђеља било је: беље од снега, светлије од сунца.

Сетимо се како је Свети пророк Мојсије изгледао када је сишао са Синајске горе после разговора са Богом.

Његово лице толико је светлело да га је покрио велом, јер су деца Израилјева од тога ослепљивала. А светлост на Мојсијевом лицу била је само одсјај славе. Сетимо се Светог архиђакона Стефана док је говорио пред Синедрионом. Док су га гледали, видели су лице његово као да је било анђеоско. Али и то је био само одсјај славе. Христос сјај на гори био је његов. Христос је накратко скинуо вео свога човештва и дозволио да ученици угледају мали део његове божанске славе.

Каже Свети Григорије Палама: *Он није њоказао никакво друја блисјање до оно које је имао њројављено у себи. Он је њод џелом имао скривено сијање божанске њрироде. Према џоме, џа свейлосиј је божанска, а није створена. Христос приликом Преображења није примио ништа што до тада није имао, нити се изменио у нешто што пре није био, него је*

то учинио да би својим ученицима показао оно што јесте, отварајући им очи и чинећи да слепи прогледају.

Шест дана пре славног Христовог преображења, Господ је говорио својим ученицима о страдању које му предстоји и о Другом доласку његовом. Но ученици нису могли то да схвате. Зато им он говори речима које казују вечну неизменљиву истину: *Заиста вам кажем, имају неки међу овима ишло стоје овде, који неће окусићи смрти док не виде Сина човечјега иде долази у Царство своје.* И то су Царство убрзо видели тројица од њих при Преображењу Спаситељевом на гори Тавору. А сви они видели су то Царство при Силаску Духа Светога на дан Свете педесетнице, и

само тројицу ученика, јер се међу дванаестицом апостола тада налазио и безбожни Јуда Искариотски, који ће издати Спаситеља и који није био достојан да види славу Божју. Да је Господ повео све апостоле, а само Јуду оставио, онда би он имао изговор за издајство – овако није имао изговор за свој грех. Христос је повео тројицу апостола који су били духовно најспремнији да истински доживе оно што се данас догодило на Тавору.

Ово своје кратко слово завршићу речима Светог Григорија Паламе: *Гле, сада је њојодно време! Гле,*

„Одбацимо, браћо, дела таме и творимо дела светлости, не само да бисмо долично ходали у том дану, него и да бисмо постали синови дана.“

Христос је повео само тројицу ученика, јер се међу дванаестицом апостола тада налазио и безбожни Јуда Искариотски, који ће издати Спаситеља и који није био достојан да види славу Божју.

од тада то Царство доживљавају и виде у Цркви Христовој сви верници.

Због чега се Христос преобразио и показао своју божанску славу ученицима својим? Свети Јефрем Сирин каже: *Узвео је ученике своје на јору да би им показао славу божанства и да би их уверио да је он онај који ће издати Израил, ишло је и посведочио преко пророка. И показао је ученицима славу своју, да се не би саблазнили о њега када уледају његова добровољна страдања која је желео да прими у својој људској природи.*

Његовом преображењу присуствују пророци Мојсије и Илија, како би показао да он није један од пророка за шта су га многи сматрали, већ да је он господар пророка и онај који их је слао на проповед. Христос је повео

сада је дан спасења! Дан божански, нови и вечити! Дан који се не мери временским размацама! Дан који није нараста није се умањује, није ја ноћ прекида! То је дан Сунца правде, у којему нема измењивости није сенке промене! Одбацимо, браћо, дела таме и творимо дела светлости, не само да бисмо долично ходали у њом дану, него и да бисмо постали синови дана. Приђиће и усинимо се на јору на којој је заблестео Христос, да бисмо видели шта се тамо дешава. Или боље речено, када такви постанемо и удостојимо се таквога дана, сам Логос Божји ће нас истовремено тамо узвести. Сада, ипак, најрећитије и поцијитије своје духовне очи ка светлости јеванђелске пројаве, да бисте се најзад преобразили обнављањем свога ума, и да привучени на тај начин божанским озарењем са висине, постанете саобразни подобју славе нашега Господа, чије је лице данас заблестало на јору као сунце.

**ИНТЕРНЕТ
ПРОДАВНИЦА
ВЕРСКИХ
АРТИКАЛА**

**ПРИМАЊЕ ОНЛАЈН
ПОРУЏБИНА НОН-СТОП**

Адреса:
prodavnica.eparhijaniska.rs

Контакт:
prodavnica@eparhijaniska.rs
тел. +381 (0)18 415 05 05

[prodavnicaeparhijeniske](https://www.facebook.com/prodavnicaeparhijeniske)

[prodavnicaeparhijeniske](https://www.instagram.com/prodavnicaeparhijeniske)

**ПРАВОСЛАВНА
ЕПАРХИЈА НИШКА**

**Књижара-галерија
СВЕТИ ЦАР
КОНСТАНТИН**

Нова адреса:
18000 Ниш
ул. Обреновићева 124
(код Маргера)

Радио Православне епархије нишке

ГЛАС

92 MHz

 www.radioglas.rs

 [radioglaseparhijeniske](https://www.facebook.com/radioglaseparhijeniske)

 [Радио ГЛАС](https://www.youtube.com/RadioGlas)

 [radioglasnis](https://www.instagram.com/radioglasnis)

